

የዝንጀሮ ፍርድ

ኒው ዮርክ ወደሚገኝ እንደ የሕንድ ሱቅ ከጓደኛዬ ጋራ ሄደን ነበር። ወደ ሱቅ ከጓደኛዬ ጋራ አብረን የሄድነው ለቤቱ የሚኾነውን ዕቃ ሰሰሚገዛ እንዳገዘው ነበር። ጓደኛዬ ከሕንዳዊው ባለ ሱቅ ጋራ የቆየ ትውውቅ እና ደንበኝነት አለው። ወደ ሱቅ ገብተን ጓደኛዬ የሚፈልገውን ዕቃ ጠየቀ። ባለሱቅ ዕቃው መኖሩን ከገሰጠልን በኋላ አንድ ጥያቄ ጠየቀን፤ «እናንተ ሐበሾች ግን ኮሚዩኒቲ የላችኹም እንዴ?» ሲል። ጓደኛዬም ኮሚዩኒቲ እንዳላቸው እና አልፎ አልፎም ሰብሰባ እንደሚጠሩ ገሰጠለት። ያ ሕንዳዊ ባለ ሱቅም፤ «ታዲያ ኮሚዩኒቲያችሁ እንዲህ ያለው ዕቃ በርካሽ ዋጋ የት እንደሚገኝ አይነግራችኹም እንዴ?» የሚለውን ጥያቄ አቀረበ።

እርሱም የእካባቢው ሕንዶች የሚጠቀሙበትን ገጸ ድር ከፈተና አንዳች ነገር ጻፍ ጻፍ አደረገ። ከዚያም፤ «እዚህ ቦታ ይህን ዕቃ በርካሽ ታገኛላችኹ፤» ሲል ጠቀመን። እንደ ቃሉም ወደ ቦታው ሰንጓዝ የዕቃው መሸጫ ጄጋ እርሱ ከነገረን በማማሽ ቀንሶ አገኘነው።

እዚህ አሜሪካ ውስጥ ሕንዶች፤ ቻይናውያን እና ሚክሲካኖች በኮሚዩኒቲያቸው ጥንካሬ የታወቁ ናቸው። ሌላው ቀርቶ በቁጥር አናሳ የኾኑት ከባውያን ሰደተኞች እንኳን ከኮሚዩኒቲያቸው ጥንካሬ የተነሣ በፍሎሪዳ በተደረገው የአሜሪካ ቅድመ ፕሬዝዳንታዊ የፓርቲ ዕጩ ሥያሜ ውድድር የምርጫ ዘመቻ ርእሰ ጉዳይ እስከ መሆን ደርሰው ነበር። የሚክሲኮአውያን ኮሚዩኒቲ ደግሞ አዲስ ሰደተኞችን ያለማምጣት ሥራ ያለቀጥራል፤ መኖርያ ቤት ያፈላልጋል፤ ገንዘብ ያበድራል፤ ለወጣቶች የትምህርት መርጃ ፈንድ ያመቻቻል፤ ሙዓላ ሕፃናትን ያደራጃል፤ በአገሪቱ ሕግ የዜጎቹን መብት ያስከብራል፤ አካባቢያዊ እና ፕሬዝዳንታዊ ተመራጮች ለሕዝቡ ቃል እንዲገቡ ያደርጋል። ሌላው ቀርቶ የኮሚዩኒቲው አባላት የተጠቀሙበትን መኪና ለኮሚዩኒቲው ጽ/ቤት ያሰረክብና አዲስ ሰደተኞች እንዲጠቀሙበት ያደርጋል።

ወደ እኛ ኹኔታ ስትመጡ ግን ደጋግ ኢትዮጵያውያን ያሉባቸው ኮሚዩኒቲዎች ወደ ሁለት ብቻ ይከፈላሉ፤ ባለ ያለባቸውም እርሶ በርሶ ተጣልተው በአንድ ከተማ አራት እና እምስት ይኾናሉ። ያም ቢኾን ጥቂት ለዎችን የሚመለከት እንጂ ብዙኃኑን የሚያሳትፍ እንቅስቃሴ የላቸውም። አብያተ

ክርስቲያናቱ በጎጥ እና በጎሳ ተከፋፍለዋል፤ ጎጥ እና ጎሳዎቹም እንዲሁ በየራሳቸው በመንደር ደረጃ እስቲበቃቸው ተከፋፍለዋል። በዞን፤ በወረዳ፤ በጎጥ፤ በመንደር፤ በቤተሰብ ተለያይተው፤ ተበታትነው እንደ አሜሪካ ተባዝተዋል።

አንዳንዴ ተባብረን መዋጋት እንጂ ተባብረን መሥራት አይኾንልንም ማለት ነውን? እላለኹ። አንድ በዚህ አገር የሰማኹትን ቀልድ ብጤ ልንገራችኹ። በሲኦል ውስጥ የየአገሩ ሰዎች የሚቀመጡበት የየራሳቸው ጉድጓድ አላቸው አሉ። ሱዳኖች፤ አሜሪካውያን፤ ኬንያውያን፤ ጃፓኖች፤ የመኖች፤ ብራዚሎች፤ ኢትዮጵያውያን የየራሳቸው ጉድጓድ አላቸው። ከእነዚህ ጉድጓዶች ማንም አምልጦ እንዳይወጣ በጉድጓዱ አፍ ሳይጠባባቱ ተመድበባቸዋል አሉ። ከነዚህ ጉድጓዶች መካከል ጠባቂ ያልተመደበበት ኢትዮጵያውያን ያሉበት ጉድጓድ ብቻ ነው ይባላል። ለምንድን ነው? ሲባል ከኢትዮጵያውያን እንዲከፉ ከጉድጓዱ አምልጦ እውጣለኹ ሲል ሌላው በምቀንነት ጎትቶ ስለሚያስገባው ራሳቸውን በራሳቸው ይጠብቃሉ። እናም፤ «ጠባቂ አይሰፈልጋቸውም፤» ተብሎ ነው አለ።

መጣጣል እንጂ መደጋገፍ፤ መገንጣጠል እንጂ መተባበር አልቻልን በትም ማለት ነውን? አንድ ባልንጀራዬ የተለምደውን አነጋገር መሠረት አድርጎ እንዳጫወተኝ፤ «በእግር ኳሉም ሊሳካልን ያልቻለው ጨዋታው የጎበረት ሥራ ስለሚጠይቅ ነው። እኛ ደግሞ መተባበር ስለማንችል እየተቀበበልን ወደ አንድ ግብ ማምራት አልኾነልንም። ሁሉም ማቀበል ሳይኾን ጎል ማግባት ብቻ ነው የሚፈልገው። ግብ ጠባቂው ሳይቀር ተግባሩን ትቶ በራሱ ጊዜ ሲያገባ ስለሚመጣ እየገባብን ተቸገርን፤» አለኝ። ቀልድ ቀላትሎ የጣለ የቁም ነገር ዝናም ነው።

«ምን አንድ ያደርገናል?» የሚለውን ፊልጎ ከማግኘት ይልቅ፤ «ምን ያለ ያየናል?» የሚለውን ፊልጎ ማግኘት እየቀለሰን ነው። ሁሉንም ሰደተኛ ተቀብላ የምትኖረው አሜሪካ አንዳች ክፉ ቃል ሳይወጣት ሰደተኛው በራሱ፤ «በዲቪ የመጣ እና በጥገኝነት የመጣ»፤ «ከ1984 ዓ.ም በፊት እና በኋላ የመጣ»፤ «በሱዳን የመጣ እና በኬንያ የመጣ» እየተባባለ ይከፋፈላል፤ አንዱ ሌላውን በክፉ ዐይኑ ያየዋል።

ሁለት ካህናት በተጣሉ በማግሥቱ ከመጀመርያው የተለየ ሁለተኛ ቤተ ክርስቲያን ይከፈታል። ሁለት የፖለቲካ መሪዎች በተጣሉ በማግሥቱ ተነጣይ

ፓርቲ ተመሥርቶ ያደራል። ሁለት የማገበረሰብ(ኮሚዩኒቲ) መሪዎች በተጣሉ በሰዓታት ውስጥ ሌላ ተቃዋሚ ማገበረሰብ (ኮሚዩኒቲ) መመሥረቱ ይታወቃል። ሁለት ባለትዳሮች ከተጣሉ ሁለቱም ሮጠው ሌላ ትዳሮ ይመሠርታሉ። መስማማት፣ መቀበል፣ በልዩነት ተቻችሎ መቀጠል፣ ሳይጣሉ መለያየት የሚባሉ ጠባቦች እኛ የት ሂደን ነው ያለፉን? የችግር ማቃለያ መንገዳችን ወይ የጦርነት ውዝግብ አልያም መለያየትን እንጂ ችግር ማስወገድን ወይም መፍታትን አይፈቅድም - (Separation Not Resolution)።

በየሄድኹበት በርካታ ኢትዮጵያውያን የኤርትራ ከኢትዮጵያ መለየት እንደሚያሳዝናቸው፣ እንደሚያንገበግበቸው ሲናገሩ አለማቸዋለኩ። ከኤርትራ በኋላ ግን ስንት ኢትዮጵያውያን እርስ በእርስ «እንደተገነጣ ጠሉ» ለማስተዋል አልታደልንም። ለእኔ የሚያሳዝነኝ መንግሥቱ ብቻ ሳይኾን ይህ መንግሥቱ መጠፋፋት ለሚባለው ትልቅ በሽታ ምልክት መኾኑ ነው። «የሚቃወመን ወይም ከእኛ ጋራ ያልኾነ፣ ወይም ያልደገፈን፣ ወይም በራሱ ብቻ የሚጓዝ፣ ወይም ከእኛ መንገድ የተለየ ሁሉ ጠላታችን ነው።» ብለን እንደመድማለን። በመንገድ ላይ ስንጓዝ የራሳችንን መንገድ ይዘን ከመንገዝ ይልቅ በግራ እና በቀኝ የሚጓዙትን ጎሽም ጎሽም ካላደረግን የተጓዝን አይመስለንም።

ለመኾኑ እኛ ኢትዮጵያውያን ያለጠላት መኖር እንችላለን? ለመኖር የግድ ጠላት ያስፈልገናልን? ጠላት ሊያጋጥመን ታግሎ ማሸነፍ እንጂ ለመኖር ብለን ጠላት መፍጠር አለብን እንዴ? አንድነታችን መመሥረት ያለበት በውስጣዊ የዓላማ ጽናት ወይም አንድ በሚያደርጉን ዕሴቶቻችን ማክከልነት እንጂ ጠላታችንን ለመዋጋት ሰንል ብቻ መኾን አለበትን? አገር ሰትወረር «ሆ» ብለን የምንገነዘብ ያህል ችግሮቻችንን ለመፍታት «ሆ» ብለን መነሣት ያቃተን የአንድነታችን መሠረቱ ጠላትን በመዋጋት ላይ ስለ ተመሠረተ ሳይኾን ይቀራል?

«ሻሂ አጠጣለኩ!» ማለት «ወተት አልወድም!» ማለት አይደለም። «ጎጃምን አወዳለኩ!» ማለት «ጎንደርን አጠጣለኩ!» ማለት ነው ያለው ማን ነው? «ትግራይ ደስ ይለኛል!» ማለት «ወለጋ ያስጠላኛል!» እንደ ማለት ነው ተብሎ ለምን ይተረጎማል? የአረዳድ አፍዛገሮችን ለምን ጠላት - ተኮር ሊኾን ቻለ? ተዋድደው እና ተፋቅረው የኖሩ ባል እና ሚስት አንኳን በድንገት ሊፋቱ ያ ሁሉ ፍቅር ብን ብሎ ይጠፋና በድንገት ወደ ጠላትነት ይለወጣል።

አንዱ ስለ ሌላው ክፋት፣ መተት፣ ድግምት፣ አዙሪት መተረክ ይጀምራል፤ ተቃልሎ፣ ተሸውዶ፣ ተማርሮ እንደ ነባር ያወራል፤ ለመበቀል፣ ልክ ለማሰገጣት ይዘታል፤ ይምላል። እንደ እኔ እንደ እኔ ይህ ሁሉ ነገር በአንድ ልፍታ የሚመጣ ለውጥ አይደለም፤ ቀድሞም በልብ የኖረ የተቀበረ ጠባይ ካልኾነ በቀር።

አሁን ውኃ ስትጠጣ ጅብ ከገደል ሥር ኾኖ አያትና፤ «ወዲህ ነይ፤ አልበላሽም!» ቢላት፤ «መምጣቴን እመጣለኩ፤ ግን አልበላሽምን ምን አመጣው!» አለች አሉ። መጀመርያውኑ ለመብላት ካላለበ አልበላሽም የሚለው ሐሳብ አንዴት በአንድ ጊዜ መጣለት። በውሳጣችን ያለው ይኸው የገንገላ የጠላትነት ስሜት ሳይኾን አይቀርም የአገራችንን ማገበራዊ እና ፖለቲካዊ ሕይወት ያበላሽው።

በዘመናችን በፖለቲካው መሥመር በወዲህም ኾነ በወዲያ የተለለፉትን ዋነኛ ተዋንያን ብንመለከታቸው፤ በአንድ ወቅት(ከሠላላ ዓመት በፊት ሊኾንም ይችላል) አንድም በአንድ ፓርቲ ሳሉ ተጣልተዋል፤ አለበለዚያም በተለያዩ ጎራኾነው ሲናቀሩ ነበር። ጃግመኛም በጠላትነት ሲፈላለጉ የኖሩ ናቸው ወይም የፖለቲካ ደም ተቃብተዋል። እነዚህ መሪዎች ለውይይት፣ ለክርክር ወይም ደግሞ ለዕርቅ ሲቀመጡ ያ የትላንት ጠላትነታቸው በዐይነ ጎሊኖቸው ላይ ድቅን የሚል ይመስለኛል፤ በውይይት ከብብ፣ በፓርቲ ሽኩቻ፣ በቀይ ሽብር - ነጭ ሽብር፣ በይወደም - ይቅደም፤ . . . ወዘተ የተጣሉበትን አያለታወሱ ነው አሁን የሚጣሉት። የጠባቸው ክረት መንሥኤ በዛሬው አጀንዳ ላይ ብቻ የተመሠረተ ሳይኾን ባለፈው ውዝግባቸው ላይ የተደመረ ጭምር ይመስለኛል።

አንድ የናይጄርያ ተረት አለ። በአንድ ወቅት አንዲት አይጥ፤ «የልብስ ሰፊውን ልብስ ቀድላለኝ!» ተብሎ ከሱ በዳኝነት ለሚያየው ዝንጀሮ ቀረበለት። ዳኛው ዝንጀሮ አይጥን አስጠርቶ ሲጠይቃት በዚህ አጋጣሚ ማንን ላጥቃ አለችና «ድመት ናት!» ብላ አመካኘች። ድመት ስትጠየቅ የትኛውን ጠላት ባጠቃ ይሻለኛል ብላ በውሻ ላይ አላበበች። ውሻ በበኩሏ በዕንጨት ላይ አላበበች። ዕንጨትም በአላት ላይ፤ አላትም በውኃ ላይ፤ ውኃም በዝሆን ላይ ለመበቃቀል ተመክኖች። በመጨረሻም ዳኛው ዝንጀሮ አንዲህ ሲል ተናገረ፤ «ሁላችሁም የምትፈልጉት መፍትሔ ማምጣት ሳይኾን ጠላት እየፈጠራችኩ ማጥቃት ነው። እንዲህ ከኾነ ደግሞ ማናችኹም ከመጠፋፋት አትተርፉም፤ ብትተባበሩ ግን ልብሉን

መስፋት ትችላላችኹ፤ ካልተባበራችኹ ደግሞ ትጠፋላችኹ፤» አላቸው። ማንም ግን ፈቃደኛ ኾኖ ለመተባበር አልቻለም። እናም እንዲህ ሲል ፈረደ፤



«ከዛሬ ጀምሮ ዝሆን ውኃን ሲያገኘው ምጥጥ አድርጎ ይጠጣ፤ ውኃ እሳትን እልም አድርጎ ያጥፋ፤ እሳት ዕንጨትን ሙልጭ አድርጎ ያቃጥል፤ ዕንጨት ውሻን በደንብ አድርጎ ይምታ፤ ውሻ ድመትን ልቧ እስኪጠፋ ያባርራት፤ ድመትም አይጥን እንክት አድርጋ ትብላ፤ እነኾ ከዚያ ቀን ጀምሮ ዝሆንም ያገኘውን ውኃ ሁሉ ምጥጥ አድርጎ ይጠጣል፤ ውኃም እሳትን እልም አድርጎ ያጠፋል፤ እሳትም ዕንጨትን ሙልጭ አድርጎ ይበላል፤ ዕንጨትም ውሻን በደንብ አድርጎ ይደበድባል፤ ውሻም ድመትን ልቧ እስኪጠፋ ያሳድዳታል፤ ድመትም አይጥን እንክት አድርጋ ትብላለች። እኛስ «የዝንጀሮ ፍርድ» ይኖርብን ይኾን? ኒውዮርክ፣ አሜሪካ

ወደ ቤቱ የሚሄድ መሪ

ጥር 12 ቀን 2001 ዓም፤ ማክሰኞ ምሽት ዐይኔን በቴሌቪዥን መስኮት ላይ ተክዬ የባራክ ኦባማን በዓለ ሢመት እየተከታተልኩ ነበር። የቃለ መሳሰው ሥነ ሥርዐት አብቶ አዲሱ ፕሬዝዳንት እና ምክትላቸው የቀድሞውን ፕሬዝዳንት ጆርጅ ቡሽን ሊሸፏቸው ወጡ። ከዚያም ጆርጅ ቡሽ ወደ ቴክሳስ የሚወስዳቸውን አውሮፕላን ለመያዝ በሂሊኮፕተር በረሩ።



ብዙዎቹ ተመልካቾች ከአባማ ጋራ ወደ ምሳ ግብዣው ተመልሰው ይኾናል፤ ወይም እንዳንዶቹ ፊታቸውን ወደ የግል ጉዳያቸው ሳያዙ አልቀሩም። እኔ ግን ከቡሽ ጋራ ወደ ቴክሳስ አብሬ እየተጓዝኩ ነበር - ላወራቸው ፈልጌ፤ መቼም ጥሩ መካሪ ቢያጡ ነው እንጂ ጎይት ሐውስን ጥለው ቴክሳስ እሄዳለኩ ብለው አይነሡም ነበር ብዬ።

ለባራክ ኦባማ ሥልጣናቸውን ያስረከቡት ፕሬዝዳንት ቡሽ ቴክሳስ ወደሚገኘው የመኖርያ ቤታቸው ሲሸጉ ቡሽ ሆይ! «ጎይት ሐውስን ያህል ርስት፣ ፕሬዝዳንትነትን ያህል ጌትነት» እንደምን እሸ ብለው ለቀቋት? ሥልጣን ማለት፣ «ካገኙ የማይጣሉት፣ ከገቡ የማይወጡባት» አይደለችም እንዴ! ወይስ እኔ በሐበሻ ልቤ ተረድቼው ነው። እንዲያው ጥቂት እንኳን ለወጡ ለማዕርጉ ያህል አልመጣም ብለው ሳያንገራግሩ? ለዚህ ለዚህ ጊዜ ነበር ሐበሻ መኾን።

«አረ ጎራው፣ አረ ደኑ፣

ከንዴን ተንተርኼ፣ ከመቃብር በታች፣ ሰው ለንደሁ እንጂ ማን ይነቀንቃል፣ በሕይወት እያለኹ፣ ቡሽ የቡሽን ልጄ!»

ብለው ይፎክሩ ነበር። ደግሞም እዚህ እኛ እገር እርሴት እንዲህ ብለው ለመፍከር ያብቃላቸው እንጂ «እንዲያ ነው» ብሎ የሚከተልም አያውቅም ነበር።

ከከንደ ከሄደ አባት ለተወለደ አፍሪካ አሜሪካዊ ወንበርምን መስጠትም የቴክሳስን ሰው ያንገበግበዋል ብዬ ገምጄ ነበር። «ትላንትና የእርሱን አያቶች እንደ ለም አቅልጠን፤ እንደ ገል ቀጥቅጠን ለንገዝ እንዳ ልነበር ዛሬ ሊመራን? አይ! ስምንተኛው ሺሕ» እላለም እንዴ ያገርዎ ሰው? ወይስ በአናንተ አገር ለምንተኛው ሺሕ የለም? እዚህ እኛ አገር ትላንት ተንቆ እና ተገልሎ የቆየ ሕዝብ እንኳንስ ከፍ ካለ ቦታ ታይቶ ይቅርና ሠልጠን ካለ እንኳን ተረባችን ብዙ ነው። አንድ የደቡብ መምህር የገጠመውን ልንገርዎትግ!

ከኮሌጅ በአማርኛ መምህርነት ይመረቅና ጎንደር ይመደባል። ሻን ጣውን ሸክድ በአውቶቡስ ተሳፍሮ በአዲስ አበባ በኩል ጉዞ ይጀምራል። ምን ገድ ላይ አብረውት ከሚሄዱ የጎንደር ሽማግሌ ጋራ ወግ ይጀምራሉ። በላ እገሩ፣ በላ ሕዝቡ፣ ስለ አካባቢው ይጠይቃቸዋል። በዚህ መካከል ሰውዬው፣ «ከዩት ነው የምትመጣው?» ይሉታል። «ከደቡብ!» «ለንግድ ነው?» «አይ ደለም፣ ሰሥራ ነው!» «ምን ሥራ?» «መምህርነት»፤ «ምንድን ነው የምታለ ተምረው?» «አማርኛ»፤ «አማርኛ! የት?» ሰውዬው ተገርመው ጠየቁት። «ጎንደር» እሰ መምህሩ። ይኼኔ ሽማግሌው ራሳቸውን ይዘው፣ «ጉድ በላ ጎንደር፣ ከደቡብ ተነሥቶ መጥቶ አማርኛ ሊያስተምረን ነው!» እሱ ይባላል።

ለካለ አሜሪካም ከእኛ መማር ያለባት ነገር እንዳለ የገባች ዛሬ ነው። ሁለት ሚልዮን ሕዝብ አደባባይ ወጥቶ እንዴት አንድ የረባ መፈክር አያ በማም። አይ አለመማር! እኛ ይኼው እንዲህ አምሮብን የሚያዩን በመሥራት መሰለም! በመፈክር እኩ ነው። አቤት እኛ አገር ቢኾኑ ኖሮ ለንት ዐይነት መፈክር ያዩ ነበር። ለምንት ዓመት ሙሉ ገዝተው ያለአንድ መፈክር እንዲህ ሌጣምን ማን ይበድዎት ነበር። «ቡሽን እንፋራዳቸዋለን»፤ «ቡሽ ለፍርድ ይቅረቡ»፤ «ሞት ለቡሽ»፤ «የቡሽ የጨለማ ዘመን ዳግም አይ መጣም»፤ «አሜሪካን በቡሽ መቃብር ላይ እንመሠርታለን»... ስንት እና ስንት መፈክር እንገባን ነበር እሸኛችንን የምናሳምርለን።

የአገርዎ ለምች፣ «የወደቀ ዛፍ ምሳር ይበዛበታል!» የሚባለውን ተረት ባያውቁት ነው እንጂ እንደዚያ በመስከረም ዐሥራ አንዱ አደጋ፣ በአራቅ እና በአፍጋኒስታን ጦርነት፣ በንቃትናም ቤይ እስር ቤት፣ በወደቀው ኢኮኖሚ ሰተቹዎት ከርመው ወደ ቤትም ሲሄዱ እጃቸውን እያውሰበሉ ይሸኙዎት ነበር? ምን ይደረግ? ወንድ የለማ ባገርዎ። እቤት እኛ አገር ቢኾኑ ኖሮ እንኳን ስምዎ ሥዕልዎ እንኳን ይቀየርልዎ ነበር። ከኋላም ጅራት፣ ከጭንቅ ላትም ቀንድ፣ ከሆድም ገፋፊት፣ ጥርስምን ገጠጥ፣ ምላሰምን ረዘም እና ደርግ ወይም ኢምፔሪያሊዝም፣ ወይ ካፒታሊዝም፣ ወይ አድጋሪ፣ ወይ ሮዝራዥ፣ ወይ ያለፊው ሥርዐት ናፋቂ፣ ብቻ አንዳች የውርደት ስም አናጣልዎም ነበር። ያችኑ የኋይት ሐውስ መልክ እና ስም ይዘው አገርዎ ሊገቡ? አረ አይ ደረግም። እኛ አገርኮ ልጅ ሲወለድ እና ክርስትና ሲነሣ ብቻ አይደለም ስም የሚወጣለት። ሲሸም እና ሲወርድም ለም ይወጣለታል - ሲወጡ «ንድ» ሲወርዱ «ጉድ» መባል ቀረብዎ።

ደግሞስ እኛ አገር ቢኾኑ ኖሮ ማን ወደ ቤትም ይሸኝዎ ነበር። እዩ ቡሽ፣ እኛ በታሪካችን መሪዎቻችን ከቤተ መንግሥት ወደ ቤታቸው ሲሄዱ ለማየት አልታደልንም። ከቤተ መንግሥት ሌላ ቤት ያለው መሪም አይ ተንም፣ ስምተንም አናውቅም። የእርሱን ግን ለንሰማ ቴክሳስ ውስጥ ቤት እለዎ አለ። ነገ ወርደው ሕዝብ ሕዝብ እየሸተቱ እንደሚኖሩ ህውቀው መሸን እለበት ቤትዎን ሳይሸጡ የቆዩት። እኛ አገርኮ ከቤተ መንግሥት ወጥተው ወይ ወደ መቃብር፣ ወይ ወደ እስር ቤት፣ ወይ ወደ ውጭ አገር፣ እልያም የተሻሉት ወደ ገዳም ሲገቡ ነው የየነው።

እኔያ በአምስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን እካባቢ የነበሩት ዐፄ ካሌብ ከና ግራን ዘመቻ ተመልሰው፣ ሳይሞቱ፣ መንግሥታቸውን ለልጃቸው ለዐፄ ገብረ መስቀል ለቅቀው ከቤተ መንግሥት ወደ እባ ጳጌጠሌዎን ገዳም ገብተው ነበር። ይህን ታሪክ ስምተው ነው መሰለኝ በ17ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የነበሩት የጎንደሩ አድያም ለገድ ኢያሱም የመንግሥታቸውን እንደራሴነት ለልጃቸው ለቅቀው ገዳም ገብተው ነበር። ዳሩ ምን ያደርጋል። በአባቱ መቃብር ላይ ቤተ መንግሥት ካልሠራኹ አላምንም ብሎ ነው መሰለኝ፤ የገዛ ልጃቸው ገዳም ድረስ ጦር ልኮ በገፍ አበገደላቸው ይባላል፤ ሕዝቡም በዚህ የተነሣ «ርጉም ተክለ ሃይማኖት» እያለ ይጠራዋል። ይህን ዐይተን ነው መሰል ከቤተ

መንግሥት ወደ መቃብር አልደም ወደ እስር ቤት እንጂ ወደ ቤተ የገባ መሪ እስከ እሁን አላገኘንም። ገና እናገኛለን ብለን ተስፋ በማድረግ ላይ ነን።

ደግሞም እኮ እባርሮ ወይም ገድሎ የነገሠ እንጂ ሸንፋ የነገሠ ለማየት ገና አልታደልንም። ሬሳ መሸኘት እንጂ ሰውን ከእነ ክብሩ መሸኘት የት ዐው ቀንበት። «ሳትዋጋ ንገሥ ቢሉት፤ ለምን? አለ፤» እያለ የእገሬ ሰው የተረተውን በእንግሊዝኛ ተርጉሞ ማን በነገረው። መግደል የጀግንነት መለኪያ በሆነበት እገር እንዲህ እንደ አባማ እንዱ ዘሉ ጃይት ሐውስ ገብቶ መሪ ነኝ ቢል፤ «ሳይገድሱ ጎሬሬ ሳያጣሩ ወሬ» ብለን ነበር የምንተርትበት። «እረገዳይ እረ ደኑ» እያልን ስናቅራራ ሰምተው እያውቁም እንዴ። ይህን ይህን ካላሰሙም ታዲያ ዲቪ እያሉ የሚወስዷቸው የእገሬ ሰዎች ለመቼ ሊሹኩዎት ነው? እንግዲህ ትንፋሻቸው ለመድኃኒት አይሹንም። የእገሬችንን ባህል ለመላው ዓለም ካለበተዋወቁ ለምን እዚያ መጡ? «እገሌ ካልወረደ ሞተን እንገኛለን!» እያሉ ብቻ ነው እንዴ ክቤተ መንግሥትዎ ፊት ለፊት ሲሰለፉ የኖሩት።

ሰውኮ የእጁን ነው የሚያገኘው። እርሱም ክሊንተንን በሰላም በመሸኘት ትዎ እርሱም በሰላም ለመሸኘት በቀ። ገድዬ እነግሣለኹ ቢሉ ገድሎ የሚነግሥ ያመጣብዎ ነበር።

«እንተም ከፋ ነበርክ ከፋ ሰደደብክ፤
እንደ ገና ዳቦ እሳት ነደደብክ!»

መባሉን መቼም ኢምባሲዎ ሳያስተላልፍልዎ አልቀረም። አንድ ወጣት ምን እንዳለ ሰምተዋል? ልንገርዎም። በኮሌጅ የዕረፍት ጊዜው አባቱን ለመጠየቅ ይመጣል። በዕድሜ የገፋት የልጅዬው አያት ታዲያ ከልጃቸው ጋራ ነበር የሚኖሩት። ያም ልጅ አያቱንም አባቱንም አግኝቶ እየተጫወተ እያለ ምሳ ቀረበ። የልጁ አባት ለአያትዬው በዕንጨት ሳሕን ለእርሱ እና ለልጁ ደግሞ በሽክላ ሳሕን ምሳ አቀረበ። ልጅም ግራ ገባውና፤ «አባቴ ለእኔ እና ለአንተ በሽክላ ሳሕን ስታቀርብ ለአያቱ ግን ለምን በዕንጨት ሳሕን አቀረብክላቸው?» ቢል እያዘነ ጠየቀው። አባትዬውም፤ «እያትህ በጣም ከመጃጃታቸው የተነሣ ሳሕን እየሠበሩ ስላስቸገሩ ነው በዕንጨት ሳሕን የሰጠኋቸው፤» አለና ለልጁ መለሰለት። ያን ጊዜ ልጁ ገዘኑ ጨመረና፤ «በል አባዬ ይህን የዕን

ጨት ሳሕን እንዳትጥለው!» አለው ለአባቱ። አባቱም «ለምን?» ቢል ጠየቀ። «እንተም ስታረጅ በተራሀ በዚህ የዕንጨት ሳሕን አበላሃለኹ!» ቢል መለሰለት ይባላል።

የእርሱም አባት ትልቁ ቡሽ፤ ክሊንተን እና ካርተር ከአዲሱ ፕሬዝዳንት ከባራክ ኦባማ ጋራ አንድ ላይ ሽናችሁ ቡና ስትጠጡ እንደ ነበር ሰማን። እዩ ቡሽ፤ ከቤተ መንግሥት ወደ ቤት የመሄድ ጥቅሙ እዚህ ላይ ነው። ቢያንስ ተጠራርቶ ቡና መጠጣት ይቻላል። እኛ ከዚህ «ከፋ» ከሚባል ቦታ ዕዓለም ያበረከትናትን ቡና እናንተ አራት ፕሬዝዳንቶች ተሰብስባችኹ ስትጠጧት ምን አለች ይሸን? «ምንትስ የሰማ ዕለት ያብዳል!» ይባላል። «ባገሬ እንዲህ ያለውን አይቼም አላውቅ!» ብላ ከጀበና አልወርድም ብላ አላሰቸገረችም? እኛ እገር ቢመጡ መሪዎቻችን በሰማይ ቤት ይሸናል እንጂ በምድር ላይ ተገናኝተው የሚያውቁ አይመስለንም። እንኳን አካላቸው ፎታቸው ዕድል ገዣሞት አብሮ የሚቀመጠው ከስንት እንድ ጊዜ ነው።

የቴክሳስ ሕዝብ ቢሽን እንዲያ «በኤር ፎርስ - ዋን» ሲሄዱ የነበሩ ጌታ ጃይት ሐውሰን ስቅቀው በሌላ አውሮፕላን ሲመለሱ ዝም ይልዎታል። «ማፈሪያ ጀግና በቀዳሾችን የጠፋ ይመስል ሁለቱ እንኳን ሳይተኩስ ይምጣ!» ቢሽን እኛን እርሱ ወዳለበት መውሰድ ነበር እንጂ እኛ ወዳለንበት ቢመጣ ምን ይጠቅመናል፤» አይልዎትም? እሁን ሰንሰማማ የቴክሳስ ሕዝብ እንኳን ደኅና መጡ ብሎ ተቀበልዎት እሉ። እርሱም፤ «ወደ ቤት መመለስ ከሁሉም ነገር በላይ ደስ ይላል!» ብለው መናገርዎን ለማን። እዩ፤ እኛ እገርኮ መሪዎቹ ወደው መሰለዎ፤ «በሬሳችን ላይ ካልሽነ» የሚሉት። ሰውም አያስቀምጣቸውማ!! «ያረጀ እንበሳ የዝንብ መጫወቻ ይሸናል!» የሚለው የሐበሻ ተረት ዝም ብሎ የመጣ መሰለዎ! የደረሰበት እኮ ነው የተናገረው።

እናም ከቤተ መንግሥት ወደ ቤቱ የሚሄድ፤ ሰንበቴ የሚጠጣ፤ የዕድር እባል የሆነ፤ አንደ እኛ የቀበሌ መታወቂያ ያለው፤ ልቅሶ ላይ የምናገኘው፤ የወጣበትን ብቻ ሳይሸን የወረደበትን በዓል በደረታ የምናከብርለት መሪ የነበረ የሠፈራችን ሰው እንድናገኝ፤ እኛም የሚሸነፉ ጀግኖችን የምናከብርበት ልብ እንዲሰጠን፤ እባክዎ ለሚያምኑት ታቦት ይሳሉልን። እደራ።

ሆድም ብሶን ዕርጅናም ተጫጭኖን

ከእሜሪካ ወደ አዲስ አበባ ለመሰላት ሁለት ቀናት ያህል ሲቀረጽ እንደ ወዳጄ ዐርፎ ቤተሰቦቹን ለማጽናናት ተገኝቼ ነበር። የልቅሶ ባህላችን እዚህም አብሮን መጥቷልና። ገዘንን የሰማ ቤተሰብ፣ ጓደኛ እና ወዳጅ ሁሉ በየሰዓቱ እየመጣ በቤተሰቦቹ አንገት ላይ እየተጠመጠመ ያለቅሳል። በዚህ ምክንያት ቤተሰቦቹ ለመጽናናት አልቻሉም። እዚያ ቦታ ሽኔ ሹኔታችንን እየየኩ፣ «ለመሽኑ እኛ ልቅሶ ቤት የምን መጣው ሰው ለማጽናናት ነው ወይስ ገዘንን ለማባባስ?» የሚል ሐሳብ መጣብኝ። በገዘን ምክንያት የተጓዱ፣ አሁን ያልቀ መሱ፣ በማለታመም ምክንያት የደከሙ፣ በቀብር ሂደት የተጓገላቱ ቤተሰቦችን በየሰዓቱ እያስለቀሰን እንዴት አድርገን ነው የምናጽናናው? በእገር ቤትም ሽኔ እዚህ በውጭው ዓለም ይህ ዐይነቱ ሹኔታ ለቀናት የሚቀጥል መሆኑን ሳስቦው ልቅሶ የመድረሳችን ዓላማ ሊገባን አልቻለም።

እዚያው ሽኔ ደግሞ ሌላም ጥያቄ መጣብኝ። ለመሽኑ ይህ ሁሉ ሰው የሟች ሹኔታ አሳዝኖት፣ ልቡን ነክቶት፣ ገዘን ፈንቅሎት ነው የሚያስቅሰው ወይስ የራሱ ብሶት እየተጨመረበት? እንዳንድ ጊዜ ልቅሶ ቤት ሰሂድ ሟችን ዐይቶት፣ ስለ እርሱም መኖር ስምቶ የማያውቅ፣ ነገር ግን በሰው በሰው በኩል ስምቶ ልቅሶ ሲደርስ የመጣ ሰው እያስቀሰ ድንኳን ሲገባ የማ የው ትዝ አለኝና። «እሁን እንዲህ ያለውን ሰው የሚያስለቅሰው ወይ ባህሉ እለበለዚያም የራሱ ውስጣዊ ብሶት ይኸናል እንጂ የሟች ሹኔታ ብቻ ነው?» ብዬ ጠየቅኩ።

እዚህ አሜሪካ ለው ሠርግ ሲጠራ አይቀርም። አንዳንድ ጊዜ እንዲያ ውም ከተጠራው በላይ ሰው ሰሠርጉ የሚገኝበት ጊዜም አለ። ሠርገኞቹም የጠ ራኝው ሁሉ መጣ ብለው ይደሰታሉ። ተመልካችም፣ «ይህ ሁሉ ሰው ያው ቃቸዋል፤ የእገር አድባር ናቸው፤» ብሎ ያደንቃል። «የእገሌ ሠርግ ለው በሰው ሽኔ፣ አማረ፣ ደመቀ፤» ተብሎም ይወራል። እንደ አንዳንዶቹ አባባልም ሰቪዲያም የተመቸ ነው። እንደ እውነቱ ከሽኔ ግን ሐበሻ ናፍቆት ለማየት፣ የራሱን ሚስት ለመምረጥ፣ ሳምንት ሙሉ በየኒፎርም ተጀቡኖ እየሠራ የገዛ ውን ልብስ የሚያሳይበት ቦታ አጥቶ ለማሳየት፣ እግረ መንገዱን ተቀጣጥሮ የሚመጣውን ለሠርጉ አስቦ ከሚመጣው መለየቱ ክባድ ነው። እንዳንዱኮ

የተጋቡት እነማን እንደሆኑም አያውቅም። ነገር ግን እስከሰታውን ሲያለካው፣ የወገን እምሮቱን ሲወጣ፣ የመሻል። ሙሽሮችም ሰራሳቸው ዓላማ፣ ሠርገኛ ውም ለራሱ ዓላማ ተደሳስተው ወደ የቤታቸው ይገባሉ። «ዝሆንም ለሆዱ ትንኝም ለሆዱ ወደ ወንዝ ወረዱ» ማለት ይህ ነው።

እዚህ ላይ አንድ ወዳጄ የነገረኝ ታሪክ ትዝ አለኝ። ኬንያ ናይሮቢ የመድኃኔዓለም ቤተ ክርስቲያን ተሠርቶ ቅዱስ ቤቱ ሲከበር ወዳጄ ሂዶ ነበር። የለበካ ጉባኤው ምክትል ሊቀ መንበር የሚያሳዝን ሪፖርት አቀ ረበች። ድሮ በቦታ ማጣት እንዴት ይንገላቱ እንደ ነበር፣ የደረሰባቸውን ሥቃይ እየዘረዘረች ስታቀርብ ብዙዎች በታሪኩ ልባቸው ተነክቶ ያለቅሱ ነበር። «እኛም ዕርጅናም ተጫጭኖን፤ ሆድም ብሶን ነበር፤ አብረናት አለቀሰን፤» ብሎኝ ዐረፈ።

በቦታው የተገኙ ብዙዎቹ ሰዎች አልቅሰው ነበር። ያለቀሰበት ምክንያት ግን ይሰያይ ይኸናል። ታሪኩ አሳዝኗቸው፣ የራሳቸው ሌላ ተመሳሳይ ታሪክ ትዝ ብሏቸው፣ አልያም ወዳጄ እንዳለው፣ «ሆድ ብሏቸው፣ ዕርጅና ተጫጭኗቸው» ያስቀሱም ነበር ማለት ነው።

ሕዝብ በብዛት በሚያከናውናቸው ተግባራት አንዱ እለቸጋሪው ሹኔታ ይህ ይመስለኛል - በጉዳዩ አምኖ ወይም ጉዳዩ ገብቶት የሚያለቅሰውን እና «ሆድም ብሶት ዕርጅናም ተጫጭኖት» የሚያለቅሰውን መለየት።

ሕዝብ አንድን ነገር ደግፎ ሆ ብሎ ሊነሣ ይችላል። አንዳንዶችም ከሚጠበቀው በላይ በአንድ ጉዳይ ዙርያ ሊሰባሰቡ እንደ ንብ መንጋም ሊተም ይችላሉ። እዚህ ላይ ግን የዋሕ መሪ ይደሰታል፤ ልቡም በኩራት ይሞላል። ሁሉም ሰው የእርሱን አመራር፣ ሐሳብ፣ ርእዮተ ዓለም፣ አሠራር፣ ፕሮግራም፣ ድርጅት፣ ቅለቀሳ በመቀበል በአንድ ሐሳብ በአንድ ዓላማ፣ በአንድ መርሕ ዙርያ የተለበሰ ሲመሰለው ይችላል። ይህ የሚሰየው ግን አንድ የሽኔ ደረጃ ተደርሶ ሁሉም ወደየአቅጣጫው ሲበ ታተን ነው።

አንዳንዱ የተናገረውንም ሳይሰማ በራሱ ዓላማ ዙርያ ሲደግፈን ይችላል። ሌላው የተናገረውን ሳይረዳ አንዳች ጥቅም ይገኛል ብሎ ከእኛ ጋራ ሲሆን ይችላል፤ ሌላውም ቀን እና ሰዓት እስኪወጣለት፣ «ከለው ጋራ ሲኖሩ ሞኝ ሽኖ አሁን ሲጭኑ ሦስት ሽኖ» ብሎ አብሮ ሊጓዝ ይችላል፤ የቀረውም ሲሆን፣ «ጅብን ማጥቃት በእህያ ተጠግቶ ነው!» በሚል ፈሊጥ የጋራ ዓላማ

አና ግብ ባይኖረውም አንዳች የጋራ ጠላት አለች ብሎ አብሮ ሲሰለፍ ይችላል።

ድሮ ትምህርት ቤት እያለን መምህሮቻችን አስተምረው ሲያጠና ቅቁ ሲሉ «ግባችኹ?» ይሉን ነበር። ያን ጊዜ ታዲያ ከብዙዎቻችን «አዎ» የሚል ድምፅ ይወጣል። አሁን አሁን ላለበው ግን በርግጥ የተወሰኑት ገብቷቸው መልስ ይስጡ እንጂ ሌሎቹ መምህራን የክፍል ትምህርቱን ቶሎ አንዲያበቁላቸው የሚመልሱት መልስ ነበር። አንዳንዶቻችንም ደግሞ ለአንድ ነገር ድንገተኛ አዎንታዊ ምላሽ መስጠት ስለ ለመደብን ነበር። ታዲያ የተሰጠው የቤት ሥራ በቀጣዩ ቀን ሲታረም፤ «አሠራሩ አልገባኝም ነበር!» የሚለው ብዙ ነው። በየሰብስባውም ትልቁ ችግር ይኸው ነው። ተናጋሪው ለልችቶት አንዲያበቃለት የሚያጨበጭበውን፤ ከሰው ላለመለየት የሚያጨበጭበውን፤ የገባው ለመምሰል የሚያጨበጭበውን ገብቶት ከሚያጨበጭበው መለየት። ነገሩ ተለምዶት የሚያለቅሰውን «ሆድ ብላት ዕርጅናም ተጫጭኖት ከሚያለቅሰው» መለየት ማለት ነው።

ሕዝብ ዝም ሲልም አንዲሁ ነው። ውስጡ ሰላም ኾኖ፤ ነገር ጭሉ ተስ ተካክሎለት፤ ልቡናው በርፎ፤ ሁሉ በእጁ ሁሉ በደጁ ስለሾነለት ብቻ ነው ብሎ የሚያስብ ካለ የዋሕ ነው። «ጸጥ ያለን ውኃ አፈራዋለኸ» አንዳለው ማክ ሲም ጎርኪይ በዝምታው ውስጥ ያለትን ጨካኝነት ለማጸመጥ መቻል ነው የዝምታውን ትክክለኛ ምክንያት የሚገልጥልን።

አንድ ጊዜ አንድ የገጠር ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ሰማስተማር የሄዱ ለው ክቅዳሴው በጓላ ትምህርት ይሰጣሉ። ዙርያቸውን በመጋረጃ ተክልለው ሲያስተምሩ የተወሰኑ ሰዎች አግራቸው ሥር ተቀምጠው ያዳም ጣሉ። ሌላው ግን ጸጥ ብሏል። መምህራም ሰጪ ገብቶት እየተከታተለው ብለው ቀጠሉ። ጥያቄ ሲጠይቁ፤ ሐሳብ ሲሰነዝሩ ምላሽ የለም፤ አልልታም የለም፤ ጸጥታ ብቻ። ወደ ሁለት ሰዓት ያህል ተናግረው ጸጥታው ይገርማቸውና መጋረጃውን ገለጥ አድርገው ወደ ውጭ ሲያዩ ሰጪ በአካባቢው የለም። በጣም አዝነው በአግራቸው ሥር ለነበሩት ሰዎች፤ «ሕዝቡ የት ሄደ?» ብለው ይጠይቃሉ። «ቅድም ነውኮ የሄደው» ብለው ይመልሱላቸዋል። የበሰጠ አዝነው፤ «ታዲያ ይህን ሁሉ ስለፈልፍ ለምን ቀድሞችኸ አልነገራችኸኝም!» ብለው ሲጠይቁቸው «ስዕለት ያለብዎ መሰሉን ነው!» አሏቸው። «ታዲያ አናንተስ ለምን ተቀመጣችኸ?»

ብለው እንደ ገና ጠየቁ። «ሲጨርሱ ቤተ ክርስቲያኑን ለመዝጋት ነው!» አሏቸው ይባላል።

አንዳንድ ጊዜ ጋዜጣችን፤ መጽሐፋችን ወይም ደግሞ ካሴታችን በብዛት ሲሸጥልን በውስጡ ያለው ነገር ገብቶት ወይም ወዶት፤ አድንቆት የሚገዛው ያለውን ያህል መስደብ የሚፈልገውን ስለ ስደብንለት፤ መቃወም የሚፈልገውን ስለ ተቃወምንለት፤ የሚያነብበው ወይም የሚያዳምጠው ሌላ አማራጭ ሰላጣ፤ በምን መካከል ምን ንጉሥ ነው የሚባለውን አስቦ ሲገዛልን እንደሚችል ማስብም ተገቢ ነው። ትልቁ ዋስትናችንም የሚደግፈን ሰው ሳይኾን የተነሣንበት ዓላማ እና ራሳችንን ለማሻሻል የምናደርገው ጥረት ቢኾን የተሻለ ነው።

አብሮን የሚሄደው ሁሉ አኛ ወደምንሄድበት አይሄድም። አብሮን የማይሄደውም ሁሉ ሌላ ቦታ አይሄድም። አብሮን ከሚሄደው መካከል ሌላ ቦታ የሚሄድ፤ አብሮን ከማይሄደው መካከልም እኛ ከምንሄድበት ቦታ በተለየ አቅጣጫ የሚሄድ ይኖራል። ለጊዜው ለራሱ ጉዳይ የሚከተለንን ገብቶት ከሚከተለን ለመለየት የምንችልበት መንገድ ከሌለ ሥራችንን ሁሉ የጨረስን እና ብዙውን ሰው አብረን ያለለፍን ይመስለንና አንሸወዳለን። «ከረምት ካልመጣ ሁሉ ቤት፤ ዓመት በዓል ካልመጣ ሁሉ ሴት» አንደሚባለው አገር አማን ነው ብለን ወዳስብነው ዓላማ ማምራት ስንጀምር የለናቱ መቀነት የሚጠል ፈው አየጨመረ ይመጣል። ድሮም አንዲህ መሰሎች፤ አነ እገሌ አንዲህ ብለውኝ፤ ተላስኼ፤ ባለማወቅ፤ ወዘተ አያለ እንደ ጨው ክምር የሚናደውም ይበዛል።

አዚህ አሜሪካ መቼም የማይደረግ የሰልፍ ዐይነት የለም። አንድ ጊዜ የተመሰሳይ ጾታ ጋብቻን በተመሰከተ የተደረገ ሰልፍ ነበር አሉ - «ወንድ ከወንድ ሴት ከሴት ለመጋባት ይፈቀድልን!» የሚል ሰልፍ። ታዲያ አንዱ ወንድማችን ኢትዮጵያዊ ከሰልፈኞቹ መካከል ተቀላቅሎ፤ «ይፈቀድ፤ ይፈቀድ» አያለ ይጮኻል። አላፊ አግዳሚ ሐበሻ እየታዘበው እና አያማው ያልፋል። አንዱ ነገሩ ቆጥቁጠት ጠጋ ይልና፤ «አንተ ደግሞ ምን ኾንኩ ብለህ ነው (ይፈቀድ) አያልኸ የምትጮኸው!» ብሎ ይጠይቀዋል። ያም ሰልፈኛ ወገኖችን፤ «እኔኮ ወንድሜን አግብቼ አሜሪካ ለማምጣት አንዲመቸኝ እንጂ የአነርሱን ሐሳብ ደግፌ አይደለም!» አለ ይባላል። በየሰልፉ ቦታ ስንት አርሱን የመሰሉ ይኖሩ ይኾን? ጉዳዩ ገብቷቸው ሳይኾን፤ «ሆድ ብሏቸው ዕርጅናም ተጫጭኗቸው» የሚያለቅሱ - ወደ አዲስ አበባ ጉዞ፤ በኢትዮጵያ አየር መንገድ አውጭጥላን።

ሌሎች - ፩

የክፋት ሶፍትዌር

መቅድመ ነገር

ሰውዬው ወደ ፈጣሪው ይጸልያል። ለጸልይም፤ «እግክክ ከሰው ሁሉ በላይ የምኸንበት ነገር ስጠኝ፤» ይሰዋል። ታዲያ የሰውነትን የማይነሳ፤ የነገሩትን የማይረሳ እምላክ ጸሎቱን ሰማው። «ምን አንድሰጥኸ ትፈልጋለኸ? ነገር ግን አስተውል፤ ለአንተ አንድ ነገር ከሰጠኸህ ለባልንጃራክ ሁለት አድርጌ አስጠዋለኸ፤» ሲል ፈጣሪው መለሰለት። ሰውዬውም ከፈጣሪው ከሚያገኘው ነገር ይልቅ በሌሎች ሊበሰጥ መኾኑ አላሰ በው። እናም፤ «የምጠይቀው ነገር ቅደሞቹ ሊያንሱበት የሚችሉበት ነገር መኾን አለበት፤» ብሎ አሰበ። አሰቦም አልቀረ መልሱን አገኘው። «ፈጣሪ ሆይ፤ አንድ ዐይኔን አጥፋልኝ፤» ሲል ሰመነ - ሰሰምን እንዲህ ሲል ሰመነ ቢሉ እርሱ በጠየቀው መሠረት አንድ ዐይኑ ሲጠፋ የቅደሞቹ ሁለቱም ዐይኑ ይጠፋሉ! አንደ ምን እንዲህ ያለ ነገር ሊያሰብ ቻለ ቢሉ - የክፋት ሶፍትዌር ተቋሟል!

ኢትዮጵያ እንዳታድግ ያደረጓት - ፖሊሲ፤ መመሪያ፤ ቢሮክራሲ፤ በምባባስነት፤ የመልካም አስተዳደር ዕጠት. . . ምን ያልተባለ አለ! ነገር ግን አንድ ነገር የቀረ መሰለኝ - በብዙ ሰዎች ዘንድ የተጫነው «የክፋት ሶፍትዌር»። መልካም ፖሊሲዎች በሌሉበት ዘመን እና አገር መልካም የሠሩ ሰዎች ነበሩ። መልካም ሰዎች በሌሉበት ዘመን እና አገር ግን መልካም የሠሩ ፖሊሲዎች ያሉ አይመስለኝም። የአገሪ ሰው፤ «ድግሰን የሚያበላሽው አስተናጋጅ ነው፤» ይላል። አውነት እኮ ነው። ያ ሁሉ ባለሞያ የሰሩበትን ምግብ ፊቱን ያከሳተረ እና የምግብ ፍላጎትን ለመዘጋት ተብሎ በዕውቅ የተሠራ የመሰሰ አስተናጋጅ ጉድ ይሠራዋል። ከፍትፍቱ ፊቱ የተባሰለት አስተናጋጅ ከተገኘ ደግሞ «በሞቱ አፈር ሰኾን፤ በዕንጨት ሰሄድ፤» እያለ የውኃውን ፍትፍት ከይሮ ፍትፍት በላይ እንድንበላው ያደርጋል።

እንዲያው ሁልጊዜ በመንግሥት እና በፖሊሲ፤ በሕግ እና በመመሪያ ማመካከት ለምደብን ነው እንጂ እሁን ለሁሉም ችግሮች ተጠያቂዎች እነርሱ ብቻ ናቸውን? በሰው እእምሮ ውስጥ የተጫነውን «የክፋት ሶፍትዌር» የሚቀይር ካልመጣከ ፖሊሲ እና መመሪያ ብቻቸውን እገርን አያሳድጉም።

መ/ር ካህሳይ ገብረ እግዚአብሔር «ጥበብ ብፅር» በተሰኘው የመጀመሪያ መጽሐፉ የአንድ ጃፓንኛ ባለ በጎ ጎሊና ሰው ታሪክ ያስነብረናል። ሲምፓ ሳጉሃራ ይባላል። በሱታንያ የጃፓን ቆንስላ የነበረ ሰው ነው። ናዚዎች ፖላንድን ሲወሩ አይሁድ የመከራ ገፈታቸውን በመቅመስ ላይ ነበሩ። ክናዚዎች መከራ የሸሹት እና አቅም አግኝተው መንገዝ የቻሉ ሱታንያ ውስጥ ተሰበሰቡ። ነገር ግን ጀርመኖች ወደ ሱታንያ ከመንገዝ የሚያግዳቸው ነገር አስመኖሩ የታወቀ ነበር።

ይህ ጃፓንኛ ዲፕሎማት ከመከረኞች አይሁድ የቀረበለት አንድ ፈታኝ ጥያቄ ነበር። «አይሁድ ሕይወታቸው ሊተርፍ የሚችለው ወደ ሩስያ ከገቡ ብቻ ነው። ወደ ሩስያ ለመግባት የሚችሉት ደግሞ ከሩስያ በኋላ የሚሄዱበት አገር መኖሩ ከተረጋገጠ ነው። ስለዚህ ወደ ጃፓን የመገቢያ ሺዛ ስጠን!» አሉት።

ሳጉሃራ የአገሩን መንግሥት በጉዳዩ ላይ ጠየቀ። በዚያን ጊዜ ክጀርመን ጋራ አፍላ ወዳጅ ከነበረችው ጃፓን የመጣበት መልስ ግን፤ «ይህ የተባለ መድረሻ አገር ለሌላቸው አይሁድ ሺዛ መስጠት አትችልም!» የሚል ነበር። ሳጉሃራ እና ባለቤቱ በጉዳዩ ላይ ተወያዩ። «እነዚህን ሁሉ ከምት አፋፍ ላይ ያሉ ሕዝቦችን መርዳት አለብን!» ብለው ወሰኑ። አናም በራሱ ላይ ፈርዶ ለአይሁዳውያኑ ሺዛ መስጠት ጀመረ። ቀን እና ሌሊት የምግብ ሰዓቱን ጭምር አየተሻማ ሺዛውን ሠራ። የታተመው ሺዛ ቢያልቅበት ሺዛውን በእጁ አያዘጋጀ መስጠት ጀመረ።

ለአንድ ወር ያህል ክሠራ በኋላ፤ «መስጠትኸን አቀም!» የሚል ትእዛዝ ከቶኪያ መጣበት። ሳጉሃራ ግን ቀጠለ። በመጨረሻ የሶቭየት ኅብረት መንግሥት በሱታንያ የሚገኘው የጃፓን ቆንስላ አንዲዘጋ አዘዘ። የጃፓን መንግሥትም ሳጉሃራ ክዚያ አንዲወጣ መመሪያ አስተላልፏል። የሶቭየት መንግሥት በፈጠረበት ጫና ከቆንስላው ቢሮ ሊለቅ ሆኖ ተቀምጦ ሺዛ መስጠቱን ቀጠለ። ከሆኖ ወጥቶ በባቡር አየሄ ደም ሺዛ ይሰጥ ነበር።

አንዲህ እድርጎ ብዙ ሺሕ አይሁድን ከሞት ያተረፈው ሰው ለብዙ ጊዜያት ለአገሩ አምባሳደር ኾኖ ሲያገለግል ከቆየ በኋላ በሩማንያ በዲፕሎማትነት ሲያገለግል በሶቭየት ኅብረት ወታደሮች ተይዞ እስር ቤት ገባ። ክኻያ ወራት በኋላም ወደ ጃፓን ተላከ። የጃፓን መንግሥትም፤ «ለአይሁድ የማይገባ ሺዛ

ሳጥተኛል።» ብሎ ከሥራው አባረረው። ይህ ሰው የዕለት ሥራ አየሠራ ኑሮ ውን በሚገፋበት ሰዓት እነዚያን ከሞት ያተረፋቸው አይሁድ የአስራኤል መንግሥትን መሥርተው ነበር። የአስራኤል መንግሥት ይህን ታላቅ ጀግና በአግር በፈረስ ፈልጎ በ1984 ኢ.ኤ.አ የአስራኤልን የጀግና ሜዳሊያ ሸለመው። ኢ.ኤ.አ በ1992 ደግሞ የአስራኤል ዘላለማዊ ዜግነት ተሰጠው። ኢ.ኤ.አ በ1991 ደግሞ የጃፓን መንግሥት ሳጉሃራን ከሥራ ማባረሩ ጥፋት አንደ ነበረ አምኖ ቤተሰቡን ይቅርታ ጠየቀ። የክፋት ሶፍትዌር ያልተጫነበት ሰው እንዲህ ይሠራል። ሰገሊናው እና ስመልካም ነገር ይገዛል። መመሪያ፤ ፖሊሲ፤ ባለ ሥልጣን፤ ፈቃድ አይደሉም የሥራ መሣርያዎች - ጎሊናው ነው። ይህን ታሪክ እንብቤ ወደ አገሪ መጣኸና እነኝ ቀጥሎ ያሉትን አገኘኸ።

1. ካዛንቺስ እካባቢ የሰንበት ገበያ አለ። አኔም የውኃ መቅጃ ፕላስቲክ ባልዲ ለመግዛት ወደ ገበያው አመራኸ። ገና ወደ ገበያው ሲገባ በስተቀኝ በኩል የፕላስቲክ ምርቶች ተሰድረዋል። አኔም ይኼ ባልዲ ስንት ነው? ብዬ ጠየቅኸው። የምትሸጠው ልጅ አንደ ተቀመጠች «የቱ?» አለችኝ። ይኼ መሬት ላይ ያለው አልጊት። «አይታዩኝም» አለችኝ። ነይ እና ላላይሽ አልኸኝ ገርሞኝ። «ይዘኸው ና!» አትለኝ መሰላችኸ። አንዴ ልትሸጪ አይደል አንዴ የተቀመጥኸው ስላት፤ «ከፈለግኸው ይዘኸው ና!» ብላኝ ዕርፍ። አኔም! አይ ዕቃው አንዴት አንደ ማይሸጥ ለማሳየት ነው የተቀመጠችው ማለት ነው! ብዬ ትቻች ሄድኸ።

2. የገና በዓል ሲከበር ሁለት ቀን ሲቀረው አንድ የኢፍ.ኤም ጋዜጠኛ ደወሰልኝ። «ሰለ በዓሉ ሳንጋግርኸን እፈልጋችኋለሁ» ሰላሰኝ ሣር ቤት አካባቢ ተቀጣጠርንና አንድ መናፈሻ ውስጥ ተቀምጠን እኔ ሰለላላ፤ አርሱ ቡና አዘዝን። ቴቹን እውጥቶ ውይይታችንን መቅዳት ሲጀምር አስተናጋጂ መጣችኖ፤ «ኢን ተርቢው ማድረግ ተከልክሏል!» አለችን። «ሰምን?» አልኸኝ ገርሞኝ። «አኔ እላውቅም ግን ከልክል ነው!» ወይ ግሩም! እሁን ምን ያህል ጋዜጣ፤ ሬዲዮ፤ ቴሌቪዥን ኖርን፤ ስንቱስ ጋዜጠኛ አዚያ ቤት «ኢንተርቢው» እድርጎ ነው ክልክል የኾነው ብዬ ያን «የክፋት ሶፍትዌር» አማርሬ ወጣኸ።

3. ከዚያ ወጣንና ሜክሲኮ አካባቢ ወደሚገኝ ካፍቴሪያ ገባን። ከአስ ተናጋጆቹ በቀር ሌላ ሰው የለም። ተቀመጥንና ሁለታችንም ሰበላሳ አዘዝን። ከዚያም ለአስተናጋጂ፤ «ኢንተርቪው ለማድረግ ስለኾነ ቴፑን ትንሽ ቀንሽ ልን፤» ብለን ለመናት። ከዚያም ሥራችንን ጀመርን። በመካከል ግን የአስተናጋጆቹ አለቃ መጣችና፤ «ቴፑን ሰምን ቀነሳችኩት» አለችቸው፤ አስተናጋጆቹም ምክንያቱን ነገሯት። «ባክሽ ጨምረው!» አለችና ከመዘቃቃቷ በት በላይ ሰቀቀችው። የሚገርመው በቤቱ ያሰነው ተስተናጋጆች ሁለታችን ብቻ ነን። ሌላ ደንበኛ መጥቶ ክፍቴልኝ አላለም። ምን ያደርጋል ያ የክፋት ሶፍትዌር ነው እንዲህ የሚያደርገው።

4. ዐሥራ አንድ ኾነን ለጨዋታ አምባላደር መናፈሻ ተጓዝን። ሁለቱን ጠረጴዛ ገጥመን ክብ ሠራንና የደንቡን አዝዘን መነጋገር ጀመርን። ወዲያው አስተናጋጁ መጣና፤ «ስለድስት ሰው በላይ በአንድ ላይ መቀመጥ ክልክል ነው!» ሲል መመሪያውን ነገረን። ወዲያው አንዱ ተናድሶ፤ «እና ለዚህ መናፈሻ ስንል የጓደኞቻችንን ቁጥር መቀነስ አሰብን ማለት ነው?» አለ። «አይ፤ አይፈቀድም፤ ተሰደብ!» አለን። እኛ ደግሞ የሚጠበቅብንን ከክፍልን መቶ ብን ኾንስ ምናለበት ብለን እምቢ አልን። ከዚያ ከርክር ተጀመረ። በመጨረሻ ሁለቱ ጠረጴዛዎች ትንሽ ክፈት ብለው ሲቀመጡ እኛም ስድስት እና አምስት ኾንን ልንቀምጥ ተስማማንና ነገሩ ተቋጨ - አሁን እስኪ ከስድስት በላይ ኾንን መቀ መጣችን ምንድን ነው ችግሩ? ሁለት ጠረጴዛ ላይ ስድስት - ስድስት ኾንን መቀመጥ እና በአንድነት ገጥመን ዐሥራ ሁለት ኾንን መቀመጥ ምንድን ነው ልዩነቱ - የክፋት ሶፍትዌር!

5. አንድ የሸቀጣ ሸቀጥ ማክፋፊያ ዘይት ልገዛ ጎራ አልኩ። ሰውዬው ወንበር ላይ ተቀምጦ ቀና ብሎም አላየኝ።

እባክሽ ሐቱን ዘይት ሲጠኝ፤ አልኩት።

«ሰንት?» ሲል ጠየቀኝ።

አንድ አልኩት።

«ሰአንድ ብዬማ ከመደርደሪያ ላይ አላወርድም!» ብሎኝ ዝም አለ። አሁን ያኼን ነጋዴ እንዲህ ሰነፍ ያደረገው፤ የክፋት ሶፍትዌር እንጂ የመን ግሥት ፖሊሲ አይደለም። የሕንድ ነጋዴ ለአንዲት ሜትር ጨርቅ ከምሩን ሲንደው ቢያይ ምን ይል ነበር?

የክፋት ሶፍትዌር የተጫነበት ሰው ዋና መስያሞቹ - የበጎ ጎሊና ዕጦት፤ ምንጊዜም አንድ ነገር እንዴት እንደማይቻል ማሰብ፤ ሰውን ለመርዳት ላይኾን ከነገር ለመገላገል ብቻ መፈለግ፤ ሰንፍና እና ልግመኝነት ናቸው። ይህ ሶፍትዌር የተጫነበት አእምሮ ማሰብ፤ መጨነቅ፤ መመራመር አይፈልግም። በተቻለ ሰው መጠን ዘጠና ዘጠኝ የሚቻል ነገር ካለ የማይቻልበትን አንድ ነገር ነው የሚጠቀመው። ከመመሪያዎች ሁሉ የሚሸመድደው የመፍቀጃውን ወይም የመተባበርያውን ላይኾን የመከልከያውን ነው።

6. ትንሿን ታክሲ በኮንትራት ይዤ ለመሄድ ስድስት ኪሎ ቆሜ ያለኩ። አንድ ላዳ ታክሲ መጣና እጄን አውዛውገፍ አለቆምኩት። እባክሽ አራት ኪሎ ድረስ ውስደኝ ብዬ ነገርኩት። ከዚያም በዋጋ ተከራክርን። በመጨረሻ እርሱ ዐሥር ብር እኔ ሰባት ብር በሚለው ሳንስማማ ቀርተን ተነሥቶ ሄደ። የእግዜር ነገር አንድ የማውቀው ጓደኛዬ መኪናውን ይዞ ተገናኝንና ወደም ፈልገው ሸኘኝ። የአጋጣሚ ነገር ኾኖ ከታክሲው ጋላ ጋላ ነበር የምንጓዘው። ይግረማችኹና አራት ኪሎ ድረስ ባዶውን ነው የመጣው - አሁን ከባዴ ሰባት ብር አይሻልም ነበር?

7. ሰሞኑን ደግሞ አንድ ብሔራዊ አካባቢ የሚገኝ የቤት ዕቃዎች መሸጫ ገብቼ ነበር። ገንዘብ ተቀባይዎ ሌትዮ በስልክ እያወራች ስትገረም ቆየኝና ስልኩን ዘግታ «አያገርማችኩም» አለችኝ ምኑ አልኩ እኔም። «የቤት ሠራተኛ ሲያገናኝኝ ከአንድ ሰው ጋራ ተቃጥሬ ከሠራተኛዎ ጋራ በስልክ አገናኝኝ። እና ወጥ መሥራት - አልችልም፤ ልብሰ ማጠብ - አልችልም፤ ልጅ መያዝ - አልችልም፤ እንጀራ መጋገር - አልችልም፤ አለችኝ። ምንድን ነው የምትችደው ታዲያ ብላት ቤት መጠበቅ አለችኝ።» ብላ ነገረችኝ። ይህች ልጅ የቤት ሠራተኛ ናት - አድባር?

መደምደሚያ ነገር
በኮሪያ ጦርነት ጊዜ የኢትዮጵያ ሠራዊት የሠራውን ገድል ማንም ያውቀዋል። በዚያ ጊዜ ሠራዊቱ በሰፊረበት ካምፕ የሠራዊቱን አሳዥ ለማነጋገር አንድ ምስክን ኮሪያዊ መጣ። ጠባቂ ወታደሮች «አትገባም፤ ክልክል ነው!» እሉት። ለመነ፤ ተሟገተ። በመጨረሻ ሲያስቸግራቸው ለአዛዥ ነገሩለት። የመልክ እና

የቁመናውን ነገር ጠይቀው ምስኪን ነገር መኾኑ ሲገለጥላቸው ማነጋር እንደማይችሉ ገለጡለት። ያም ለው ተመ ሰለ።

ከብዙ ጊዜያት በኋላ ጦርነቱ እብቅቶ ሠራዊቱም በከብር ተመለለ። ታዲያ ኢትዮጵያ እና ኮሪያ ዲፕሎማሲያዊ ግንኙነት ሊመሠርቱ ፈለጉና እኒያ የጦር እዛዥ አምባሳደር ኾነው ተሸሙ። የኮሪያው ፕሬዝዳንት ግን «የአምባሳደሩን ሾመት አልቀበልም!» አሉ። ለካ የኮሪያው ፕሬዝዳንት ማለት ያን ጊዜ የጦሩን እዛዥ ሊያነጋግር መጥቶ የተከለከለው ምስኪን ኮሪያዊ ኖሯል - የ«ኢይቻልም! ከልክል ነው!» ውጤቱ ይህ ነው።

አንድ ሳክልና ልሰናበት - ለውኮ የክፋት ሰፍትዌር ከተጫነ ደግ ደጉ እይታየውም። በ1799 ናፖልዮን በመካከለኛው ምሥራቅ ጄኔራል ሽኖ ጦሩን እየመራ እያለ የሚረካቸውን ቱርኮች ለመልቀቅ ፈለገ። እናም የሚመለከ ተውን እዛዥ ጦርቱ፤ «እስረኞቹን ቱርኮች...» ብሎ ተናግሮ ሳይጨርስ ምራቁ ትን ስለውና መሰል ጀመረ። ናፖልዮን ሳሉ ሊቆምለት ሰላልቻለ እጁን እያወናጨፈ «ልቀቃቸው» ለማለት ምልክት ቢያሳየው ያ ወታደር «ጨርሳቸው» ማለቱ ነው ብሎ ተረጎመና ወደ እስር ቤቱ ተጉዞ 1200 ቱርኮችን ረሸናቸው ይባላል። እሁን «ልቀቃቸው» ማለቱ ነው ብሎ ቢያለብ ምን ነበረበት - የክፋት ሰፍትዌር ነዋ!!

ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ

እንተ ለእኔ - እኔ ለእንተ

ባለፈው ሳምንት ዓርብ ከአንድ የገበያ እካባቢ ሰው እየጠበቅኩ ቆሜ ያለኩ። እንዲት በዕድሜ ጠና ያሉ ሴት «ተጨካክንን እኮ... ተጨካክንን» እያሉ ብቻቸውን ጮኹ ብለው እየተናገሩ ወዳለኩበት እካባቢ መጡ። ነገሩ ግራ ለላጋባኝ፤ «ምን ነው እማማ ምን ኾኑ?» ብዬ ጠየቅኳቸው። «እንዴ ከመሬት የሚወጣ ጨው ወዴት ሄዶ ነው የሚጠፋው? እንዴት በአንድ ጊዜ ጨው ዐሥር ብር ይገባል? ድኻ ምን ይብላ? በበርበሬ እንዳንበላ በበርበሬ ተወደደ። ቃሪያ በውኃ ነክረን እንዳንበላ ቃሪያ ተወደደ። እሁን ደግሞ ጨው ነለንለን እንዳንበላ ጨው ተወደደ። ታዲያ ምን እንኩን? ሁሉ ነገር ተወደደና ድኻ ብቻ ረከለ።» ለእኔ አልነበረም የሚናገሩት፤ ለማን እየተናገሩ እንደነበረም እንጃ። ምሪታቸውን ማለተጋባት ቀጥለው፤ «ሁለት ኪሎ ጨው ለመግዛት እያ ስመዘንኩ እያለ «ሰልክ ተደወለልኝ» ብላ ዐሥር ብር ኾኗል አለችኝ። እንዲያው ቢወደድስ እንኳ እርሷ በደገና ጊዜ አይደል የገዛቸው፤» እያ ወሩ ሄዱ፤ መልሰም አልፈለጉም። ብቻ በየመካከለ፤ «ተጨካክንን እኮ ጎበዝ፤ ተጨካክንን፤» ይላሉ።

ከዚያ በኋላ ነበር በከተማችን ውስጥ «ጨው ጠፋ» ተብሎ በየአቅጣጫው ሩጫ መጀመሩን የለማኩት። አንዳንድ እከፋፋዮች፤ «ገና ወደ ፊት ዋጋው ሊቀጥል ስለሚችል እሁን እንሸጥም!» አሉ። ሌሎች ደግሞ ሕዝቡ እየተነጋጋ መምጣቱን ሲያዩ መቀጠል ጀመሩ። ሌሎቹም «በዘመድ እክ ፋፈለ» ተባለ።

አንድ ብር ይሸጥ በነበረ ጨው ሳይ ዘጠኝ ብር የሚያሰጨምር ምን መዓት መጣ? የዓለምን ኢኮኖሚ የሚያናጋው ነዳጅ እንኳን በኒው ዮርክ የእከ ሰዮን ገበያ ድንገት ዐሥር ዕጥፍ ጨምሮ እያውቅም። እኔም ሴትዬም እንዳ ሉት መጨካክን ነው የሚመስለኝ። ላኔ ብቻ ላትርፍ፤ እኔ ብቻ ልበልጽግ የሚል ክፉ እሳቤ በፈጠረው ውዥንበር የተፈጠረ ውድነት መሰሉ ነው የሚታየኝ። እኔ ብቻ ላሸነፍ የሚባል ትግል ከተጀመረ ማንም እያሸነፍም። ሁላችንም ለመሸነፍ ካልተነሣን በቀር።

የጨው ነጋዴ ሲጨምር የቤት እክራይ ይጨምራል፤ የቤት እክራይ ሲጨምር የጤፍ ነጋዴ ይጨምራል፤ የጤፍ ነጋዴ ሲጨምር ስኬት ነጋዴ ይከተላል፤ በካር ነጋዴ ሲጨምር የቤት ሠራተኛዎችም ዋጋ ትቀጥላለች፤ እር በዋነን እርዳታ ያደረገ የጥበቃ ሠራተኛዎችም ዋጋ ይጨምራል፤ ከዚያ የትራን ሰፓርት ዋጋ ይቀጥላል፤ ውኃ እና መብራት ጨመረ ይባላል፤ ከማን እንሼ ብሎ ሕክምናውም ይንራል፤ እትክልት ተራ በወርቅ ዋጋ መሸጥ ይጀምራል። ይህ ሁሉ ተደምሮ ሁላችንንም ከማማረር፣ ከማንገባገብ እና ኑሯችንን ከማናጋት እይመለስም።

ሀብታሙ እየናጠጠ፣ ድካሙም ይበልጥ እየደሸየ በተጓዘ ቁጥር ሊትዮጽ ያዊው ጨዋነትም እየጠፋ ይጓዛል። በመስተዋት ውስጥ በተቀመጠ ወርቅ ቤት ፊት ለፊት ተቀምጦ ሳንተም የሚለምነው ድካሙ ወገናችን፤ ሊትዮጽ ያዊው ጨዋነቱን በችግር ምክንያት አንዲያጣው ብናደርገው፤ ነገ ኑሯችን እንደ ሌሎቹ የእፍሪካ እገሮች ይኸናል። ከኬንያ እስከ ደቡብ አፍሪካ ብንጓዝ የንግድ ድርጅቶች ሁሉ በእራት እና እምስት ዙር በር ነው የሚዘገቡት። የመስተዋት መስኮት ተብሎ ነገር አይታሰብም። እንደ እኛ እገር ቆመን በያዘ ምስኪን የጥበቃ ሠራተኛ ሆቴል ማስጠበቅን በተረትም እያውቁት።

በእነዚያ እገሮች ግን ዜና የሚሸነው ባንኩ ለሰንተኛ ጊዜ ተዘረፈ? የሚለው ነው። በወርቅ ተንቆጥቁጦ በመሀል እራዳ እጅን ኪስ ውስጥ ከትቶ መጓዝ የሚቻለው በሊትዮጽ ያደር ነው። ወርቅ በጥላበት ደቡብ አፍሪካ እንኳን ወርቅ እድርጎ መጓዝ ይቅርና መንገድ ላይ «ወርቁ» ብሎ ጓደኛን መጥራት እያቻለም። ባዕለጸጉች መኖሪያ ቤት ለመግዛትም ሽነ ለመሥራት ከሚያወጡት ወጭ በላይ ቤታቸውን ከሌባ ለመጠበቅ የሚያወጡት ወጭ ይበልጣል። ለዚያውም ራሱ ሌባ ያልሽነ የጥበቃ ሠራተኛ ከተገኘ ነው። ይህ ሁሉ በድህነት ምክንያት ሥነ ምግባር ሲጠፋ የሚከሰት ነው።

ታዲያ ጎበዝ፣ ካልተረዳናን እና ካልተዛዘንን እኛም አይቀርልንም። በኬንያ ምድርኮ ሰው እምሮበትና ሽክ ብሎ በመንገድ ላይ ሲጓዝ በድንገት መጥተው ጭቃ የሚቀቡ ሰዎች አሉ። «እኔ የቆሻሻ ገንዳ ውስጥ እየኖርኩ እንተ ለምን ትዘንግላለሽ ነው?» መለሰኝ ነገሩ። ርንብ፣ የችግር መባባስ እና የመፍትሔ ማጣት የሕዝብን ሞራል እና ሥነ ምግባር ያበላሻል። በመጨረሻም ሕግ ሲገዛው የማይቻል ማኅበረሰብ አንዲኖር ያደርጋል።

በጎንደር ዘመን ከተነሡት ገዳላን ሴቶች እንዲ የነበሩት እቴጌ ምንት ዋብ በዘመኑ የነበረውን ትምህርት የተማሩ፤ የቤተ መንግሥቱንም ወግ እና ሥርዐት በሚገባ ያጡ፤ በመሸናቸው ከመኪንነቱም ከሲቃውንቱም ይፎካከሩ ነበር ይባላል። በተለይም በፈሲጠኝነታቸው የሚታወቁትን የዘመኑን የቆሎ ተማሪዎች ለማሳፈር የማይጠበቡት ጥበብ አልነበረም። እንደ ጊዜ ታዲያ በቁስቋም ለነበሩት የቆሎ ተማሪዎች ገንፎ አሠሩና ጋበዟቸው። ተማሪዎቹም ልቅም ብለው መጡ። ታዲያ እቴጌ ምንት-ዋብ ሦስት ሦስት ከንድ የሚያህል የዕንጨት ማንኪያ አሠርተው፤ በዚህ ብሉ፤ ብለው ሰጧቸው። ነገር ግን የማንኪያውን ጫፍ ይዞ መብላት ግዴታቸው መሆኑን እቴጌዋ መመሪያ ሰጡ። ተማሪዎቹ ገንፎውን ለመብላት የማንኪያውን ጫፍ ሲይዙ ከእንገታቸው አልፎ ሄደ። መብላት አልተቻለም። መጀመሪያ ላይ ሁሉም ተሻምተው የቻሉትን ያህል ለማፈስ እስበው ነበር። ነገር ግን ጉዳዩ ማንም ብቻውን የማያሸንፍበት ሆነ። በሰዚህም ተማሪዎቹ አንድ መላ መምታት እንዳለባቸው ገባቸው። በመጨረሻም፤ «ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ፤ እንተ ለእኔ፤ እኔ ለእንተ እንጎራረስ» ተባባሉ። እንዳሉትም እየተጎራረሱ ያን በቤተ መንግሥት ጥያ የተሠራ ገንፎ በልቅጥ አድርገው በሱ ይባላል።

ዛሬ የሚያዋጣን የተማሪዎቹ መላ ነው - ዚአክ ለዚአየ-ዚአየ ለዚአክ። እልጌ እና ፈንገስ እንኳን ለመኖር ሲሉ በሚተባበሩበት ዓለም እኛ መተዛዘን እና መተጋገዝ ካቃተን የሚያስተዛዝብ ነው። ነጋዴው ለሸማቹ፣ ሸማቹም ለነጋዴው ያስፈልጋሉ። ጨዋ እና ጎሲና ያለው ነጋዴ ካለ ጨዋና ጎሲና ያለው ሸማች ይኖራል። ሸማቹም በአቅሙ እንደሚሸምት ካረጋገጠ ድህነት እና ተስፋ መቁረጥ ከሚያመጡት የሥነ ምግባር ውድቀት ራሱን ይከላከላል። ነጋዴው በግብግብ፣ ለራሱ ብቻ የሚያስብ፣ እርጅንቲና ውስጥ መሬት ተንቀጠቀጠ፣ ጃፓን ውስጥ እሳተ ጎሞራ ፈነዳ በተባለ ቁጥር ዋጋ የሚጨምር፣ የነዳጅ ዋጋ ጨምሯልና በዞቴላችን ውስጥ ከአንድ ብርጭቆ በላይ ውኃ እንስጥም የሚል ከሆነ ግን ከድካ ጉሮሮ የነጠቃትን ገንዘብ ነገ ለደገንነቱ መጠበቂያ ማውጣቱ እይቀርም። በሰበሰበው ገንዘብ ሳይደሰት ድህነት በፈጠረው ስጋት የተነሣ ደስታው ቀርቶ በጭንቀት መዋጡ እይቀራ ነው። «ዚአክ ለዚአየ ዚአየ ለዚአክ ማለትም እኔ ለእንተ እንተ ለእኔ» ማለት ነው የሚያዋጣን።

ሆኑል ቤቶች አንጥል የምታክል እንጀራ የሕፃን ልጅ ቀንጮ በምታክል ወጥ እያቀረቡ ዋጋ ሊቀጥሉ፤ እነርሱ ጋራ የሚመገጠው ሌላ ነጋዴ ደግሞ እነርሱ የሚሸምቱት ዕቃ ላይ ዋጋ ቀጥሎ የወሰዱትን መልሶ እንደሚያላክፍላቸው መዘንጋት የሰባቸውም። የመንግሥት ሠራተኛው አንኳን ሌላ ማድረግ ቢያቅተው የጉቦውን ዋጋ ከምሳው ዋጋ በላይ እየጨመረ መልሶ እንደሚያሠቃያቸው የተረዱት እይመስሰኝም። ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ ነው የሚሻለን።

በየመሥሪያ ቤቱ የሚገኘው የመንግሥት ሠራተኛም አርሱ ቢሮክራሲ ሲያሰረዝም፤ ሐላፊነቱን ከመወጣት ሲዘገይ፤ የሥራ ለዓቱን ሲበድል እና ባለጉዳይን ሲያጉላላ ሌላው ብቻ ተጎድቶ የሚቀር አይደለም። እርሱም በተራው መብራት እና ውኃ ሲከፍል፤ የመሬት ጣጣ ሲያስጨርስ፤ ታም ለሕክምና ሲሄድ፤ እርሱ ራሱ ባለተማረው መሠረት ያቺ የፈጠራት ቢሮክራሲ አርሱንም በፈንታው እንደምትጠብቀው እስቀድሞ ቢያውቅ ኖሮ ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ ባለ ነበር።

የሃይማኖት መሪዎችም በሕዝብ የሚወደዱ፤ የሚከበሩ፤ ያወጡትን ሕግ የሚፈጽሙ ከነውር እና ነቀፋ የራቁ፤ በሚነፍሰው ነፋስ ሁሉ የማይወለዱ መኾን ያለባቸው ከምንም በላይ ራሳቸውን ሰላሚጠቅማቸው ነው። የሚኖሩት ነግደው ባተረፉት፤ ርጠው በተሸለሙት ገንዘብ አይደለም። ድኻሞ መቀነትዋን ፈትታ በምትጥሰው መዳዩ ምጽዋት ነው። እነርሱ ለሕዝቡ ቢያስቡ ለእነርሱም የሚያስብ ሕዝብ ያገኛሉ። እነርሱ ለሕዝብ ቢቆሙ ለእነርሱ የሚቆም ሕዝብ ያገኛሉ። እነርሱ ለሕዝብ ታማኝ ቢሆኑ ለእነርሱም የሚታመን ሕዝብ ያገኛሉ። እነርሱ ሕዝቡን ቢሰሙ እነርሱን የሚሰማ ሕዝብም ያገኛሉ። ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ ነው።

ፌዴሬሽን ከሕዝቡ፤ ሕዝብ ከፌዴሬሽን ተባብሮ ካልሠራ በቀር የኢትዮጵያ አግር ኳስ እንደ ኢትዮጵያ ባሕር ጎይል ታሪክ ሆኖ ነው የሚቀረው። የተወሰኑ ሰዎች የፌዴሬሽን እመራሮች ኾነው ስለ ተመረጡ፤ በቁጭት ለለተነሡ፤ ሰጊዜው ሕዝቡ ለሰተቀበላቸው ብቻ ውጤት ሲመጣ አይችልም። የሕዝቡን ድርሻ፤ ተሳትፎ እና አስፈላጊነት እምነው አብረው የሚሠሩበትን መንገድ መቀየሉ አለባቸው። ለሰማቸው ሳይኾን ለአገራቸው፤ ሰውሎ እበላቸው ሳይኾን ለየዓላማቸው ከሠሩ፤ ሕዝቡ የሚላቸውን፤ ባለሞያ የሚመክራቸውን

ከሰሙ ሕዝቡ አብሯቸው ይሠራል። ሕዝቡም ቢኾን ውጤት ሲጠፋ በመጮኽ ውጤት ሲገኝ በመጨረሻ የአገሪቱ አግር ኳስ ያድጋል ብሎ መጠበቅ የሰበትም። ፌዴሬሽኑን በመደገፍም በማረምም፤ በማስተካከልም ለፌዴሬሽኑ መሥራት አለበት። «ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ» ካላልን ድሮኮ እንደኛ ነበርን እያልን በመተረት ለውጥ አናመጣም። ድሮማ ኢትዮጵያም ከዓለም አገሮች እንደኛ ነበረች።

የመጠፋፋት አሠራሮችን ወደ መተጋገዝ አሠራር መሰወጥ አለበት። የቡና ክሰብ መዳከም እና መጥፋት ሰቅዱስ ጊዮርጊስ፤ የቅዱስ ጊዮርጊስ መዳከም እና መጥፋት ሰቡና፤ የተቃዋሚው መጥፋት ሰኢሕአዴግ፤ የኢሕአዴግም መጥፋት ለተቃዋሚው፤ የወ/ሮ አገሊት ከጉልት ግንድ መራቅ ለአማማ አገሊት፤ የበሽር ሉቅ መዘጋት ለዘርጋው፤ የ«ይደንቃል» ጋዜጣ መዘጋት ለ«ይገርማል»፤ የነጋድራስ አንቀጽ መከሰር ለበጅሮንድ የሚጠቅማቸው ነገር የለም። ለመረዳዳትም የግድ መስማማት፤ መዋደድ፤ መግባባት፤ መሰባሰብ ብቻ የሰበንም። ተለያይተንም፤ ተቃራኒ ኾንንም፤ ሳንስማማም፤ ሳንግባባም መረዳዳት እንችላለን።

የግሪኩ ተረት ዐዋቂ ኤዞኝ እንደሚተርተው፤ እንድ ከሰል አክሳይ ልብስ አጣቢ ጓደኛው ከእርሱ ጋራ አብሮ እንዲኖር አመጣው። ከዚያም፤ «ለቤት ኪራይ ከምታወጣ፤ ብቻኸንም ከምትገንላታ አዚሁ አብረን እንጉር።» አለው። ያም ልብስ አጣቢ፤ «ርዳታህ፤ ሐሳብህ እና ደግነትህ የሚመሰገን ነው። እኔ እና አንተ ግን መረዳዳት የምንችሰው አብረን በመኾን ሳይኾን በመለያየት ነው። እኔ ልብስ ሳጥብ እንተ በከሰል አያበላሽኸው፤ እንተ ሰከሰል አሳት ስታያይዝ እኔ በልብስ እጣቢ አያጠፋኸብህ ከምንጣላ እንሰያይና ልብስ ማሳጠብ ስትፈልግ እኔ ዘንድ ና፤ ከሰል መግዛት ሰፊልምም እንተ ዘንድ ልምጣ፤» አለው ይለናል። «ዚአክ ለዚአየ - ዚአየ ለዚአክ» ማለት ይህ ነው።

የግድ መዋደድ፤ እንድ መኾን እና አብረን መኖር አለብን ብለን መጠፋፋት ይኖር ብናልን? ለምን ተለያይተን አንረዳዳም። ለምን፤ «ከእኔ ጋራ ያልኾነ ሁሉ ጠላቱ ነው።» አንላለን? ከእኔ ጋራ ሳይኾን፤ እኔን እየተቃረነ እና እየተቃወመ አንኳን ሊረዳኝ ይችላል። እኛ ገጽሕ አየር ለበን ካርቦንዳይኦ ክሳይድ እናወጣለን፤ ዕፀዋት ካርቦንዳይኦክሳይድ ወሰደው አክሰጂን ያወጣል። አንረዳዳለን ማለት እንዲህ ነው፤ የግድ ግን ሰው እና አትክልት ማሳበር መሥራ

50 ሠራ...ደንጓሪ... አነዋሪ...

ዐፄ ቴዎድሮስ በዚያ ዘመን የነበሩ ነገሥታት ያደርጉት እንደ ነበረው ሁሉ አርሳቸውም ቤተ ክርስቲያን ማሠራት ፈለጉ። «ለእንደ ቤተ ክርስቲያን አምስት ልሕክ በቂ ነው። ከዚያ በላይ አቴና ወጊ ወገኑን ሰባቂ ሁሉ አርሶ ይባላል።» ብለው ያወጁት ነገሥ ቴዎድሮስ - በእንደ በኩል መጠኑ እምብዛም ከፍ ያላለ፣ በሌላ በኩል ደግሞ በውበቱ ደህ ቀረው የማይባል ቤተ ክርስቲያን ለማሠራት ነበር የፈለጉት።

ታዲያ ይህን የመሰላውን ሥራ ለማሠራት ማሳብ እና መማከር አስፈላጊ በመሆኑ ሊቃውንቱን ሰበሰበው ሐሳባቸውን አካፈሏቸው። ከሊቃውንቱ ጋራ ከመከራበት ነገር ሁሉ ዐፄ ቴዎድሮስን የማረከው ሐሳብ እንዲህ የሚለው ነበር። «ለዚህ ቤተ ክርስቲያን ሥራ እንደ መቶ ጎምሳ ባለሞያዎች ያስፈልጋሉ፤ ጎምሳ ሠራ፤ ጎምሳ ደንጓሪ፤ ጎምሳ አነዋሪ፤ ጎምሳው ሠራ ሰባቱ ክርስቲያኑ የሚሸነውን ዕንጨቱን፣ ደንጋዩን፣ ጭቃውን፣ አቴናውን፣ አጎበሩን፣ ሳንቃውን፣ መስኮቱን፣ ሣር ክፍትን፣ የመሠረት ደንጋዩን እያዘጋጁ ያቀርባሉ፤ ጎምሳው ደንጓሪ የቀረበላቸውን እየተቀበሉ በመልክ በመልክ እያለቀመጡ ወብቱን እና ጥንካሬውን እያስማሙ ያለሐሳብ ይገነባሉ፤ ጎምሳው አነዋሪ ደግሞ ዙሪያውን ከብበው የጎደለውን፣ የተበላሸውን፣ የተጣመመውን፣ ያፈነገጠውን እየነቀሱ እያወጡ እዚያው ላይ እንዲስተካክል ያደርጋሉ።» የሚል ነበር ምክሩ።

ዐፄ ቴዎድሮስ እንደተባሉት መቶ ጎምሳውን ባለሞያዎች ከያሉበት አሰባ ሰበው፣ በየመስኩ አሰልፈው የደብረ ታቦር መድኃኒናለምን ቤተ ክርስቲያን ሠሩ ይባላል። ታዲያ የተመረቀ ዕለት ደንጓሪዎች ሠሪዎችን እና አነዋሪዎችን፣ አነዋሪዎችም ሐሳባቸውን እየተቀበሉ እያረሙ የሠሩትን ደንጓሪዎችን እና ሠሪዎችን የሚያመለክጥን ቅኔ ሲቀኙ ዋሉ።

እነር ታድግ ዘንድ፣ ሕዝብም ይበለጽግ ዘንድ፣ ሥራው የተቃና፣ ውጤቱ የማረ በየትኛውም እደባባይ ቀርቦ የሚያካራ ተግባር ማከናወን ይቻላል ዘንድ እነዚያ የደብረ ታቦር ሊቃውንት እንደ ተናገሩት - ሠሪውም፣ ደንጓሪውም አነዋሪውም ተመባጥነው መገኘት ያለባቸው ይመስለኛል። ምንም

እንኳን የዕድሜ ገደል ለያይቶን፣ የታሪክ ድልድይ ሳያገናኘን ቀርቶ እነዚያ ሊቃውንት ሠሪዎችን፣ ደንጓሪዎችን እና አነዋሪዎችን ለምን ጎምሳ ጎምሳ አድርገው እንዳመጣጠኗቸው ለመጠየቅ ባይቻ ለኛም ለመገመት ግን ችያለች።

ሠሪው በዝቶ ደንጓሪው እና አነዋሪው ካነሰ የሠሪዎችን የድካም ውጤት ለፋሬ የሚያበቃው፣ ፍሬውንም ጎምግሞ እንከን አልባ የሚያደርገው ያንስና «ጭሽን ጭሽን እንዳለጭሽን ሽነን፤» እንዳለው ውሻ ለፍተው ለፍተው የሚተገብር በመጥፋቱ ዋጋ አልባ ይሸናፋል። ዛሬኮ በየዩኒቨርሲቲው ተከማችተው የቤተ መጻሕፍትን ቦታ ያጣበቡት የጥናት ውጤቶች ለአገር ጥቅም ውሰው የዕድገታችን መዘውር እንዳይሸኑ ያደረጋቸው ይህ ይመስለኛል። መቼም በዚህ ሆኖ አገር ያልተገባበረ ይገኝ እንደ ሽነ እንጂ ያልተጠና ነገር የለም። በየመሥሪያ ቤቱ ስትሄዱ ከሚሰጡት የተለመዱ መልሶች መካከል፣ «እየተጠና ነው፤» «ሊጠና ከሚቷ ተቋቁሟል፤» የሚሉ ይገኙባቸዋል። ሁሉም ሰው ሐሳብ ማፍለቅ፣ መንገድ መተለም፣ መፍጠር፣ መመራመር እና መፈለለፍ አይችልም። ዛሬ የምንጠቀምባቸውን አስደናቂ የሳይነስ እና ቴክኖሎጂ ውጤቶች ለዓለም ያስተዋወቁት ጥቂት ግለሰቦች ናቸው። ነገር ግን የእነርሱን ሐሳብ ተቀብሎ ለወግ ለማዕርግ የሚያበቃ ማግኘታቸው ዕድለኛ አድርጎ ጓዥዋል።

ኢትዮጵያ ውስጥ የውኃ ወፍጮ የገባው በ16^{ኛው} መ/ክ/ዘመን ከአርመን በተመለሱ መነኮሳት አማካይነት ነበር። ነገር ግን የእነርሱን ሐሳብ እና አዲስ ቴክኖሎጂ ተቀብሎ የሚያስፋፋ፣ የሚያሳድግ ቀርቶ የሚጠቀም ባለመገኘቱ ከዚያ በኋላ እንኳን ለ500 ዓመታት በእጅ ወፍጮ ሰንፈጭ ነው የኖርነው። በዐፄ ምኒልክ ጊዜ ብቅ ያለውን ከዘመናዊ ቴክኖሎጂ ጋራ የመገናኘት ሐሳብ አፋፍሞ፣ ጉድለቱን አስተካከሎ እና አጠናክሮ የሚቀጥል ቢገኝ ኖሮ ዛሬ ቢያንስ አፍሪካ ውያን የቴክኖሎጂ ውጤቶችን የሚሸምቱት ከእኛ በሽነ ነበር። በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመርያው የቧንቧ ውኃ ከገባ መቶ ዓመት ሲሞላ ጥቂት ዓመታት ቀርቶታል። በከተማዋ ውስጥ ግን ገና የንጹሕ ውኃ አገልግሎት ያልደረሳቸው ነዋሪዎች አሉ።

እንዲያውም ሳስበው የእንዱን ሐሳብ ተቀብሎ ደንጓሪዎች እንዳደረጉት መልክ እና ቅርጽ ሰጥቶ ሕንጻውን ከመገንባት ይልቅ የቀድሞውን መሠረት እያፈረሰ ሌላ ነገር ማሰብ ልማድ ይመስለኛል። እክሱምን ትተን ሮሃን፣ ሮሃን ትተን ደብረ ብርሃንን፣ ደብረ ብርሃንን ትተን ጎንደርን፣ ጎንደርን ትተን አንክበርን፤

አንከበርን ትተን አዲስ ዓለምን፤ አዲስ ዓለምን ትተን አዲስ አበባን ስንገነባ የኖርነው እና በ3000 ዘመን ታሪካችን ውስጥ አንድም ጠንካራ ከተማ ለሃሬ ማብቃት ያቃተን ሁልጊዜ ከዚሮ የመጀመር አባዜ ሰላሰብን ይመስለኛል። በየዘመኑ የተነሣው ንጉሥ እንደ አዲስ ሀብት ከመጀመር ይልቅ የቀድሞውን ነገር አርሞ፤ አስተካክሎ፤ አሟልቶ፤ ገንብቶ ቢቀጥል ኖሮ ከዓለም መጀመርያ ተነሥ ተን ከዓለም መጨረሻ ባልሆነ ነበር። በየመሥሪያ ቤቱ ያለውም ይኸው ነው። አዲስ አበቃ ሲመጣ ከእርሱ በፊት በነበሩ ሰዎች የተሠራውን ሁሉ አፈር አልብሰ፤ የተጠናውን ሁሉ መዝገብ ቤት ልኮ፤ አዲስ ወንበር እና አዲስ ጠረጴዛ ገዝቶ ከዚያ በፊት ሰው እንዳልነበረ ሁሉ ዘመኑን ከእርሱ ዘመን ላይ አንድ ብሎ መቁጠር ይጀምራል።

እስኪ ደግሞ ሌላ ጥያቄ እንጠይቅ። ሠራው እንስ ደንጓሪው እና አነዋሪው ቢበዛለ? እነዚያ ሊቃውንት ይህንንም ሳያስቡት የሚቀሩ አይመስለኝም። ሐሳብ የሚያመነጨ፤ የሚፈጥሩ፤ መንገድ የሚገልጡ፤ የዓለምን ነገር ፈልፍለው እና ገልብጠው የሚያሳዩ ሰዎች ሲያንሱ እና ሁሉም ነገር ባለቸበት ርገጥ ሊሆን ኑሮ ዕንጨት ዕንጨት ይላል። ሰኻያ ቤቶች ኻያ ኪዮስክ የምንከፍትወቄክ በዚህ ምክንያት ይመስለኛል - በኻያውም ኪዮስክ ውስጥ ቡናውን ብቻ ከመሸጥ ቢያንስ አንደኛው ውስጥ የቡና ቁርስ ቢሸጥ እንደሚያዋጣ የሚያሰብ አዲስ አሠራር የሚዘረጋ ሰው ጠፍቶ። እንዲያውም ሠራው ሲያንስ አንዱ የተሰሰተ መፍትሔ ከሚቴ ማብዛት ነው። ሐሳብ የሚያመጡ ዓለምን የሚለውጡ ሰዎች ሲጠፉ ከሚቴ ይቋቋምና፤ «ያጠናዎል» ይባላል። ዓለም በግሰሰሰች ተነሣሽነት እና ፈጠራ እንዲ በከሚቴ ይታወቅ።

ምሳሌው የማይገባ ሽኝ ስመጠቀስ የሚያበረታታ ባይሆንም አንድ ምሁር፤ «ግመል የተበላሸው በከሚቴ ተሠርታ ነው። ያችን ለምታህል ግመል አንዲት ጋት የምታህል ድራት የሰጣት ከሚቴ ነው። ምናልባት ከከሚ ቴው አባላት አንዱ ስላልተሰማማ የአርሱን ሐሳብ ሰማካተት ሳይሆን አይቀ ረም፤» ብለው ነበር። የሚሠሩ ሰዎችን አበረታትቶ፤ አጠናክሮ እና ሐሳባ ቸውን እየተገበሩ ለውጤት አብቅቶ ሌሎች በርካታ ሠሪዎች እንዲበረታቱ ከማድረግ ይልቅ፤ «ተሰበሰቡና ፍጡር፤» ማሰቱ ምናልባት ተጠያቂነትን ለመ ሸሽ ካልሆነ በቀር ከሚቴ አገር እንደማይለውጥ ለማጠየቅ ይመስለኛል።

ዛሬ ምዕራባውያን ከአዳጊ አገሮች ምሁራንን እና ሳይንቲስቶችን እያሰ ኮበሰሱ የሚወስዱትክ ለጽድቅ አይደለም። ሐሳብ የሚያመጣ፤ መንገድ የሚተ

ልም የበራሰት ሰው ፍሰጋ ነው። እነዚህ የአዳጊ አገር ምሁራን በየአገራቸው ደንጓሪ ሰላጡ ደንጓሪ ፍሰጋ ወደ ምዕራቡ ዓለም ያመራሉ።

አነዋሪው ቢያንስስ?

ከሁሉም ነገር እኔን የገረመኝ አነዋሪው የደንጓሪውን እና የሠራውን ያህል ቦታ ማግኘቱ ነው። ምን ቢሠራ፤ ምን ቢደነገር አነዋሪ ከሌለ መልኩ እና ልኩ፤ መብቱ እና ውጤቱ፤ ጥራቱ እና ብቃቱ አይታወቅም። ዐፄ ቲዎድሮስን በየዘመኑ የሚነሣው ትውልድ ሁሉ ያሠሩትን ቤተ ክርስቲያን እያየ ከሚተቸቸው ጎምሳ ሊቃውንት በዚያው ዘመን ተችተዋቸው ከትውልድ ወቀሳ ቢያተርፏቸው ይሻላል። ደግሞምኮ የአነዋሪዎቹ ትችት በዚያው በቦ ታው፤ በዘመኑ በመሆኑ የጎደለውን ስመመሳት የጠመመውን ሰማቅናት ያሰ ችላቸዋል። ትችታቸውም ፊት ሰፊት ነው - ይህም ከሐሜት ያወጣቸዋል። ሠሪዎችም ደንጓሪዎችም እዚያው ሰላሱ ስትችቱ መልስ ስመስጠት ያስችላ ቸዋል። እኔ እነዚህ አነዋሪዎች ታድሰዋል እሳሰኹ፤ የሚተቸትን ትችት የሚሰማ፤ ለምቶም የሚተገብር አግኝተዋልና።

ዛሬ የሐሜት ባህልን ያዳበርንበት አንዱ ምክንያት አንድም ፊት ሰፊት ከመተቸት ይልቅ ዞሮ ማውራትን በመውደድ፤ አልያም ፊት ሰፊት የሚነግ ፍንን ከማመሰገን እና ሐሳባቸውን ተጠቅሞ ከመታረም ይልቅ እነርሱን እንደ ጠላት መቁጠር፤ አለበሰዚያም ደግሞ፤ «ለሚ ጀሮ አላገኝም፤» ብሎ ከማመኑ የተነሣ ይመስለኛል። የሚተቸትም ቢሆኑ እንደነዚያ ሊቃውንት ሕንጻውን እንከን አልባ ለማድረግ ከሚመነጭ ቀና ሐሳብ ሳይሆን አንድም እንዲህ ብሎ ነበር ለመባል፤ አለበሰዚያም ደግሞ፤ «እኛ ያልወጠጥነው ወጥ ይጎረናል፤ እኛ ያልጋገርነው እንጀራ ያርራል፤» ከሚሰው ክፉ ሐሳብም የተነሣ ይኸናል።

እነዚያ ሊቃውንት ይተቹ የነበረው ጠማማ ጠማማውን፤ ጎደሎ ጎደሎ ውን ብቻ አይደለም፤ የተስተካከለውን አመስግነው፤ የማረውን እድንቀው «ይበል» ያሰኙት ነበር። አንዳንድ ተቺዎችኮ ከጋን ሙሉ ወተት ምንም ነጭ ነገር አያገኙም፤ በጠራራ ፀሐይ ብርሃን አይታያቸውም። ታዲያ ይህን የመ ስለው ትችት - ሐሊ ሳይሆን ከስ ነው።

በሌላ በኩል ደግሞ የአነዋሪን ሐሳብ አለመስማትም በሽታ ነው። ኢትዮጵ ያዊው ፈላስፋ ዘርዐ ያዕቆብ፤ «እኛ ሙሉዎች አይደለንም፤ የምንሟላ ፍጥረታት ነን እንጂ፤» ይላል። ሰው ሙሉ ካልሆነ ደግሞ የሚያሟላው ነገር ይፈልጋል

ማለት ነው። ስለሽንግ መላው ለመሽን ሌሎችን ሰዎች መጠቀም አለብን። የሚተቸን ሁሉ ተቃዋሚ አይደለም፤ ጠላት አይደለም፤ ሊጎዳን የሚያስብ አይደለም፤ የእኛን በጎ የማይመኝ አይደለም። እንደንታረም፤ አንክን እንዳይገኝብን፤ በትውልድ እንዳንወቀስ እና በጊላ እንዳይጸጽተን፤ ያልታሰበ ጥፋት እንዳናመጣ የሚፈልግም ጭምር ነው። አንዳንድ ጊዜ እንዲያውም መፍራት አመስጋኝን ነው - «አመስጋኝ አማሳኝ» ይላል የአገሪ ሰው። «አቤቱ ጌታ ሆይ፤ ከጠላቱ ራሱን አጠብቃለሁ፤ አንተ ከወዳጅሼ ጠብቀኝ፤» ብለው የጸለዩት ሰው ከ ትልቁ ችግር የት እንዳለ ገብቷቸው ነው።

የጋዜጠኞች፤ የምሁራን እና የሳይንቲስቶች አንዱ ጥቅም ይህ ይመስለኛል - ማበጠር፤ ማንጠርጠር፤ ማረም እና ማስተካከል። ታዲያ ይህ ሲሽን ነገር ካለቀ፤ ሀብት ከባከነ በጊላ ወይም ደግሞ ዘወር ብሎ በየጓዳው አልያም ዐይኔን ግንባር ያድርገው በሚል ስይጣናዊ ስሜት መሽን የለበትም። አገርን ለመገንባት፤ ሕዝብን ለመታደግ፤ በስሕተት መንገድ ሳለመቀጠል፤ ለትውልድ የሚተርፍ ጥፋት ሳለመሥራት ሲባል ይህ መሽን ይኖርበታል፤ ጉዳዩ የሚተቸው እገሌ ስለሠራው መሽንም አይገባውም፤ የሚያመጣው ጥቅም እና ጉዳት ተመዝግቦ አንጂ፤ ለማሳጣት እና ለማናደድ ወይም የግድ ለመቃወም ሲባል መሽንም የለበትም፤ ሰይጣንም የሚመለከት ነገር ካለው ማመስገን ይገባል። የለውም እንጂ።

የሚያስብ ሠራ፤ የሚዋጣለትን ሐሳብ ተቀብሎ የሚተገብር ጆሮ ያለው ደንጋሪ፤ ያለፍርሃት የሚናገር ቀና ልብ እና እውነትን ገንዘብ ያደረገ አንዋሪ ይስጠን።

ውሻዎ

በአንድ መንደር የልክፍት መድኃኒት የሚደውቅ አንድ ዐዋቂ ነበረ። ከዕለታት አንድ ቀን አንዲት ሴት የድስታቸውን ተሽክመው ወደ ዐዋቂው ቤት መጡ፤ ዐዋቂውም፤ «ምን ልርዳዎት?» ሊል ጠየቀ፤ «ውሻዬ ለከፋዎለችና ይርጩልኝ፤» ሊሉ ሴት የዋ ተማፀነ። ዐዋቂውም መድኃኒቱን በድስቱ ላይ ረጭተው አሰናበቷቸው። በቀጣዩ ቀን ደግሞ ሴት የዋ መላባቸውን ይዘው ረጭተው አሰናበቷቸው። «ውሻዬ መላባቸውን ለከፋዎለችና ይርጩልኝ፤» ሊሉ መለሱ። ዐዋቂውም መድኃኒቱን በመላባቸው ላይ ረጩላቸው። በሦስተኛው ቀን ሴት የዋ የሊጥ ዕቃቸውን (ቡሆ ዕቃቸውን) ይዘው መጡ። ዐዋቂውም መድኃኒቱን በሊጥ ዕቃው ላይ ረጩላቸው። በአራተኛውም ቀን ሴት የዋ የመመገቢያ ሳሕናቸውን ውሻዬ ለከፈችብኝ ብለው ይዘው መጡ። ዐዋቂውም በተለመደው መንገድ መድኃኒቱን በመመገቢያ ሳሕት ላይ ረጩላቸው። በአምስተኛው ቀን ሴት የዋ የቅቤ ዕቃውን ይዘው መጥተው ውሻዬ ለከፋዎለችና ይርጩልኝ አሏቸው። በዚህ ጊዜ ዐዋቂው፤ «ለአሁኑ እረጭልዎ ታለሁ፤ በሚቀጥለው ቀን ግን ያጅን ዕቃውን ሁሉ የምትለክፈውን ውሻ ያምጧትና አርሷን ራሷን መርጩት አለብኝ። ያለበለዚያ ዕቃውን ሁሉ በለክፈኛ ቁጥር ዕቃውን ስንረጭ መኖር የለብንም።» አሏቸው ይባላል።

አንዳንድ ጊዜ የነገሮች ኹነት መነሻ፤ የችግሩ ምንጭ፤ የበሽታው መንሥኤ፤ የፈተናው መከሠቻ ይሰወረንና፤ ወይም ደግሞ እንረሳውና፤ አለበለዚያም ለነገሩ ትኩረት አንገፍገውና የችግሩ መገለጫ፤ መታወቂያ እና መተላለፊያ ላይ ብቻ ስናተኩር ጊዜያችን፤ ገንዘባችን እና ጉልበታችን ያልቃል።

መስናን ለማጥፋት ሕግ አወጣን፤ መሥሪያ ቤት አቋቋምን፤ በየቱ ሌቪዥኑ፤ በየሬዲዮኑ፤ በየጋዜጣው፤ በየቢልቦርዱ ማስታወቂያ፤ ማሳለቢያ፤ ማስገንዘቢያ አስተሳሰብና። «መለኞች» እየተያዙ ለፍርድ ቀርበው ተበየን ባቸው። ነገር ግን ችግሩ እየተባባሰ መጥቶ ወርቅን ባሌለትራ፤ ባሌለትራን ወርቅ ከማድረግ ደረሰ፤ የምናትመው የብራችን ነገር ሳይቀር ችግር እንዳለበት እየገባን መጣ። «ተያዘ፤ ተመረመረ፤ ታሰራ» የየዕለቱ ዜናችን ሾነ። ለምን? መስናን ለማጥፋት ያደረግነው ጥረት በራሱ ችግር የለበትም። የሚመለከት

ከታችው የተቻላቸውን አድርገው ይኾናል። ነገር ግን ውሻዋ አልተረጨችም፤ የሙስናን ልክፍት የምታመጣው፤ ባለሥልጣኑንንም፤ ባለሙያውንም፤ ነጋዴውንም የምትሰክፈው ውሻ ገና አልተገኘችም። እርሷ ተፈላጋ እስካልተረጨች ድረስ ደግሞ ድለቱን እና መሰቡን በማስረጨት ብቻ ሙስናን ማጥፋት አይቻልም።

በአንዳንድ መሥሪያ ቤቶች የተገልጋዩ ምሬት ዘወትር ይሰማል። የዘመድ አዝማድ አሠራር፤ ጉቦ፤ በዕቃ ግዥ እና በጨረታ አሰጣጥ ያለው ጥቅማጥቅም፤ ዕቃ ወደ አገር ውስጥ ለማስገባት ያለው ውጣ ውረድ እና ጉቦ፤ በግብር አከፋፈል፤ በግብር አወሳሰን፤ በመሬት አቅርቦት ረገድ ያለው ጥቅማጥቅም እና አድልዎ ይነገራል። በዚህ ምክንያት ሐላፊዎች ይቀየራሉ፤ ግምገማ ይካሄዳል፤ ኮሚቴ ይቋቋማል። ውሻዋ ግን ሳትረጭ ትቀራለች። ስለኾነም ድለቱ እና መሰቡ ቢቀየር እንኳን ላሕን እና የሊጥ ዕቃውን መልከፏን ትቀጥላለች።

የእግር ኳሳችን ነገር እያወዛገበ፤ እየተናጠም ከአፍሪካ ቀርቶ ቋላካ ቢያችንም ውጤት እየራቀን፤ እግር ኳሳ በሜዳ ሳይኾን በቴሌቪዥን ይሸለፍል እስከ ማለት እየደረሰን ነው። በተሸነፍን ቁጥር ጻፋው፤ መሬቱ፤ ፀሐዩ፤ አሠልጣኙ፤ የነበረን አጭር ጊዜ እያልን የተሰከፈው ነገር ላይ እናመካኛለን። በቀጣዩ ጊዜም ያው ሽንፈት ይመጣልናል። አሁንም ፀሐዩ፤ ሙቀቱ፤ ነፋሱ፤ አሠልጣኙ፤ ካፍ፤ ፊፋ... እንላለን፤ ሕዝቡም ያሰማል፤ ያሰላጫል፤ ያዝናል። በሚቀጥለው ቀን ተመሳሳዩ ይደገማል። ሌላው ቀርቶ ታላላቅ የሚባሉ ቡድኖች እንኳን በአገር ውስጥ ውድድር ውጤት እየራቃቸው፤ ጨዋታ እየጠፋባቸው ሲመጣ ሌላውን ተጋጣሚ፤ አሠልጣኙን፤ ቡድኑን መሪውን፤ በረኛውን ሲብላቸውም ተመልካቹን በምክንያትነት ያቀርባሉ። ከዚያ በሚቀጥለው ጊዜ፤ «የዓለም ዋንጫ የእኛ ናት!» ብለው ለዋንጫው ማስቀመጫ ሣጥን ያሠራሉ። ተመልሰው ግን ያው ይኾናሉ። ለምን? ውሻዋ አልተገኘችም!!

በዓለም ግርማ ሞገስ የተሳበሰበች ሩጫም ቢኾን ዕጣ ፈንታው ይኸው እየኾነ ነው። ሯጮቹ እያነሱ፤ እየተደጋገሙ፤ ውጤታችን በጥቂት ሯጮች ትከሻ ላይ እየወደቀ፤ እነ እገሌ ሲያቆሙ ምን ሊውጠን ነው? እያልን እየሰጋን መኖር ከጀመርን ለነበትን። ሯጮች ካምፕ ሰለማይገቡ ነው፤ ሰለማይሰማሙ ነው፤ ነባር አትሌቶች ለብቻ ስለሚሠለጥኑ ነው እያልን ውሻዋ ለክፋዋለች።

የምንለውን ነገር በስብሰባ መድኃኒት ለመርጨት ሞክርን፤ ችግሩ ግን እየባሰ መጣ እንጂ አልተሻሻለም፤ አሁንም ምክንያቱ ይህ እና ያ ነው እንባላለን፤ ውጤቱ ግን ሲቀንስ እንጂ ሲጨምር አይታይም። ፌዴሬሽኑም፤ እሠልጣችም፤ አትሌቱም፤ ሕዝቡም ያማርራል፤ ውሻዋ ገና አልተረጨችም፤ የተሰከፈው እገሌ ነው እገሌ ይረጭ፤ እነ እገሌ ተሰክፈው እያስሰከፉ ነው ይረጩ እያልን ላምንት ሙሉ ከምንሰበሰብ ሁላችንንም የምትሰክፈንን ውሻ ብናገኛትና ብንረጫት በተገላገልን ነበር።

ዛሬ እህል ይወደዳል፤ ነገ ሃሪያ ከአገር ይጠፋል፤ ቀጥሎ የጨው ዋጋ ሰማይ ይደርሳል፤ ሽንኩርት ጠፋ ይባላል፤ በርበሬ በወርቅ ዋጋ ይሸጣል፤ ዝንጅብል፤ ኮረራማ እና በሶብላ በተራቸው ከገበያ ይጠፋሉ። ስኳር ድሮ ቀረ እስከመባል በሚያደርስ አጥረት ይጠፋል። ነጋዴው እያከማቸው ነው፤ አሻጥረኞች የሠሩት ሤራ ነው፤ ሕዝብን ለማስቆጣት የሚፈልጉ አካላት የሚፈጽሙት ደባ ነው፤ ገበሬው ስኳር መቅመስ ስለ ጀመረ ነው፤ ገበሬው ምርቱን ስላላወጣ ነው፤ ለውጭ ግንድ ስለሚውል ነው፤ ሽማቹ ሙቁቱን ስለማያስከብር ነው፤ . . . ወዘተ ይባላል። ያው ችግሩ ግን የበርበሬው ሲያቆም የጤፋ፤ የለኳሩ ሲያቆም የጨው፤ የቃሪያው ሲያበቃ የሽንኩርቱ፤ የላሙናው ሲፈታ የዘይቱ እያለ ይቀጥላል። ለምን? ውሻዋ አልተረጨችም!! የችግሩ ምንጭ፤ የኑሮ ውድነቱ መንሥኤ፤ የመከራችን መነሻ የኾነችው ውሻዋ አልተረጨችም፤ ድለቱን፤ መሰቡን፤ ሳሕንን እያስረጨን እርሷን ትተናታል።

ባል እና ሚስት ይኳረፋሉ፤ ይጨቃጨቃሉ፤ ይጣላሉ። ሽማግሌ በመሀል ገብቶ ተስማሙ፤ ተፋቀሩ፤ ተግባቡ ይላል። የቤት ወጪ፤ እምሽቶ መግባት፤ መጠጣት፤ አባኳንነት፤ ነገረኝነት፤ የሰው ወሬ . . . ወዘተ በምክንያትነት ቀርበው ይተቻሉ፤ ይወቀሳሉ፤ መፍትሔ ይፈለግላቸዋል። ከዚያ ታረቁ ይባልና ይሳላማሉ። ቃል ይገባሉ። ሽማግሌዎቹ የግቢውን በር ወጥተው ላይጨርሱ ጠቡ እንደገና ይጀመራል። አሁንም ሽምግልና ይባላል። ምክንያት ይቀርባል፤ ይለለቃል፤ ይደቆሳል፤ ይታረቃሉ፤ ይሰማማሉ፤ ይሳላማሉ። መልሰው ግን እዚያው ቦታ ይገኛሉ። ለምን? ውሻዋ አልተገኘችም ማለት ነዋ! የበሽታው መገለጫ እንጂ በሽታው እየታከመ እይደለም። የተሰከፈው ሳሕን እና ድለት እንጂ ውሻዋ አልተረጨችም ማለት ነው።

ስብሰባዎች የሚፈጥሩት ሞቅታ፤ ኮሚቴዎች የሚፈጥሩት ጊዜ መግፋት፤ «እየተጠና ነው፤» የሚለው መግለጫ የሚያስከትለው መዘናጋት፤ ዐውደ ጥናት፤ ሌግዚሲሽን፤ ባዛር፤ ዓመታዊ በዓል፤ ጠቅላላ ጉባኤ . . . ወዘተ የሚፈጥሩት የሆዩ ሆይታ ስሜት ችግሩ ሳይፈታ እንደ ተፈታ አድርገን እንድንቆጥረው ያደርጉናል። እንዳንዴም ውሻዋን መርጨት ትተን በጉን እስረ ጭተን ወደ ቤታችን እንድንገባም ያደርጉናል።

በአንድ ጫካ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት ጠዋት ፀሐይ ስመሞቅ ወደ ሜዳ ሲወጡ አንበሳ የቀጠራቸው ቀበሮዎች ልጆቻቸውን እያደኑ አስቸገሯቸው። እንስሳቱ ሰየብቻ ሲገናኙ አንበሳ ቀበሮን መደቦ ሲያስጨርሰቸው መኾኑን ይነጋገራሉ። እንስሳቱ በሙሉ ሲገናኙ ግን፤ «ይህ ነገር እንዲገለጥልን ሰባኤ እንግባ፤ ኮሚቴም እናቋቋም!» ይላሉ። ችግሩ እየተባባሰ ሲሄድ የተወሰኑ እንስሳት ነገሩ እንገባቸውና የእንስሶች ጠቅላላ ጉባኤ እንዲጠራ አደረጉ። ሁሉም የሚያውቀውን ስመናገር ፈረ። በመጨረሻም አንድ ኮሚቴ ተዋቀረና የሁሉንም ሐሳብ ጨምቆ አጣርቶ ያቅርብ ተባለ። ኮሚቴው የችግሩን ምንጭ ዐውቆታል። ነገር ግን እንዴት አድርጎ ያቅርበው? በመጨረሻም የሚከተለውን ሪፖርት አጠቃልሎ አቀረበ።

«ችግሩ አሳሳቢ ነው፤ ውስብስብም ነው። በዝርዝር ገምግማዊነት። ብዙ ደክመንዎታል። በመጨረሻ ግን መንሥኤውን አግኝተነዋል። በታሪካችን ተደርጎ በማይታወቅ ኹኔታ በዚህ በመንደራችን አንድ ነውር ተፈጽሟል። ይኸውም የሜዳ አህያ እና ተጭኔ ተጋብተዋል። ይህ የእነርሱ ጋብቻ ደግሞ ፈጣሪያችንን ስላሳዘነው ይህን መቅሰፍት አመጣብን። ስለኾነም መፍትሔው ሁለቱን ማለያየት ነው። ከዛሬ ጀምሮ እንዲፋቱ ተወስኗል።»

እንስሳቱ ሁሉ አልል ብለው አጨብጭበው ወጡ። በመንገድም አንዲት ጥንቸል፤ «ዓሲ ለተዳረ ሲራጅ በግ አረደ» ማለት ይህ ነው ብላ ተናገረች።

«መመሪያ አልወጣለትም፤ ትእዛዝ አልተሰጠበትም፤ የበላይን እካል ውሳኔ እየጠበቅን ነው፤ በስብሰባ አልተወሰነም፤ ወደፊት ይታያል።» እያሉ ምክንያት ከመስጠትክ የመሥሪያ ቤቱን አሠራር ቁጭ ብሎ የዐቅምን ያህል ማስተካከል ይቻላል። የቅን ኅሊና መጥፋት የምትባለው ውሻ እየሰከፈችው እንጂ በየቢሮው ስንት ባለሙያ፤ ስንት ባለ ልምድ እኮ ነው የተሰበሰበው። ውሻዋ ሰከፈችው ብሎ በወረቀት ላይ ያለውን መዋቅር እና መመሪያ ብቻ

ከመቀየር መመሪያው እንዲጣመም፤ መዋቅሩ እንዳይሠራ፤ የተጀመረው ሰውጥ እንዳይፋጠን፤ አሠራር እንዳይሰተካክል፤ ደንበኛ እና ባለጉዳይ እንዲጉላላ የምታደርገውን «ቅን ኅሊና ማጣት» የተባለችውን ውሻ ማስረጨት እይቻ ልም? እርሷ ካልተረጨች መመሪያ ቢወጣ፤ ሕግ ቢሰተካክል፤ መዋቅር ቢቀየር፤ የሰው ጎይል ቢሠሰጥን፤ ሐሳፊ ቢሰወጥ፤ ትሰከፈዋለችና መበላሸቱ እይቀርም።

አንዳንድ ችግሮችን ለማስተካከልክ የግድ መንግሥትን መጠበቅ አያስፈልግም ነበር። ስጥቃትን ነገር ሁሉ በመንግሥት ማመካከትም ባልተገባ ነበር። መቼም ሥራ ቢቃናሉት፤ አሠራር ቢሻሻልሉት፤ ተገልጋይ ቢያመሰግነው፤ ሀብት ቢቆጠብሉት፤ ውጤት ቢሠምርሉት የሚጠላ መንግሥት የለም። በቀን ሁለት ጊዜ ሥራ ትተው እየተሰበሰቡ፤ «ቀጭኔ እና የሜዳ አህያ ስለ ተጋቡ ነው፤» የሚል መፍትሔ ከመስጠት ጠማማዋን እና ሰዕድገት ዕንቅፋት የኾነችውን ውሻ ብናስረጫትክ በተገላገልን ነበር።

ተቋማት፤ ማኅበራት፤ ድርጅቶች ሲተራመሱ፤ ሲቆራቆሱ፤ ሲከፋፈሉ፤ ሲለያዩ፤ ሲወዛገቡ፤ ሲካሰሱ፤ ጉድ ሲወጣጡ፤ ምስጢር ሲገላለጡ ስምን እንዲህ ኾነ? ሲባል፤ «ተጠያቂያው እገሌ ነው፤» «እገሌ ከሐዲ፤ አድርባይ፤ ምስጢር የማይቋጥር፤ ከእነ እገሌ ጋራ የሚያበር፤ የእነ እገሌ ሰላይ፤ የእነ እገሌ ጉዳይ አስፈጻሚ ስለኾነ ነው፤» «እነ እገሌ እላሠራን ሰላሉ ነው፤» እየተባሰ ውሻዋ ሰከፈችው የተባሰው ነገር ብቻ መድኃኒት ሲረጭ ይኸው ስንት ዘመናችን። ቤት ውስጥ ተቀምጣ ዕቃውን በሙሉ የምትሰክፈውን ውሻ ሰይቶ እንደማውጣት፤ የዕለት የዕለቱን ብቻ መፍትሔ ስንፈልግ፤ በሽታው ከማይሸርበት ደረጃ ላይ እየደረሰ ነው።

ድርቅ ሲመታን እናዋጣለን፤ ጎርፍ ይመታናል እናዋጣለን፤ አደጋ ይመጣል እናዋጣለን - እናዋጣለን - እናዋጣለን፤ ችግሩ ግን አሁንም ይቀጥላል። የሰሜኑ ሲያልቅ የደቡቡ፤ የደቡቡ ሲያልቅ የሰሜኑ ይቀጥላል። የ'66ቱ ሲያበቃ የ'77ቱ፤ ለ'77ቱ ስናዋጣ የሰማንያዎቹ ድርቅ መጣ። እህል ከመሰመን፤ ዘይት ከመመጽወት ገና አልወጣንም። አሁንም ውሻዋ የምትሰክፈውን ሰማስረጨት እንጂ ውሻዋን ለማስረጨት ገና አልወሰንም። የዚህ ሁሉ ችግር መነሻው ምንድን ነው? የእየር መዛባት፤ ድርቅ፤ የእሳት ቃጠሎ፤ የተፈጥሮ አደጋ በሌላውም ዓለም ከእኛ በባለ ኹኔታ ይደርሳል። ይኸው ሰሞኑን እንኳን

የሲ.ኤን.ኤን መቀመጫ፤ የተከሰሰ መመንጫ የሆነችውን የአትላንታ ከተማን ቶርኔዶ የተባለ ዐውሎ ነፋስ መታታል። ሽምም አነርሎ እንደ አኛ ሁልጊዜ መዋጮ፤ ርዳታ አይሉም። ለምን? በዚህ የተዘጋጀ የአሠራር ሥርዐት፤ እስ ቀድሞ የታሰበበት መንገድ አላቸው። አኛስ ለምን ችግሩን ለዘለቂታው የምን ቀርፍበትን መንገድ አናስብም። ድስት እና ጭልፋውን ሳይሆን ለምን ውሻዋን አናስረጭም?

ሁለት ስነ ሠራተኞች ነበሩ። ቀልጠፍ ቀልጠፍ ብለው ሥራ መሥራት አይችሉም። ልግመኞች ናቸው። በዚህ የተነሳ አሠራራቸው ዶሮ ሲጮኽ ይቀሰቅሳቸውና ወደ ሥራ ያሠማራቸዋል። ነገር ግን ሥራው አይከናወን ላቸውም። አንድ ቀን እነዚህ ሁለት ሠራተኞች፤ «አሠራሪያችን በጠዋት የሚቀሰቅስን የዚህን ዶሮ ጨካኝ እየሰማ ነውና ዶሮውን ብንገድለው በሰላም እንኖር ነበር!» ብለው ዶሮውን ገድለው ጣሉት። አሠራው ጠዋት ጠዋት የሚቀሰቅሰው ዶሮ ስለሌለ የነጋ አየመሰለው በውድቅት ሌሊት ሠራተኞቹን መቀስቀስ ጀመረ። ውሻዋን ትቶ ሳሕኑን ማስረጨት ይኸው ነው ችግሩ።

ጉንዳና



«ሥልጣኔ ማለት ለዝርዝር ጉዳዮች ትኩረት መስጠት ማለት ነው!» ይላል በሩስያ ፖለቲካ እና ማኅበራዊ ጉዳዮች ላይ የሰላ ሒስ በመስጠት የሚታወቀው እና «ዶስቶቭስኪ» በሚል የብዕር ስም የሚጽፈው ብሎገር። «በዓለም ላይ ቫይረሶች የፈጁትን ሰው ያህል ዝሆኖች አልጎዱም፤ ግለሰቦች ያሥነሱትን ጦርነት ያህል ሕዝቦች አላሥነሱም፤ ወረዳዎች ያጋጩትን ያህል አህጉራት አላጣሉም። እናም ማተኮር ያለ

ብን በዝርዝር እና በነቁጥ ነገሮች ላይ ነው!» ይላል ዶስቶቭስኪ። «ሩስያ አደገች ትሉናላችኹ። በፈጣን ሹኔታ እየተሰወጠች እንደ ሮኬት እየተተኮሰች ነው ትላላችኹ። ነገር ግን እስኪ የመቶኛውን ስሌት ትታችኹ ለአንድ ድኻ በቀን ሰንት ዳቦ እንደሚደርሰው እስረዱን። የትኛዋ መንደር፤ የትኛዋ ጎጥ አንዳለፈላት እሰኪ አላዩን!» ነው የሚለው ይህ ፕሬዝዳንት ፑቲንን በመሞገት የሚታወቅ ብዕረኛ።

ኮሚኒስቶች ዕድገትን፤ ልማትን፤ ሥልጣኔን ያስረዱ የነበረው እየጠቀለሉ ነው። ስለ ሰማይ ከዋክብት እንጂ ስለ እያንዳንዱ ኮከብ ሊነግሩን አይፈልጉም። «ሕዝብ፤ አገር፤ ፓርቲ፤ መደብ የሚባሉ የወል ፍጥረታትን ሠርተው የሚዳሰሱን ለውረሱት። እያንዳንዱ ለው የሚለው እና «ሕዝቡ በጠቅላላው እለው» የሚባለው ይሰያይ ነበር። በእነዚያ ባሽበረቁ ትርኢቶች፤ በቀሰማት በተንቀጠቀጡ ሰልፈኞች መካከል ብዙ ድኞች ነበሩ። በመሪያቸው

ፊት በደለታ በሚጓዙ ሰልፈኞች ውስጥ አያሌ ንዝንተኞች ነበሩ። ይኹንና ሰለ አነርሱ የሚናገር የለም።

«ሰይጣን ያለው በዝርዝሩ ውስጥ ነውና» ማኅበረሰብ ሊሠለጥን ከመጣ ቅሰል ወደ መዘርጋት፣ ከቡድን ወደ ነጠላ፣ ከጠቅላላ ወደ ዝርዝር፣ ከብር ወደ ሳንቲም ይወርዳል። «አነር ሞተ» የሚለው ከአንድ ሰው ሞት አንደሚጀምር፣ አነር የሚሚረው አንድ ሰው መማር ሲጀምር መኾኑን፣ አነር የሚራበው አንድ ዜጋ መራብ ሲጀምር መኾኑን፣ አነር የሚለማው አንድ ሰው መልማት ሲጀምር መኾኑን ያሰባል። አነርን የሚያውኩ ችግሮችም ግለሰቦችን ከማወክ፣ መንደሩን፣ ጎጡን፣ ቀበሌውን ከተማውን ከማወክ እንደሚጀምሩ ማወቅ ይገባል። እያንዳንዱ አካባቢውን ካላጸጸ አነር እንደማትጸጸ ይገነዘባል። ያን ጊዜ ሥልጣኔ ይጀመራል።

የአንድ አነር ንጉሥ «መሞቻቸው ደረሱ» ተብሎ በአንድ ዐዋቂ ተነገረ። እንደ ንግሩ ከኾነም ንጉሡ የሚሞቱት ወደ ቤተ መንግሥታቸው ገብቶ በሚገድላቸው ፍጡር ነው። ለሰዚህም በሰማይ የሚበር በምድር የሚሸከረከር ነገር ወደ ቤተ መንግሥቱ እንዳይገባ ኃይለኛ ጥበቃ ተደረገ። ወፍ እንኳን በግቢው ዝር እንዳይል ማማ ሠርተው አነጣጥረው የሚተኩሱ ጠባቂዎች ተመደቡ። በራሪ፣ ተሳቢ፣ ተራማጅ የተባለው ፍጥረት ሁሉ በማናቸውም መንገድ እንዳይገባ ጉድጓዱ ሁሉ በንሰር ዐይን ይጠበቅ ጀመር። ሳምንት - ወር አሰፈ፣ ንጉሡ አንዳች ነገር አልገጠማቸውም።

አንድ ጠዋት ንጉሡ በድንገት ጮኹ። በዙሪያቸው የነበሩት ጠባቂዎች ከያሉበት ተሰበሰቡ፤ ዐዋቂዎች ወደ እልፍኝ ገብተው የንጉሡን ልብሰ እወሰቁላቸው። ምንም ዐይነት ንዝሻ አይታይም። አባቡ፣ ጊጠ፣ ሽለምጥማጡ፣... ያልተፈለገ አውራ የለም። በአካባቢው ግን ምንም አልተገኘም። ቢጨነቃቸው አንድ ሽማግሌ የሚጮኹትን ንጉሥ ሰውነት በእጃቸው መዳፍ መዳሰስ ጀመሩ። አንድ ቦታ ላይ ሲደርሱ ንጉሡ በጣም ጮኹ። ወዲያው መብራት አስቀርበው ሊያዩ አንዲት መናኛ ጉንዳን ወግታ ይዛቸዋለች። እየተንቀጠቀጡ ነቅለው ጣሏት። ንጉሡ ግን አልተረፉም፤ ወዲያው ሞቱ። በአካባቢው ከነበሩት ጠባቂዎች መካከል አንዱ በንዝን ሰሜት ተውጦ፣ «አኔኮ ስታልፍ አይቻልህም፤ ነገር ግን ጉንዳን ናት ብዬ ተውጋት» ብሎ ተናገረ።

«ጉንዳን ናት!» ብለን የተወናት ነገር ነች አሁን ጉድ እያፈላች ያላችው። የባድመ ጉዳይ የጉንዳን ጉዳይ ነው። አንዲት ከጦርነቱ በፊት ዘመኑ ሕዝብ በሚዲያ ሰምቷት የማታውቅ መንደር ጉዳይ ማለቂያ የሌለው መዘዝ ይዛ መጣች። የዐድዋ ጦርነት መንሥሌ እንደ ጉንዳን ትንሽ በምትመስል ዐንቀጽ የተፈጠረ ነው። የውጫሌ ውል አንቀጽ 17 ያን ሁሉ መዘዝ ያመጣል ብሎ የጠረጠረ አልነበረም። የአንዲት ሐረግ ጉዳይ ግን የሰዓላዊነት ጉዳይ ኾነና ለጦርነት አበቃች። ቅንጅትን ለዚህ ያበቃው ጉንዳንን መናቁ ነው። ያልተሠራ ሥራ፣ ያልሰመረ መዋሐድ፣ ያልተግባቡ ሰዎች፣ ያልተጣጣመ ሐሳብ መናፋት የሚያውቁ ሰዎች ነበሩ። ነገር ግን ዝሆኑን እና ቀጭኑን እንጂ ጉንዳኑን ትኩረት አልሰጡትም።

ይህ ጠባይ በየግል ሕይወታችን ዘልቆ ከገባው ጠባይ የመነጨ ነው። ብዙዎቻችን ቤት ለንሠራ ለጣራው፣ ለገድግዳው፣ ለበሩ፣ ለመሰከቱ እንጂ የእምሯሉ አቀማመጥ፣ የቤቱ አቀማመጥ ከእኛ የዕለት ከዕለት ውሎ ጋራ ስላለው መስተጋብር፣ የሲሚንቶው አመራረጥ እና አጣካ ከሥራው ጥንካሬ ጋራ ስላለው ዝምድና እንጨነቅም። ለዚህም ነው ታላላቅ ሕንጻዎቻችን እንኳን የፍላሽ መውረጃ፣ የኔትወርክ መዘርጊያ፣ የግድግዳ እምሯል መሰኪያ ችግር የሚገጥማቸው። ተሠርተው ሲመረቁ ከውበታቸው ይልቅ ሥንጥቃቸው ባለቤቱ ቶቹን የሚያሳቅቀው።

እያንዳንዱን ቅንጣት ውብ፣ የተዋጣለት፣ ጠንካራ ሰማድረግ በዝርዝር ርቹ ላይ ከማተኮር ይልቅ ሰው የሚያየውን፣ ፊት ለፊት ያለውን፣ አሰቃ ፊት የሚቀርበውን ብቻ እንዲያምር እና እንዲዋብ አድርገን ስለምንሠራው ዕድሜ ልካችንን ሠባራ ለንጥር ለንጠግን እንኖራለን።

ፊልሞቻችንም ከአምስት ካሜራ፣ ሁለት ሽጉጥ፣ አንድ ሳንድ ክሩዘር፣ አንድ መቶ ሺሕ ብር እና አራት አማተር መሰብሰቡ አይደለም የከበዳቸው፤ ያለቸገረቻቸው ጉንዳኗ ናት። ለጥቃቅን ነገሮች ትኩረት ስለማይሰጡ ከዐሥር ደቂቃ በፊት አክለት የነበረችው ገጸ ባሕርይ ከዐሥራ አምስት ደቂቃ በኋላ አያት ስትኾን እንዴት ነው ነገሩ? ብሎ የሚያይ. . . የላቸውም። «የአንዲት ራስ ሽንኩርት ማረር ነው ወጥ የሚያበላሽው» ይላሉ ባለሞያዎች። አንድ በሬ ሙሉ ሥጋ አርሮ፣ ተበላሽቶ እያውቅም። አንድ ሽንኩርት ግን ያ ሁሉ ሞያ የፈለሰበትን ወጥ ገደል ታስገባዋለች።

የትምህርት ሥርዓታችንም እንዲሁ ቸግሮ ይኸው ነው። ስለ ዝሆን፣ ቀጭኔ፣ እንበሳ፣ እሸሸማ፣ የሜዳ እህያ እንጂ ንጉሡን ስለምትገድለው ጉንዳን የሚነግረን የለም። ስለ አሜሪካ፣ ቻይና፣ ስለ ምል ስትሪት፣ ምል ማርት፣ ስለ ማይክሮሶፍት፣ ስለ ናሳ እንማራለን እንጂ እዚህ ሕዝብ እየገደሉ ስላሉት ጉንዳዎች ባዕድ ኾነን ነው ያደግነው። ስለኾነም ባሌስትራውን ወርቅ ማድረግ ቢያቅቱን ባሌስትራ እና ወርቅ መለየት አቅቶን አገር እናክሰራለን። ሐኪሙም የተማረው በባዕዳን ዘይቤ የባዕዳኑን ቸግሮ በመኾኑ «ይከተክ ተኛል፣ ይፈቀፍቀፍል፣ ይሰቀስቀፍል፣ ከላይ አንሥቶ እስከ ታች ተርትሮኝ ያልፋል፤» ከሚለው ገዳፊ ጋራ መግባባት አልተቻለም።

ታናናሾቹን እየተደባደበ ያደገውን ልጅ ለምን ስለ ሰው ልጅ መብት ተሟገት እንለዋለን? ሰፈርተኛው ተሰብስቦ ቡና ሲጠጣ የመንግሥትን ገንዘብ መልጭ እድርጎ ስለ ዘረፈው ሰው በጀግንነት ሲወራ የለማን ልጅ አንዴት «ንጹሕ ዜጋ ኾን» ብለን እንፈርድበታለን? እባቱ በቤት ውስጥ የሚፈልገውን ነገር ሁሉ በጎይል እና በጉልበት ሲፈጽም እያየ ያደገውን ልጅ እንዴት ስለ ዴምክራሲ ይግባኸ እንለዋለን?

በዕድር፣ በዕቁብ፣ በሰንበቴ፣ በቤተሰብ፣ በትምህርት ቤት፣ በክሌጅ ያላዳ በርነውን የምርጫ ባህል በትልቁ አገር ካልተዋጣልን ብለን መክራ እናያለን። በየሲቪል ማኅበራቱ፣ በየሞያ ማኅበራቱ ሰዎች ወደ ወንበር ከወጡ በኋላ በውረድ እልወርድም እየተወዛዘቡ፣ በየፓርቲው ውስጥ እገሌ ከአመራር እባልነት ቢቀር አንቀበልም። እኛ በየሰብሰባው፣ በየሚዲያው፣ በየቤቱ ማውራት የሚቀናን ስለ ዝሆናች እና ቀጭኔዎች ነው። አገር የሚያጠፋት ግን ጉንዳዎቹ ናቸው። ቸግራ ጉንዳዎቹ ሲያጠፉ አይታዩም።

በየወርክሾ፣ በየወውደ ጉባኤው፣ በየወውደ ትምህርቱ፣ በየሰብሰባው የመምሪያ ሐላፊዎች የክፍል አለቆች፣ ኤክስፐርቶች ብቻቸውን ይሰበሰቡና ሕዝቡ እንዲህ እና እንዲያ ማድረግ ነበረበት ይላሉ፤ ይመክራሉ፤ ይዘክራሉ። የእኛም መግለጫ እውጥተው ኅብረተሰቡን ለመሰወጥ ቃል ገብተው፣ ውሉ እበላቸውን ጭነው በኩረ መኪና ቤታቸው ይገባሉ፤ ኅብረተሰቡን ግን አያገኙትም። ኅብረተሰቡ የሚያውቀው ድንኳን የሚተክልለትን፣ ዳስ የሚጥል ለትን፣ ጠላ የሚጠምቅለትን፣ ሕልም የሚፈታለትን፣ ልቅላ የሚደርስለትን፣ ዕድር የሚወጣለትን፣ ቅርጫ የሚጥልለትን ነው። በዙው ሕዝባችን ያለ

ኤክስፐርቶች ማራገፍ፣ ይኖራል። ያለዕድር እና ዕቅድ፣ ያለድንኳን ጣይ እና ከሰል እክሳይ፣ ያለ ደላላ እና ሕልም ፈቺ መኖር ግን ይላነዋል።

የኢትዮጵያ ፖለቲካም ይኾን ማኅበራዊ ጉዳይ የተፈትፍተው የሚበሉባቸው ሁለት ቦታዎች እሉ - የሰፈር ቡና እና የሰፈር ጠጅ ቤት። በእነዚህ ሁለት ቦታዎች የተወሰነን ውሳኔ፣ የወጣን የዐቋም መግለጫ፣ የተተቸን ሐሳብ ማንም አይመልሰውም። የሚያሳዝነው ግን እነዚህን የብዙውን ሕዝብ ሐሳብ የመሰወጥ እና የማስለወጥ ዐቅም ያላቸው የኅብረተሰብ ክፍሎችን ስብሰባ፣ ዐውደ ትምህርት፣ ወርክሾ፣ ዐውደ ጉባኤ አያውቋቸውም።

ልዩ ልዩ የዐለት ዐይነቶችን የሚያጠና አንድ መሥሪያ ቤት ነበር። ባለሞያዎች ለሁለት ሦስት ወር ወደ መስክ ወጥተው፣ ደክመው፣ ለፍተው የአገሪቱን የዐለት ዐይነቶች እያጠኑ ናሙናዎችን ወደ ዋናው መ/ቤት ያመጣሉ። ያም ናሙና በመሥሪያ ቤቱ ግቢ ይከማቻል። ይህ ተግባር ለብዙ ዘመናት ተጠላ። እንደ ቀን የመ/ቤቱ ሠራተኞች በሙሉ የመሰብሰብ ዕድል ገጠማቸውና በስብሰባው መካከል እንደ በጥበቃ ሥራ የተሠማሩ ሠራተኛ እንዲህ አሉ፤ «ገንዘብ ተከሰክሶ፣ መኪና ተመድቦ፣ ራዲዮ ተወጥቶ ድንጋይ ነው የሚሰበሰበው። ያም ወጣ ካለ ድንጋይ ይዞ መምጣት ነው፤ ያም ወጣ ካለ ድንጋይ ይዞ መምጣት ነው። እኔኩ የድንጋይ መፃት ምን ያደርግልናል? ግቢውን ሲያጣብበው ጊዜ በክረ ምት የሚሞላውን ቦታ ይለደልንበት፤ የእግር መንገድ ሠራንበት። እንደ ዚያም ኾኖ ግቢው በሙሉ ድንጋይ ብቻ ነው። ለምንድን ነው የማይበቃን?» እሉ። በዚህ ጊዜ ባለሞያው ሁሉ ዕጢው ዱብ እሉ። ያ ሁሉ የተሰፋበት የሥነ ምድር ጥናት ውኃ በልቶታል ማለት ነው። ምን ያድርጉ - ለጂኦሎጂስቱ፣ ለላቦራቶሪ ቴክኒሻኑ፣ ለምሁራኑ እንጂ ለጥበቃ ሠራተኛ ማን ሥልጠና ይሰጠዋል። ቢያንስ መ/ቤቱ ምን እየሠራ እንደ ኾነ የሚነግራቸው ቢያንኑ እንዲያ ባላደረጉ ነበር። ዝሆኑ ላይኩ ቸግሮ የለብንም፤ ግን ጉንዳኗን እንንቃታለን።

ሰኔ 21 ቀን 1966 ዓ.ም በአራተኛው ክፍለ ጦር በተደረገው የመኮንኖች ስብሰባ የያኔው ሻለቃ መንግሥቱ ጋ/ማርያም ጠመኔ እንሥተው «ኢትዮጵያ ወይም ሞት!» ብለው ሲጽፉ በዚያች ዐረፍተ ነገር ምክንያት አገር እየተለወጠች፣ ያቺ ዐረፍተ ነገርም ለእንዳንዶቹ ሕይወት ለሌሎቹ ሞት እንደም

ታመጣ ማን ገመተ? እንደ ጉንዳኗ የታሰረች ንግግር የሰንት ዓመት መክራ እንዳመጣች ጊዜ አስተምርናል።

«አፍ ሲያመልጥ ራስ ሲመለጥ አይታወቅም» ይባላል። ወ/ሮ ሒላሪ ክሊንተን በሰሞኑ የቅድመ ፕሬዝዳንታዊ ምርጫ የዕጩዎች ሥያሜ ውድድር ሞቅ አላቸውና፤ ቀዳማዊት አመቤት ሽነው በጊደት ሐውሰ ሳሉ ሶሲያ ሄርዝ ጉቪናን ሲገዝኙ የተጓዙበትን ጊዜ አስታውሰው በአልሞ ተኪሾች አፍንጫ ሥር በአስጨናቂ ሹኔታ እንዴት እንደ ተጓዙ በሰሜት ተረኩ። የአሜሪካ ጋዜጠኞች ነገረኞች ናቸውና የዛሬ ሰንት ዓመት የተቀረጸውን የጉብኝት ቪዲዮ አውጥተው ሲመረምሩት የጉብኝታቸው ሹኔታ ወይዘርዋ ከተናገሩት ጋራ አልጣጣም አለ።

ጋዜጠኞቹ ወይዘርዋ በሰላም እገር ካፖርታቸውን ሰብሰው፤ ከሴት ልጃቸው ጋራ ዘና ብሰው ከአውሮፕላን ሲወርዱ አያላዩ፤ «አልም ተኪሾቹ ወዴት አሉ! የታላ አለቸጋሪው ሹኔታ?» አያሉ እፋጠጧቸው። ክሊንተንም፤ «የለም፤ የተናገርኩት የአፍ ወሰምታ ነው፤» አያሉ ሊያስተባብሉ ቢሞክሩም በቅቢ የሚያሸላቸው ግን አላገኙም - አይ የጉንዳን ነገር፤ ብክነት፤ ዋልጌነት፤ በሥልጣን ያለአግባብ መጠቀም ሲጀምር ሐላፊዎችም መንግሥትም፤ «አዚህ ገባ የሚባል አይደለም፤» ይሉና በዝምታ ያልፋሉ። በየሰብሰባው ይህን በተመለከተ ሐሳብ የለጡ ሠራተኞችም ይጠቆራሉ። በጊላ ነገሩ ሥር ሰዶ፤ መረቡን ዘርግቶ ሲወሳሰብ ርምጃ መውሰድ ይጀመራል። በጉንዳን ዘመን የተውነው ነገር ቆይቶ የጉንዳንን መንገድ ቀርቶ የኩይሳውን ክምር እንኳን ፈልገን ማግኘት ያቅተናል።

እገርን መውደድ ለሰሚባለው ስለ ትልቁ ዝሆን ከምንነጋገር ለምን ስለ ጉንዳኖቹ እንነጋገርም። ዝሆንን መቼም የሚክድ የለማ - እገርህን ትወዳለህ? ያለጥርጥር።

ቢሮህ ውስጥ የሚጠቅም ወረቀት የትም ትጥላለህ? በቢሮህ ትቀል ዳለሽ? መብራት አየበራ ጥለህ ትወጣለህ? ውኃ ያለአግባብ ሲፈስ ብታይ እስከ በህ ትዘጋለህ? የተሰጠህን ሥራ ወጪ ቆጣቢ፤ ጥራት ያለው፤ ጠንካራ እና ውብ በሽን መንገድ ትሠራለህ? ተገቢ ለሽን ነገር ብቻ አበል ትወስዳለህ? የሥራ ሰዓትህን ሙሉውን ለሥራ ታውላለህ? የተማረ ሰው በምትሠራበት ቢሮ አካባቢ ሲመደብ ደስተኛ ነህ? . . . እንዲህ አያልን ጉንዳኖቹን ለንዘረ

ዝራቸው ግን አገሩን ከሚወደው የማይወደው እየዘዘ ይመጣል። እገርን መውደድክ ስለ እገር ፍቅር መዘፈን አይደለም። እረንጓዴ ቢጫ ቀይ ጥለት ያለው ልብስ ብቻ መልበስ አይደለም፤ እገር የምትጠቀምበትን ቅንጣት ነገር ሁሉ መፈጸም እንጂ።

እያንዳንዱ ሰንዴ ንጹሕ ከሽነች ጸባውም ንጹሕ ነው። የአያንዳንዱ ሜትር ኪዩብ ግንባታ በትክክል ከተገነባች ሕንጻው ትክክል ነው። አያንዳንዱ ላንቲም ካልባክነች ገንዘብ አይባክንም። የአያንዳንዱ ዜጋ መብት ከተጠበቀ እገር አይበደልም። እያንዳንዱን ትንሽ የምትመስል የአካባቢ ችግር መፍታት ከቻልን የእገርን ችግር መፍታት እያቅተንም። በአያንዳንዱ የሐላፊነት ቦታ ሁሉ ተጠያቂነት ካለ በእገር ደረጃ ተጠያቂነት ይኖራል። እናም ዝሆንን ትተን በጉንዳኗ ላይ እናተኩር፤ ጉንዳኗን ቸል ካልናት ግን የዝሆን መንገድ መሥራቷ አይቀፋ ነው።

ዋጋው ቢለጠፍስ

ስሞኑን በሬዲዮ፣ በቴሌቪዥን፣ በጋዜጣ፣ በየመንገድ፣ በየቡናው፣ በየታኪሲው የሚወራው ስለ ዋጋ መለጠፍ ሽኟል። ዋጋ መለጠፍ ዛሬ የተገኘ እዲስ ሳይንስ ነው የመሰለው። የጥሩ እና የስግብግብ ነጋዴ መሰያው ዋጋ መለጠፍ እና አለመለጠፍ ሽኟል። ግንኙ በሽቀጣ ሽቀጥ ላይ ብቻ መኾኑ ያሳዝናል። ትክክለኛ ዋጋቸው ሊለጠፍላቸው የሚገቡ፣ ሰነድ ውድነቱም ሽኑ ለዋጋ ግሽበቱ አስተዋፅኦ ያደረጉ፣ በአንዳንድ ስግብግቦች ምክንያት ከዋጋቸው በላይ እየተሸጡ ያሉ ለንት ነገሮች አሉኩ!!



አሁን አንዳንድ ባለሥልጣናት ትክክለኛ ዋጋቸው ሊለጠፍላቸው አይገባም ትላላችኹን! የሚሠሩት ሥራ፣ ያመጡት ለውጥ፣ የሚሰጡት ሐሳብ፣ የሚያወጡት መግለጫ፣ የሚወስኑት ውሳኔ እንዲሁን ባለሥልጣን ሽኑው ሲቀመጡ የባለሥልጣን ዘመድ መሽን የማይገባቸው አሉኩ። አሁን እነዚህ «ባለ ሥልጣን» በሚል ከፍተኛ ዋጋ ተሰጥቷቸው የሥልጣኑን ገበያ እያኖሩ መልካም አስተዳደሩን ከሚያጋሽቡት ለምን «ባለሥልጣን ለመሽን ምክረው ያልተሳካላቸው» የሚለው ትክክለኛ ዋጋ አይለጠፍላቸውም።

ምሁራን የሚል ከፍተኛ ዋጋ ተሰጥፎላቸው የምሁራንን ገበያ እያኖሩ፣ በአንዳንድ መ/ቤቶች እና ኮሌጆች ተከማችተው የተቀመጡትን ስግብግቦች ፈትኖ ትክክለኛ ዋጋ እንዲለጠፍላቸው የሚያደርግ ምኑው ጠፋ፣ በሚዲያ መግለጫ ስጦ ሲባሉ፣ «አሁኑኑ እና-አሁኑኑ አራት የሚሾግበት ሹኔታ

ነው-አ ያለው» ከማለት ሌላ የማያውቁ፣ የዛሬ 15 ዓመት ባወጡት «ኖት» ዛሬም የሚያለተምሩ፣ ከሦስት መዳሕፍት በላይ ማጣቀሻ (ሪፈረንስ) የማያውቁ፣ በየዓመቱ ትምህርት በተጀመረ ቁጥር ያንኑ ተመሳሳይ ቀልድ የሚያወሩ፣ ከመመረቂያ ጽሑፋቸው በቀር አንዲት ጥናት አጥንተው አንዲት ጥናትም አላትመው የማያውቁ፣ ሲተቹ እንጂ ሲሠሩ ለው አይቷቸው የማያውቁ፣ የፖለቲካ ሥራ እና የዕውቀት ሥራ የተምታታባቸው እነዚህን «ፎርጆድ ምሁራን» የሚል ትክክለኛ ዋጋቸው እንዲለጠፍ ቢደረግ የደንብ ማሰከበር አገልግሎት እንዴት በተመለከነ ነበር። ደረጃ መዳበለ ዱቄት የሽኑው ሁሉ ሽሮ እንደማይባል ሁሉ፣ ምናስ አንዲት ዐውደ ጉባኤ (ሲምፖዚየም) ቢጤ አዘጋጅቶ የዋጋ ማስተካከያ ይደረግ ዘንድ እገዛ ቢያደርግ።

ሲታከም ለሄደ በሽተኛ ፎርማሊን የሚወጥ፣ የወላጆችን ልጅ የሚያቀያይሩ፣ ማደንዘዣ የተወጋ በሽተኛን «ዶክተሩ አልመጣም» ብለው ከአፕሬሽን ክፍል የሚያለወጡ፣ ማቅቆ የሞተን በሽተኛ ስልክ ደውለው «ተራሽ ደርሷልና ና፣ ታክም» የሚሉ፣ የላቦራቶሪ ክፍላቸው በመንግሥት መሣርያ ለግል የሚሠሩ፣ ሐኪሞቻቸው በአገልግሎት የግል፣ በደመወዝ የመንግሥት የሽኑ የአገራችን አንዳንድ ሆስፒታሎች ሆስፒታል፣ የሚሰው ዋጋቸው የጤና ግሽ በት እያሰከተለ በመሆኑ ለምን የጤና መምሪያው ፈትኖ ትክክለኛ ዋጋቸው እንዲለጠፍላቸው አያደርግም። «ካርድ አውጥተው በፈቃድ የሚሞቱበት ማእከል» የሚል የዋጋ ማስተካከያ ይደረግላቸው፣ ደረጃቸውም «ከመንገድ መርፌ ወጊ ከፍ፣ ከክሊኒክ ዝቅ ያለ» መሆኑን ከዋጋው ጋራ አብሮ ይለጠፍ።

ሽንት፣ ደም፣ አልትራሳውንድ፣ ኢክስሬይ የሚሰውን እጥቁረው ከመላክ በስተቀር፣ ለሁሉም በሽተኛ ቴትራሳይክሊን፣ አሞክላሲሊን እና ፓራሲታምል ከመለጠት ባለፈ ሌላ የማይፈይዱትን አንዳንድ ሐኪሞችን ትክክለኛ ዋጋቸውን እንዲለጥፉ ለምን አይደረግም? አንዳንዴኑ የዋጋ ውድነት ማለት ዕቃው ከተመረተበት ወይም ከተገዛበት ዋጋ የትዩሰሌ ሽኑ በፅጥፍ ሲሸጥ ነው። እነዚህም ለሞቻኑ የተመረቱበት ዋጋ እና የሚሸጡበት ዋጋ አልተመጣጠነም። ለሁለት ጉርሻ እንጂ 15 ብር አወጣን ብለን አይደል እያማረርን ያለነው! ታዲያ ነጭ ጋዎን የለበስ፣ ፀጉሩ ገባ ገባ ያለ፣ ከአማርኛ ጋራ እንግሊዝኛ ጣል ጣል ያደረገ እና ሕግሬን ወለም አለኝ ለሚለው ሁሉ አልትራሳውንድ እና የሽንት ምርመራ የሚያዘው «ሐኪም» ከተባለ ዋጋው ውድ ነውና በነፃ እጃችኹ ትክክ

ለኛው ዋጋ እንዲለጠፍበት እና እኛም ዋጋውን ዐይተን እንድንጠቀምበት ቢደረግ ምናለን።

መኖሪያ ቤት ማለት ጣራ እና ግድግዳ ማለት ከኾነ ከጉጉት ቤት ጋራ ያለው ልዩነት ምንድን ነው? አይጠች ማታ ማታ ፌስቲቫል የሚያሳዩበት፣ በየ ጉድጓዱ እንሸላሊቶች ብቅ አያሉ ቤተኛውን ሕንጻት አደርኸን? የሚሉበት፣ አንዲት ለራሷ አንኳን ምን አንደ ኾነች ያልገባት አምፑል የተንጠለጠለችበት፣ ከአጠገቡ ካለው መጻዳጃ ቤት የሚወጣው ቃላት ሊያዝናና የሚያመሸበት፣ አንዱ ቤት የተከፈተ ሬዲዮ ለሰባት ቤት የሚያገለግልበት፣ የኪራይ ቤት ለምን ዋጋው በትክክል እንዲለጠፍበት አይደረግም። በአንዳንድ አከራዮች ሰግብግብነት የተነሣ ያለዋጋው ዋጋ ተለጥቶት የኑሮ ውድነት እያስከተለ የመኖሪያ ቤት እጥረትን አያጋሽበ ያለውከ እርሱ ነው። ለምን «የመቃብር ቤት ፍራሽ» ተብሎ ተገዢው ዋጋ አይለጠፍበትም? አኛስ ከመንግሥት መመሪያ ተጠቃሚ ብንኾን ምናልባት።

ሞራን ቅቤ፣ የጅብ ሥጋን የከብት፣ ፋጉሎን ዘይት፣ ሽከላን በርበሬ ብሎ መሸጥ ብቻ ለምን ያስቀጣል? ሞያ ሳይችሉ አትላለኹ፣ የሌላን ልምድ ተክኖለኹ ብሎ መቆጠርም ከ ማለቀጣት አለበት። አንዳች ሥራ ሳይችሉ፣ ዋጋቸውም ለማይ ሰቅለው ቻናል ሲቀያይሩ የሚውሉት የቤት ሠራተኞች፣ በለ እና ሽሮ፣ ሚጥሚጣ እና በርበሬ፣ አጃ እና አጥሚት መለየት አቅቷቸው ቤቱን እያተራመሱ ለምን ተናገራችኹኝ? ብለው ግሥላ የሚኾኑትን ትክክለኛ ዋጋቸውን ሰጥፈው እንዲን ቀላቀሱ ቀበሌ ለምን ርምጃ አይወሰድም? አንዳንዱ ወጥኮ ዘይት፣ 'በርበሬ እና ጨው ለሰብሰባ እንደ ተቀመጡ በዚያው ታፍለው የቀረቡ' አንጂ ማማለያ የነዛው አይመሰልም። እነዚህ ሁሉ ከተገቢው ዋጋ በላይ አየጠየቁ ኢኮኖሚውን ከሚያ ጋሽቡት ለምን ደረጃ ወጥቶላቸው ትክክለኛ ዋጋቸው አይለጠፍም።

አሁን በቀደም ዕለት «የዳቦ ዋጋ ሊተመን ነው፤ ተመንም ሊለጠፍ ነው፤» ሲባል ለማኹ። ሸጋ ነው። ግንኑ ለሦስት ዓመት ልጅ ከሚታዘዝ ከኒን ያነለች፣ ለንዴዋ ብታያት፣ «ከአኛ በምን በልጠሽ ነው ዳቦ የተባልከው» ብላ የምትገረ ምባት፣ ስትዋጥ በተናጋ ገብታ ትን የምታለኝ፣ በመዝገበ ቃላት የተቀመጠውን የዳቦ ትርጉም የምታሰለውጥን ጭብጦ ሁሉ «ዳቦ በሚል ዋጋ ከመጥራት «የዳቦ ሰባተኛ የልጅ ልጅ» በሚል ለምን በየዳቦ ቤቱ ትክክለኛ ዋጋው አይለጠፍም። «ዳቦ ቤቶቼም «የዳቦ ሰባተኛ የልጅ ልጅ መሸጫ» ተብለው መቀየር አለባቸው። አለበለዚያማ «በውሻ ራት ውሻ ቆምባት» አንደ ተባለ ሁሉ ለዋጋ መለጠፊያ የሚኾን ቦታ አንኳ የላትምከ።

የሰፈራችን ልጅ ስታገባ፣ አገሌ ሊመረቅ፣ አገሊት ውጭ አገር ስትሄድ፣ ደጃዝማች አንትና ሊሞቱ የተቀረጹት ሁሉ፣ «ከምናምን ጣራ በላይ»፣ «ከፀሐዩ በስተጀርባ»፣ «ከሰማዩ አጠገብ»፣ «ከባቡሩ ጎማ ሥር»፣ «ከመኪናው ክንፍ ላይ»፣ እየተባለ ፊልም ኾኖ ለምን አይወጣም? ባይኾን ትክክለኛ ዋጋውን ከሕንድ ፊልም እንዳያነሰ አድርጎ መለጠፍ ነው። ደግሞም ያ ቀራጩን የጋበዘውን የሰፈራችንን ልጅ፣ «ፕሮዲውሰር» ብሎ ከመለየም በትክክለኛ ዋጋው/ስያሜው፣ «ፊልም ለመ ሥራት አለቦ የነበረው ልጅ» ብሎ መለጠፍ ነው። ለቀራጩ ምሳ ያቀረበችውን ወ/ሮ እንትናንም ያለዋጋዋ ለምን «ፕሮዳክሽን ማኖጀር» ብለን እናስወድዳታለን፤ ትክክለኛ ዋጋ ይለጠፍ እየተባለክ ነው።

አባትዬው የባንክ ቦርድ፣ ልጅዬው ተበዳሪ፣ አጎት የብድር ተንታኝ፣ አክለት ፎርክ ሎዥር፣ ጓደኛ የጨረታ ኮሚቴ ኾነው የሚሠሩበትን ቤት ሁሉ «ባንክ» በሚል ውድ ዋጋ ከመጥራት እና የኑሮ ውድነቱን ከማባባስ ለምን፣ «አብሮ አደ ጎች ያቋቋሙት ዘመናዊ መረዳጃ» አይባልም? እኛም ትክክለኛውን ዋጋ ዐውቀን በአቅማችን አክስዮን እንገዛለን።

አንዴ ከወጣ አገሩ ትዝ ብላው የማያውቀውን፣ ትዝ ካለችውም ለጭፈራ እና ለዳንኪራ የተጠራ ዕለት የሚያስታውሳትን፣ አንድ ጠዋት ተለብስቦ የመሠ ረተውን ፓርቲ ከለዓት የሚያፈርስ፣ ለሳማዊ ለልፍ ከወጣ በኋላ ያቀረበው ጥያቄ የት እንደ ደረሰ የማያሰታውለ፣ አንድ ጠንካራ ማግበረላብ /ኩሚዩኒቲ ለማቋቋም ሳይችል ቀርቶ በጠባብ ከተማ ዐሥር ማኅበር የሚያቋቋም፣ የሰሜን ገብርኤል ማኅበር፣ የደቡብ ገብርኤል ማኅበር፣ የተራራ ማርያም፣ የሜዳ ሳይ ማርያም፣ እየተባባለ የሚከፋፈል፣ የስድብ ሬዲዮ እና የርግማን ፓልቶክ ለማቋ ቋም እንደኛ፣ ተቀራርቦ ለመወያየት መጨረሻ የወጣውን ሁሉ «ዳያለፖራ» የሚል ከፍተኛ ዋጋ መስጠት አያስተዛዝብም? የዳያለፖራውን ዋጋ ያጋሽበውከ ይህ ነው። ፡ ለምን «ዲያንቆራ» ብለን መደንቆሩን በትክክል የሚገልጥ ዋጋ እንዲለጠፍበት አናደርግም። እኛም ባንጭብረበር፣ ጉምሩክም አየለሃ ቢያስገባ ምናለ! ለሁሉም እኩል ቀረጥ መጣልኮ ደግ አይደለም።

ከ80 በመቶ በላይ ነዋሪዎቿ የመጻዳጃ ቤት አገልግሎት የማያገኙባትን፣ ውኃ በፈረቃ የሚገኝባትን፣ መብራት እየጠፋ ሥራ የሚያስታጉልባትን፣ ፍላሽዋ ሥርዐቱን አጥቶ አስፋልት ላይ ምናምኑ ሁሉ የሚዘረከረከባትን መንደር «ከተማ» በሚል ዋጋ ሲላባን ከፍ ከማድረግ እና የከተማውን ሕዝብ ኑሮ

100 %

ከማስወደድ «ከተማ አንዴት ሥርዐት አልባ አንደሚሾን ማስተማሪያ» የሚል ዋጋ ይለጠፍበት።

አሁን በስመ ሽማግሌ ወጣት ሌቶችን የሚተናክሉ፣ ከመጠጥ በቀር ሌላ የማያውቁ፣ የሰፈር ሐሜት እያቀባበሉ ሰው የሚያጣሉ፣ ድንኳን ሠባሪዎች፣ ልጆቻቸውን በመምክርያቸው ጊዜ ጫት ይዘው የሚቀመጡ፣ መኪናቸውን ይዘው ሽቦ ታቸውን ቀለም ቀብተው በየት/ቤቱ ደጃፍ ወጣት ተማሪዎችን የሚያሳድዱ አዛውንቶችን፣ የሰፈር ዕድር ትክክለኛ ዋጋቸውን አንዲለጥፍ ቢደረግኩ ስንት ችግር መከላከል በተቻለ። እንደኛ፡- በእነርሱ ምክንያት የሌሎች ሽማግሌዎች ዋጋ አንዳይጋሽብ ማድረግ ይቻላል፤ ሁለተኛ ደግሞ፣ ትክክለኛ ዋጋቸው ተለጥፎ ስናይ የዕንጨት ሽቦቱን ከዕድሜ ጠገቡ ለመለየት ያስችለናል።

እንዳንድ የሰፈር ጎረቤት ሲሆን ዋጋውን እየሰቀለ በውድ ዋጋ እየተሸጠኩ ነው። አንቶቻችን መውጫ መግቢያ ያጠብቅ፣ ወጣትነት ማለት ሠንሠሰት ታጥቆ መንገማሽል የሚመለሰው፣ አንቶቹን አሠቃይቶ ሊገባ በተጋደሉ አንበሳ የገደለ ያህል የሚፎክር፣ የሰው ሕይወት ማበላሸት የዘወትር ጸሎቱ የሆነ፣ ትምህርትን እንደ ጦር የሚፈራ፣ ከሰሙ በስተቀር ሌላ አንብቦ የማያውቅ፣ ወጣት ነው። ጎረቤት ምሳ ነው? ትኩስ ነይል ነው - የእገር ተረካቢ ነው? እያሉ ዋጋውን በማስወደድ የወጣቶችን ሊከናወን ማናጋት ምን ይጠቅማል? ይልቅ ትክክለኛ ዋጋውን፣ «ተጠንቀቁ! ይናከሳል! ይናደፋል!» ተብሎ ቢለጠፍበት፣ ከተቻለም መቼ የአገልግሎት ጊዜው አንደሚያከትም (Exp.date) ቢጨመርበት በገዛ ለፈሩ ዐርፎ ይቀመጥ ነበር።

ደረጃ መዳቢዎች፣ ደንብ እስከባሪዎች፣ አገር ውስጥ ገቢዎች፣ ንግድ ቢሮዎች ተባብሩ እና ደረጃ ሊወጣላቸው የሚገባቸውን ደረጃ አውጥታችኹ፣ ያለአቅማቸው ዋጋቸው የተሰቀለውን ትክክለኛ ዋጋቸውን ተምናችኹ፣ ዋጋ ያልለጠፉትንም አሁን ሰሞኑን በተቋቋመው ኮሚቴ አማካይነት ቁጥጥር እየተደረገ አንዲሰጥፋ እድርጋችኹ ገላግሉን። ዋጋው የተጋነነ፣ በአንዳንድ ጥቅመኛ አስሊዎች ምክንያት በውድ ዋጋ እየተሸጠ፣ ራሱ ጋሽቦ እያጋሸበን ያለ ብዙ ገዳይ አለና - በነካ እጃችኹ!

ሦስት ምሁራን ያቀረቡት ጥናት ተጠቃልሎ የታተመበትን «ያለ መቻቻል ፖለቲካ ለማዕታት» የተሰኘ መጽሐፍ ሳኑብ ከ1996 - 1970 ዓ.ም የነበረውን የአገራችን ልዑላን እና ኅያላን ፍትረያ በዐይነ ጎሊናዬ እየቃኘኩ ነበር። ከዚህ በፊት ካነበብኳቸው ዘመኑን ክተመስክቱ ጽሑፎች ጋራ አያዛመድኩ አወጣኩ፤ አወረድኩ። ከዚያም ለምን አንደዚያ «ቀይ ሽብር» እና «ነጭ ሽብር» እየተባባልን መጨራረስ አስፈለገን? ያን ሁሉ ጭካኔ እና የአብድ ውሻ ሥራ ምን አመጣው? አብዮት ለማካሄድ የለንት ሰው ደም መፍ ስለ አለበት? ውቃዬው አንዲረካ የለንት ሰው ሕይወት መቀጠፍ አለበት? ከማይም አዕክ ምሁር፣ ከሲቪል አስከ ወታደር አንዲያ ሊጨፋጨፍ እንዴት አደብ የሚገዛ ጠፋ?

አንደ አኔ እምነት የችግሩ አንዱ መነሻ፣ «መቶ በመቶ የማሸነፍ አባዜ» ይመስለኛል። ሊሕአፓም፣ መኢሶንም፣ ደርግም ሌላውም መቶ በመቶ አሽንፎ፣ ሌላውን አካል ደምስሶ በጠላቱ መቃብር ላይ የአብዮት ሐውልት ስመሥራት ነበር የሚያስበው። ሁሉም ለማሸነፍ አንዲ ለመሸነፍ አልተዘጋጀም ነበር። ሲያሸነፍ ደግሞ ያኛውን ወገን ከገጸ ምድር ጠራርጎ አጥፍቶ ብቸኛ አሸናፊ ስመኸን ነበር የሚያስበው። ስለዚህም ሰውን መግደል፣ ማረድ፣ መጨፍጨፍ ዶሮ የማረድ ያህል እና ከዚያም በታች ቀልሎ ታየ።

ሁሉንም ነገሮች መቶ በመቶ ማሸነፍ አይቻልም። የተወሰነ የመሸነፊያ መንገድ ማዘጋጀት ያስፈልጋል። ብሽነፍስ ምንድን ነው የምኸነው? አሸናፊዬን በምን ዐይነት ኹኔታ ነው የማየው? ያሸነፈኝ ሁሉ ጠላቱ ነው ወይ? ሁለታችንስ አብረን ልናሸነፍ አንችልም ወይ? ወይም ደግሞ የአሸናፊነታችን መጠን ብቻ ሊለያይ አይችልም ወይ? ብሎ ማስብም ያስፈልጋል።

በምርጫ 97 የታየው አንዱ ችግር ይህ ይመስለኛል። ሁሉም ተቀናቃኝ አካላት መቶ በመቶ ወይም በዚያ ዘመን ቋንቋ «ብዝረራ» ለማሸነፍ ብቻ ነበር የተዘጋጀት። ገዢው ፓርቲም ይኸን ተቃዋሚው መቶ በመቶ አሸነፈው አንዱ ሌላውን ድባቅ ስመምታት እንዲ አሸናፊነትን በተወሰነ እና መኸን በሚገባው መጠን ስመቀበል ዝግጁ አልነበሩም። አማራጫቸው ወይ ዜር(አልቦ)

ከልያም መቶ በመቶ ብቻ የሚል ነበር። በመካከል ምንም ነገር አልተገኘም። መቶውን ጠቅልሎ ለመውሰድ ከጎጂ 99 ለማድረግ የተዘጋጀ እንኳን አልነበረም። ይህ ደግሞ ከአብዮቱ ዘመን ጀምሮ የሰመድነው ጠባይ ኾኗል።

ኔልሊን ማንደላ ከተፈቱ በኋላ በተደረገው የመጀመርያው የደቡብ አፍሪካ ምርጫ ፓርቲያቸው ብቻውን ሕገ መንግሥቱን ለማሻሻል የሚችልበትን የአሸናፊነት ድምፅ አላገኘም ነበር። ደቡብ አፍሪካን ከሐፓርታይድ አገዛዝ ለማሳቀቅ ግማሽ ምእት ዓመት ያህል የታገለው የአፍሪካ ብሔራዊ ኮንግረስ ያን የአሸናፊነት አክሊል ያለመቀዳጀቱን በተመለከተ ማንደላ ተጠይቀው ሲመልሱ፣ «መቶ በመቶ ማሸነፍ አልነበረብንም። ያ ቢኾን ኖሮ ማንንም ሳናማክር ሕገ መንግሥቱን እንዳሻን እናደርገው ነበር። እሁን ግን የግድ ከሌሎች ጋራ መወያየት፣ መግባባት እና መተማመን ያስፈልገናል። ታዲያ ከሌሎች ጋራ አብረን እንድንሠራ ከሚያደርገን ድል በላይ ምን ድል እለን?» ነበር ያሉት።

በእኛም ቤት እንዲህ የሚል ጠፍቶ ነው ያ ሁሉ ትርምስ የተፈጠረው፣ በዙዎችም ያገኙትን ዕድል እንደ ዋላ ያጡት።

ይህ መቶ በመቶ ካላሸነፍኩ የሚያለኝ አባዜ በአንዳንዶች የዳደኝነት እና የትዳር ሕይወት ውስጥም እናየዋለን። አብረው ኖረው፣ ተዋደናል ብለው፣ ለንት ታሪክ ሠርተው የነበሩ ባል እና ሚስት ወይም ጓደኛዎች በመካከላቸው ጠብ የተፈጠረ ዕለት ይኸው በሽታ ያገረሸባቸዋል። ሁለቱም መቶ በመቶ ማሸነፍ ለለሚፈልጉ ያኛውን ወገን ለመጉዳትም ኾነ አፈር ድሜ ለማስጋጥ የማይፈነቅሉት ድንጋይ አይኖርም። ሁለቱም ወገኖች ያኛው ወገን ተዋርዶ፣ አንገቱን ደፍቶ፣ ደኽይቶ፣ አጥቶ ነጥቶ፣ ተንከራትቶ፣ ወደቆ ከላዩት በስተቀር አይረኩም።

በመካከል ሽማግሌ ገብቶ ለማስታረቅ ሊሞክር እንኳን፣ «ይቅርታ ካልጠየቀኝ/ክልጠየቀችኝ» የሚል እንጂ ይቅርታ ልጠይቅ የሚል ወገን ማግኘት ከባድ ነው። ያኛውን አካል አግር ሥር አንበርክክ፣ ጫማ ሲለም እና ሲማፀን ማየት ያለደስታቸዋል። «የታባቱ/ የታባቱ፣ ተንበርክክ/ ተንበርክክ ለመነሻ/ ለመነሻ» ብሎ መፎክር ጀግንነት ነው። በተወሰነ መልኩ እንኳን ለመሸነፍ የተዘጋጀ ስለማይኖር ማስታረቁ ከባድ ይኾናል።

በዙ ጊዜ እንዲያውም ዕርቅ አስቸጋሪ የሚኾነው ሁለቱ ታራቂ ወገኖች መቶ በመቶ አሸንፈው መውጣት ስለሚፈልጉ ነው። አንዳንድ ጊዜ ከ ከዕርቁ

ስምምነት በኋላ ሁለቱም ወገኖች የሚተርኩትን ስንሰማ በባክል መድረክ አንዱ ሌላውን ዘርሮት ቀበቶውን ተሸልሞ የመጣ እንጂ ተደራድሮ፣ ተስማምቶ፣ ሰጥቶ እና ተቀብሎ፣ የተወሰነ ተሸንፎ፣ የተወሰነ አሸንፎ፣ ሰጥቶ እና ተቀብሎ የተስማማ አይመስልም።

የአገራችንን የንግድ ሂደት ስናየው «መቶ በመቶ የማሸነፍ» ጠባይ የተጠናወተው ነው። ተደብቆ ወደ ከምራች አገር ሄዶ፣ ተደብቆ ዕቃ አምጥቶ፣ ጉቦ ስጥቶ ከጉምሩክ አውጥቶ፣ የእርሱ ዕቃ ብቻ ገበያ ላይ እንዲውል አድርጎ፣ ከዚህ ሁሉ በኋላ ደግሞ 100% ኦትርፎ ሲገኝ ነው የሚረከው። ሽማግሌም ቢኾን ያስዋጋው ዋጋ ሰጥቶ ከልገዛ በቀር አይረከም። 30 በመቶ፣ 40 በመቶ፣ 50 በመቶ የሚባል ትርፍ ከትርፍ አይቆጠርም። ማጭበርበር እና ደረጃውን ያልጠበቀ ዕቃ መሸጥን የማያስከትለው ይህ መቶ በመቶ ካላተረፍኩ የሚያለኝ አባዜ ነው።

ተቋራጭም ቢኾን አውጥቶ አውርዶ፣ ደረጃ አላገለገለ፣ የዕቃ ጥራት ቀንሶ፣ ነክ ነክ አድርጎ ዛቅ ያስ ትርፍ ካላተረፈ የሠራ አይመስለውም። ትላንት የተመረቀ ሕንጻ ዛሬ ተሠንጥቶ፣ የምረቃው ዕለት ድልድዩ ሲጠገን፣ የርክክሱ ጊዜ መንገዱ ነቅቶ፣ አፋን ክፍቶ ኩሱ ሲል የምናየው ወይ ተቋራጭ መቶ በመቶ ለማትረፍ ሲል ከተገቢው ደረጃ በታች ሠርቶት ነው፣ አለበለ ዚያም ደግሞ አሠረው መቶ በመቶ ስመብላት ሲል በዚህ መንገድ አሠርቶት ነው።

አንድን አካል ፍጹም አድርጎ የማወደሱ አባዜ የመጣውም ከዚህ መቶ በመቶ ካላሸነፍኩ ከሚል ጠባይ የመጣ ነው። «የእኛ የኾነው መልአክ ነው። ያኛው ደግሞ ስይጣን ነው። በመካከል ምንም ነገር የለም። መልአኩን ስናወድስ ምንም ዐይነት እንከን አይታየንም ወይም ለማየት ፈቃደኛ አይደለንም። የማይላላት፣ ቅን አሳቢ፣ የልማት አርበኛ፣ ታጋሽ፣ ጀግና፣ ንጹሕ፣ ምንጊዜም በጎ ነገር ብቻ የሚሠራ አድርገን ነው የምንሥለው። ይህን እና ያን ተሳስቷል ብለን ብንናገር ከ100% ስለሚቀንስብን ዐይኔን ግንባር ያድርገው ነው የምንሰው። ያኛው ወገንም ቢኾን አንድ ቀን ተስቶ ስለ እርሱ ደካማ ጎን የተነገረ እንደ ኾነ ተናጋሪውን እንደ ጠላት ነው የሚያየው።

በተቃራኒው ደግሞ የሌላው ወገን ደግነት፣ ቅንነት፣ በጎነት፣ መልካም ሥራ፣ ንጹሕና የማይታየው አለ። እርሱ ስለ ተቃወመው አና ስለ ጠላው ብቻ

በንደ. ቢያመርት፤ «አንዘርዳድ ነው!» ጠላ ቢጠምቅ፤ «አተላ ነው!» ጠፎ ቢጥል፤ «አንብላ ነው!» መንገድ ቢሠራ፤ «በዐፄ ገይለ ሥላሴ ጊዜ የታለበ ነው!» ት/ቤት ሲገነባ፤ «ጥራት የለውም!» ከማለት ውጭ አንዳንም ቅን ጣት በጎ ሥራ ለማየት ፈቃደኛ አይኾንም። «ከጠላት በጎ ነገር አይገኝም!» የሚለው አባዜ ከላለ መቶ በመቶ መጥላት አንጂ «ፆ በመቶ ለመጥላት» አንኳን ፈቃደኛ አይኾንም። ተቃራኒውን ጠላት አድርጎ ስለሚያየው የሚረካው መቶ በመቶ ሲጠፋ አንጂ በማማሽ ሲሻሻል ለማየት እንኳን በጂ አይልም።

በአገራችን የፊልም ኢንዱስትሪ በማደግ ላይ ነው። ይህ ኢንዱስትሪ ከገ ጠሙት ፈተናዎች አንዱ ግን «መቶ በመቶ የማሸነፍ አባዜ» ነው። የፊልሙ ባለቤት መቶ በመቶ ማትረፍ ስለሚፈልግ ብዙ ክፍያ የማይጠይቁ ባለሞያዎችን ለማለባለብ ይተጋል። «ገንዘብ የለኝም! ለሞያው ፍቅር ብዬ ነው!» እያለ በመሰመን ያሠራል። አንዳንዶቹን በርዳታ፣ ሌሎቹን በአነስተኛ ክፍያ ያሠራል። አንዲህ አያደረገ ለወግ ለማዕርግ ከደረሰ በኋላ ፊልሙ ሲመረቅ የደረቀ አበባ ከመስጠት ያለፈ ባለውለታዎቹ ትዝ አይሉትም። «ሳን አገፍ ረድተውኛል!» ለማለት አንኳን ይኮራል።

በገንዘቡ ብቻ ሳይኾን በአሠራሩ ላይም «መቶ በመቶ የማሸነፍ አባዜ» አለ። ባለቤቱም፣ ዳይሬክተሩም፣ ተዋናዩም፣ አኔ ያልኹት ብቻ ይኹን፤ ይላሉ። ማንም ለማንም የማርያም መንገድ አንኳን ለመስጠት ፈቃደኛ አይደለም። ሁሉንም ሊያግባባ፣ ግን የተሻለ ውጤት ሊያስገኝ የሚችል መንገድ ከመፈለግ ይልቅ ሁሉም ለማሸነፍ ስለሚጥሩ እና በኋላ ፊልሙ ሲወጣ፤ «አንደዚህኑ ነበር! አኔ ነኝ በኋላኑ አንደዚህ ያስደረግኩት!» ማለት ስለሚፈልጉ ፊልሙን ለመሥራት ከወሰደው ጊዜ በላይ የአነርሱ ገዛዊ እና ውስጣዊ ትግል ረጅም ጊዜን ይወስዳል።

አሁን አሁን እየተለወጠ መጣ አንጂኮ በመንግሥት ሚዲያ እና በግሉ ሚዲያ መካከል የነበረው ትግል «መቶ በመቶ ካላሸነፍኩ» በሚለው አባዜ የተቃኘ ትግል ነበር። ለመንግሥት የብዙኀን መገናኛ የመንግሥት ስሕተት አይታየውም፤ «ቅዱስ/አይነክ/ መንግሥት» ነውና። ለብዙዎቹ የግል ሚዲያዎች ደግሞ የመንግሥት ስሕተት እንጂ በጎ ጎኑ፤ መልካም ሥራው ፈጽሞ አይታያቸውም፤ «ርኩስ መንግሥት» ነውና። ሁለቱም «መቶ በመቶ ማሸነፍ» ስለሚፈልጉ ለመቀራረብ እና በተወሰነ መልኩ የጋራ ጠባይ ሊኖራቸው

አንኳን አልቻለም። ገጸ ድርቆችን እንኳን ሰናይ ወይ ስለ «ቅዱስ መንግሥት» አለበለዚያም ስለ «ርኩስ መንግሥት» የሚተነትኑ እንጂ ለማጣጣም እና ሚዛናዊ ለመኾን የሚሞክሩ አይደሉም። እንዲህ ያሉትን ገጸ ድርቆች ለማግኘት ከባድ ነው።

በቀን የሚሸነፍ ጨረቃ፤ በሌሊት የሚሸነፍ ፀሐይ በሌለበት ቦታ ጽንፈኝነት ሥር ይሰድዳል። ለውዬው በዐርባዎቹ መጨረሻ እና በነምሳዎቹ መጀመርያ ላይ ነበር አሉ። ታዲያ ጣለበትና ሁለት ሚስቶችን አገባ። አንዱ ወጣት ሌላዋ ባልቱት። ወጣትዋ፤ «ባልሽ ሽማግሌ ነው!» መባል ስለማትፈልግ ወጣት ለማድረግ ቆርጣ ተነሣች፤ ባልቱቷም፤ «ወጣት አግብታ ትመናቀራለች!» ሳለመባል ባልዋን ሽማግሌ ለማድረግ ታጥቃ ተነሣች። ሁለቱም ሚስቶች ለዚህ ውሳኔያቸው የወሰዱት ርምጃ ወጣትዋ ሽቦቱን መንቀል፤ ባልቱቷም ጥቁሩን ፀጉር መንቀል ነበር። ሁለቱም መቶ በመቶ ለማሸነፍ ስለ ፈለጉ የሚያግባባ መካከለኛ ነገር ለማግኘት እንኳን አልቻሉም። አናም እንደ ነጩን ሌላዋም ጥቁሩን ፀጉር ነቅለው ነቅለው በመጨረሻም መላጣ አደረጉት ይባላል። ቢያንስ ከጥቁሩም ተቀንሶ ከነጩም ተቀንሶ ለውዬው ጎልማሳ የሚኾንበትን መንገድ እንኳን ቢያሰቡ ምን ነበረበት?!

ሁልጊዜም የሚገርመው ነገር ይህ ነው። ብነጭ እና በጥቁር መካከል ግራጫ የሚባል ነገር የለንም። አማራጫችን ሁሉ ወይ ነጭ አለበለዚያም ጥቁር ብቻ ነው። ቀን ወይም ሌሊት፤ ቅዱስ ወይም ርኩስ፤ መልአክ ወይም ሰይጣን ብቻ ነው። ካለፈው ታሪካችን ለመማር እና በጎዎቹን ይዘን ለሕተቶችን አርመን ለመጓዝ ያልታደልነውም እዲስ የሚመጣ ሁሉ ያለፈውን መቶ በመቶ ካልቀየረ ወይም ካልተቃረነ በቀር የኖረ ስለማይመስለው ነው። እዲስ እለቃ እንኳን በየመ/ቤቱ ሲመደብ ቢቻል ሌላ ቢሮ ቢቀመጥ፤ ካልተቻለም ወንበር እና ጠረጴዛውን ቀይሮ ቢቀመጥ የሚመርጠው መቶ በመቶ ለመለየት እና ለማሸነፍ ነው። ደርግ የንጉሡን ውርስ ድራሹን እጠፋው! አሁን የመጣውም የደርግን ውርስ እጠፋ፤ ተቃዋሚ ኾነው ነገ መንግሥት መኾን የሚመችትም የኢሕአዴግን ውርስ ካላጠፋ የነገሡ አይመስላቸውም። ተቻችሎ፤ ተወራርሶ፤ ተመታምኝ (compromise) ለመጓዝ ፈቃደኝነቱ አይታይም።

በሃይማኖቶች መካከልም ይኸው መቶ በመቶ የማሸነፍ አባዜ እየተንጸባረቀ ነው። የራሱን እጉልቶ የሌሎችን ተችቶ የሐሳብ ክርክር እና የአስተምህሮ ልዕልናን ከማሳየት ይልቅ የእርሱን መኖር ከሌሎች መጥፋት ጋራ ያያይዘዋል። የእርሱ መኖር የሚረጋገጠው ሌሎች ሊጠፉ ብቻ ነው ብሎ ያምናል። ፈጣሪ ለምን ሰይጣንን ጨርሶ ማጥፋት እንዳልፈለገ እንኳን ለመመርመር ፈቃደኛ እይ

ደለም። እንደ እኔ እምነት ግን ተቃራኒን መቶ በመቶ ማጥፋትን ከእርሱ እንዳ
ንማር ፈልጎ ይመስለኛል።

እንዲሁም ይተኝ፤ እርሱም ሲተኝ፤ ሲነቀፍ ይቀበል፤ ሌላውን ጨርሶ
ለማጥፋት መነሣትን ግን ምን አመጣው? ነጥብ ለማስቆጠር ብቻ ሳይኾን ነጥብን
ለመቀበልም ፈቃደኛ መኾን ያስፈልጋል።

ርገራጌ የሚባለው ነገር መቶ በመቶ ካላሸነፍኩ የሚል አባዜ ባለበት ቦታ
አይገኝም። ሰውን ከገደሉ በኋላ መቆራረጥ፣ ከመ/ቤት ካባረሩ በኋላ ሌላ ቦታ እንዳ
ይቀጠር ነገር ዓለሙን (ማንደሩን) ማበላሸት፣ ከፊቱ ለፊቱ ተመሳሳይ ሱቅ መክ
ፈቱ ሳያንሰው ንግድ ፈቃዱን ለማስነጠቅ መካተን፣ እንድን ሰው አስከ መጨ
ረሻው መበቀል፣ ርገራጌ ሲጠፋ የሚከሠቱ ናቸው።

ድሮ ልጅ ሾኜ ያነበብኩት እንድ የተረት መጽሐፍ እንዲህ የሚል ታሪክ
ነበረው፤ የበግ ሥጋ መንገድ ላይ ወድቆ ያገኙ ሁለት ቀበሮዎች ለእኔ ይገባል
ለእኔ ይገባል እየተባባሉ መጣላት ጀመሩ። ሥጋውን ለመካፈልም ሾኜ ሸጠው ገንዘ
ቡን ለመካፈል ፈቃደኞች አልኩትም። መንገድ አላፈዎች ሁሉ የተለያዩ ለማራጭ
የዕርቅ ሐሳቦች ቢያመጡላቸውም ሁለቱም፣ «ሥጋው ሳይነካ መቶ በመቶ ካላገ
ኝን ሞተን አንገኛለን?» እሉ። ተናክሰው ተናክሰው ተዳክሙ እና ሁለቱም ወደቁ።
በዚህ መካከል እንዲት ቡችላ በዚያ መንገድ ስታልፍ ሁለት ቀበሮዎች ቆለለው
ወድቀው እንድ ሙዳ ሥጋ መካከላቸው ተጋድሞ ታያለች። ወዲያው ግራ ቀኙን
ተመልክታ ሥጋውን አፈፍ አደረገችና በረረች።
ይህን ትዕይንት የተመለከተ መንገደኛ፡-

ቀበሮ ሲጣላ፣
ተስማምቶ እንዳይበላ፣
መንትፋቸው ሄደች፣
ዘዴኛ ቡችላ፤

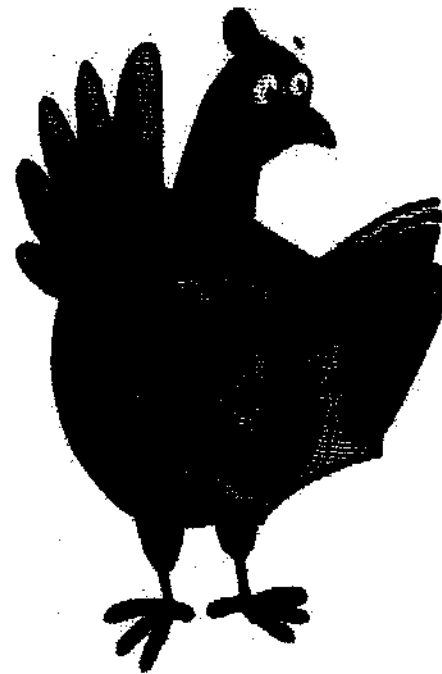
ብሎ ገጠመ አለ። ሥጋውን መቶ በመቶ እኔ ብቻ ነኝ የምበላው ማለት፤
ሥጋውን ለሁለቱም የማይበድ ሦስተኛ አካል እንዲበላው አላልፎ መስጠት ማለት
ነው።

የአውራ ዶሮ ዲግሪ

ከእንድ የኒቨርሲቲ በሥራ አመራር ትምህርት በዲግሪ የተመረቀ እና
በሞያው ሁለት ዓመት የሠራ እንድ ሰው ከዘመዶቹ ጋራ በሾነ ባል ሾነው
ተጣልቶ ተቆራረጠ። ታዲያ እንድ ሽማግሌ በመካከል ገቡና የተወሰኑ ዘመ
ዶቹን ለብስበው ዕርቅ ጀመሩ። ያን ሰውም፣ «ለምን ከዘመዶችህ ተጣላሽ?»

ብለው ጠየቁት። እርሱም፣
«ያሙኛል፤ ሠርግ ሲያደርጉ
ረሱኝ፤ ታምሜ አልጠየቁኝም፤
ውጭ አገር ሄጄ ለመጣ እን
ኳን ደገና መጣሽ ሳይሉኝ
ቀሩ፤ ልቅሶ ሲኾን እይነግሩ
ኝም፤» እያለ የእቤቱታ መለት
ደረደረላቸው። እኒያ ብልህ
ሹማግሌም፣ «ይህ ነው የጠቡ
ምክንያት?» ብለው በቁርጥ
ጠየቁት። «አምን? ይህን ይህን
የመሳሰለው ነው።» አላቸው።

እኒያም ሽማግሌ፣ «እንተ
የተማርሽ ሰው ነህ። በዚህ
አርባና በሌለው ነገር እንዴት
ከዘመድ ትጣላለሽ። አሉሽ
አሉሽ ወሬ፤ ኩርፊያ፣ ሥራ
የሚያሰፈታ ወግ፣ የመንደር
መጠራራት አንተን ለጠብ ካደ
ረሰሽማ ካልተማሩት ወገኖችሽ
በምንድን ነው የምትሰየው?



አመለካከትን፣ አስተሳሰብን እና የልዩነትን መነሻ ከእኛ የተሻለ ካልነሱ ያደረግኸው ዲግሪ የአውራ ዶሮ ዲግሪ ነው ማለት ነው። ሲሉ ወቅቱት ይባላል።

ተማሪ የሚባለው ሰው አልተማረም ከሚባለው ሰው የሚለየው በምንድን ነው? በደመወዙ? በእለባበሉ? እንግሊዝኛ ጣል ጣል በማድረጉ? ወገኑን በመናቁ? በሉስ በመያዝ? በማንበብ እና በመጻፉ? በአረማመዱ? ወይስ በቂንጠኛ አበላሉ?

የተማሪው ትምህርት የአኗኗር ዘይቤውን ቃኝቶት በቁጠባ መኖርን፣ ገጽ ሕና መጠበቅን፣ የቤት እያያዙን ማሳመርን፣ «ሆዴ ይመሳ ደረቴ ይቅላ» ከሚለው ብሂል መለየትን፣ ክብዛት ጋራ ለጥራት ትኩረት መስጠትን በቤቱ ውስጥ ካላሳየን የሚነው ዲግሪ የአውራ ዶሮ ነው ወይ?

እርሱ ወደ መሥሪያ ቤቱ በመግባቱ እሠራሩ፣ ቢሮክራሲው፣ የመረጃ እያያዙ፣ የእንግዲያ አቀባበሉ፣ የንብረት እያያዙ፣ የበጀት አጠቃቀሙ፣ ሰዓት አከባብሩ ካልተሻሻለ እና በድርጅቱ ውስጥ አንዳች ሰውጥ ካልመጣ የእርሱ ዲግሪ የአውራ ዶሮ ነው ወይ? በተሰመደው መሠረት ለመሥራት፣ የመጣ ለትን ደብዳቤ ለመምራት፣ ከአምስቱ የሥራ ቀናት አራቱን ለመሰብሰብ፣ እበል እና የትርፍ ጊዜ ክፍያ ለመብላት፣ ተሽከርካሪ ወንበር እና አብረቅራቂ ጠረጴዛ ለማስገዛት ምን መማር ያስፈልጋል!!

በየቢሮው የአሠራር፣ የመዋቅር እና የውጤት ሰውጥ እናምጣ ይባልና መዋቅር እና ደመወዝ ተጠንቶ ተግባራዊ ሳይሆን ወረቀት ሰላቸው ሰዎች ቱባ ቱባው ደመወዝ እና ከፍ ከፍ ያለው ቦታ ይሰጣቸዋል። በእንዳንድ ቦታዎች እንደ ታየው ልምዱ እና ዕውቀቱ ያላቸው፣ ነገሩን ከሥሩ፣ ሞያውን ከመሠረቱ የሚያውቁት ደግሞ ይሸቀነጠራሉ። ከዚያ በኋላ አፍካዊ ሰውጥ እንጂ የውጤት ሰውጥ አይመጣም። የደመወዝ ሰውጥ እንጂ የአሠራር ሰውጥ አይታይም። ከምፒዩተሩ ለካርታ መጫወቻ፣ ስልክ የዘመድ መጠየቂያ እና የግል ጉዳይ ማስፈጸሚያ፣ መኪናው ለአትክልት ተራ ከመሆኑ እያልፍም - የአውራ ዶሮ ዲግሪ ማለት ይህ ነው።

ያልተማሩ የምንላቸው ወገኖቻችን የመሠረቷቸው ዕድሮች፣ ዕቁቦች፣ ሰንበቱዎች ምእት ዓመታትን አየተሻገሩ ነው። እንዲያውም ባሰፈው ሰሞን አራት ኪሎ አካባቢ የሚገኝ ሰንበቱ ማኅበር መቶኛ ዓመቱን ማክበሩን ስምቻለኹ። እስኪ

በኢትዮጵያ ውስጥ የተማሩ በሚባሉ ሰዎች ተመሥርቶ ሳይሠነጣጠቅ፣ ሳይከፋፈል፣ ሳይካሰስ ገምሳ ዓመት ያስቆጠረ ፓርቲ፣ ማኅበር፣ ድርጅት፣ ተቋም እስኪ ንገሩን?

ዲግሪያችን የአውራ ዶሮ ዲግሪ ካልነሱ በስተቀር ልዩነቶቻችንን ማቻቻል፣ ተቃርኖዎቻችንን ማስታረቅ፣ መለያየትን ማስቀረት፣ ተነጋግሮ ቢቻል መተማመን ባይቻል ከነልዩነታችን አብረን ተባብረን መኖር፣ ባወጣነው ሕግ መመራት፣ በጋራ ለወሰንነው ውሳኔ መገዛት ስለምን እቃተን? በየስብሰባው የምንናገረውን፣ በየመግ ለሚው የምንደሰኩርበትን መተግበር ስለምን ተሳነን?

በየዩኒቨርሲቲው በጎጥ እና በጎሳ ተከፋፍሎ መደባደብ እና መገዳደል ምን የሚሉት አጉል ፈሊጥ ነው ጃል? የእኛ መማር ይህን ማስቀረት ካልቻለ በጀት ከመጨረስ ባሰፈ ጥቅሙ ከምን ሳይ ነው? «አልተማሩም» የምንላቸው ወገኖቻችን በየጎጡ «ስልቻውን ቀልቀሉ፣ ቀልቀሉውን ስልቻ» ብለው ተስማምተው ሲኖሩ፣ ያም በስመ አብ ይህም ቢሰማላሂ ብሎ በየግሉ እርዶ ጠምቆ በእንድ ዳስ ሲዋብ እና ሲመራረቅ ሲኖር ሳለ፣ የመለያየትን ዛር ያመጣንባቸው ተማርን የምን ለው አይደለንም እንዴ - ባለአውራ ዶሮ ዲግሪዎች!!

እናቶቻችን ዕቁብ ሰብስበው ያለመያዣ፣ ያለዋስትና፣ ያለፊርማ፣ ያለደረሰኝ ለቃላቸው ታምነው በየወሩ ለባለዕድሉ ሊያዳርሱ ኖረዋል። የተማሩ ሰዎች በመሠረቱት ባንክ ያለው ዘግናኝ ሙስና እና ዝርፈያ፣ የዘመድ እሠራር እና በሥልጣን መባለግ አነርሱን አልገጠማቸውም። ታዲያ ባንኮቻችን ከዕቁቦቻችን የተሻለ እሠራር፣ ሥነ ምግባር እና ዕሴት ካልፈጠሩ ዲግሪያችን የአውራ ዶሮ ነው ወይ?

ዛሬ ዛሬ ፍርድ ቤቶቻችን በተማሩ ሰዎች አየተሞሉ፣ የተቀላጠፈ የፍትሕ ሥርዐት ለማስፈን አየታገሉ ነው። መልካም። ነገር ግን ከትላንቱ የሙግት ሥርዐት፣ ለአምስት ሰድስት ዓመት እንዳች እርባና ለሌለው ነገር ከመመሳሰል፣ በይመ ስላል እና በሕገ ልቡና ከመመራት፣ ከባለሥልጣናት ተጽዕኖ እና ከዘመድ እዝ ማድ እሠራር ካልጸፉ፣ በመርሕ እና በሕግ መመራትን ገንዘብ ካላደረጉ፣ ለዐሥር ዓመታት ያለዋስትና በእስር በቆየው ላይ ሁለት ዓመት መፍረድን ካላሻሻሉ፣ የተማሪው በርቶለት፣ ያልተማረው ገብቶት እንዲገላገል ካላደረጉ ዲግሪያችን የአውራ ዶሮ ከመሆኑ እያልፍም።

እስኪ እንዳንድ ተማሩ በሚባሉ ሰዎች የሚተላለፉ የሬዲዮ ፕሮግራሞችን፣ ፓልቶኮችን፣ የሚጻፉትን መጻሕፍት እና ጋዜጦችን፣ የሚዘጋጁ ገጽ

ድሮችን እና መጽሐፋችን ተመልከቱ። የያዙት የጭፍንነት እና የጨለምተኝነት አመለካከት፤ ያሰፈሩት የስድብ እና የዘረኝነት መልእክት፤ ያነገቡት የጥፋት እና የመሰደድ ተልእኮ - «የአነዚህን ሰዎች እእምሮ ትምህርት ካልለወጠው ምን ሊለውጠው ነው?» ያሰናድል። ከስማቸው በፊት የሚዘረዝሩት ያ ሁሉ የትምህርት መግርግብ ቢኾን ከሕውራ ዶሮ ዲግሪ ልዩነቱ ምን እንደ ኾነ ለማሰብ ይቻላል።

በድኅረ ምረቃ ት/ቤት ተማሪዎች ደረጃ መከራከሪያ ካለ፣ የሌላ ሰው የጥናት ወረቀት ገልብጦ መመረቅ ከተጀመረ፣ አስተማሪ ጨቅጭቆ ወይም ተማሪ አላ ድሞ ማርክ ማስጨመር ካልቀረ፣ የሐሰት ዳታ ተጠቅሞ የሐሰት ጥናት መሥራት ካላቆመ የመማር ፋይዳው ምንድን ነው? በዲግሪ ላይ ዲግሪ መጨመር ስለሆነ ሳይ ኩታ ከመደረግ ያለፈ ምን ሰው ሆኖ ይኖረዋል?

ተማሪ የሚባለው ባል የአካሉን ክፋይ፣ የልጆቹን እናት ሚስቱን የሚደበድብ ከኾነ፣ በቤቱ ዐምባገን ኾኖ የፈርዶንን ዘመን መልሶ ካመጣው፣ ጠጥቶ እና ለክሮ ሰፈሩን ከጠበጠ፣ ደመወዝ በተቀበለ በማግሥቱ፣ «ለደመወዝ ስንት ቀን ቀረኝ?» የሚል ከኾነ፣ ሁለት ዐይነት ጫማ አራት ዐይነት ልብስ ለብሶ ቢሮው ከገባ፣ ከአፉ የስድብ ቃል እና ማመናጨቅ ካልጠፋ ዲግሪው የአውሮ ዶሮ ነው ማለት ነው።

«ድካው ምን አደረገ? ሊቆቹን ነው መርገም!» ብሎ ገሞራው በብረከተ መርገም። የግጥም መጽሐፉ የገሰጠው ይህን ሳይኾን አይቀርም።

«እንጂ እንዲህ ይላል፤ እዚህ መጽሐፍ ላይ እንዲህ ተብሏል፤ በአሜሪካ ይሄ አለ፤ በአውሮፓ እንዲህ ተደርጓል፤» እያሉ መተረክ የመማር መሰከሪያ አይደለም። ሰውየው በጆሮ ጠገብ ብዙ ነገር ቃርሚል አለ። ስለ አሜሪካ ከተነሣም ያወራል፤ ስለ አውስትራልያ ከተነሣም ያወራል፤ ስለ አንግሊዝም፣ ስለ ታንዛንያም፣ ስለ ቻይናም ካወሩት ጋራ ይተርካል። በተጠቀሰው ቦታ ሁሉ፣ «ይህን ያህል ጊዜ ተቀምጧለሁ!» ማለት ይቀናው ኖሯል። በዚህ የሰውየው ችሎታ የተደነቀ አንድ ጓደኛው፣ «በዚህ ዐይነት ስለ ጂኦግራፊ በደንብ ታውቃለህ ማለት ነው?» ብሎ ቢጠይቀው፣ «አዚያማ ሦስት ዓመት ተቀምጧለሁ!» አለ ይባላል።

አንድ ባልንጀራዬ ይህን መሰሉን ዕውቀት «ብቀቀናዎ» አለው፤ አኔም በዚሁ ተስማማኩ። እንደ ቧንቧ የሰጡትን ሊከፍቱት ከማፍሰስ በስተቀር በወሰደው ነገር ሰው ሆኖ መግባት ማለት ነው። ሌት ተቀን ይሸመድድና፣ ከዚህም ከዚያም ሞልቶ ይጸጽፍና ያን መከረኛ ዲግሪ ይይዛል። ከዚያ በትልቁ ፎቶ ተነሥቶ ግድግዳው ላይ ይሰቅልና፣ «ቀላል አይደለም!» ማለት ይጀምራል። ከተማረበት የመ

ማሪያ መጽሐፍ በስተቀር ሌላ መጽሐፍ አንብቦ አንናዝቦ ግን አያውቅም። ለወራያዊ ሕግ እንጂ ሲሠራ የለበትም። ለአርሱ ያስተማሩትን በቴፕ ቢቀዱት በተሻለ ኹኔታ መዝግቦ በያዘው ነበር - የአውሮ ዶሮ ዲግሪ።

ለአራት ሰዓት ቀጥሮ አምላት ከመጣ፣ በዛሬ እና በነገ መካከል ያለው ልዩነት ካልገባው፣ ቀጠሮ ሲይዝ ከነገ ወዲያ እንገናኝ ካለ፣ ከነገ ወዲያ ማለት ኻያ አራት ሰዓት እንዳለው ካልተረዳ፣ ቢቻል የተሰጠውን ሥራ በጊዜው ካላደረሰ፣ ካልተቻለም ባለማድረሱ ካልተሰማው፣ «መኖር መኖር አሁንም መኖር» በሚል መርሕ ብቻ የሚመራ፣ በመኖሩ የሕዝብን ቁጥር ከመጨመር በቀር ሌላ ዕቅድ ካሌለው ዲግሪው የአውሮ ዶሮ ነው ማለት ነዋ !!

ያላወቁ አለቁ ነበረ ተረቱ፤
እያወቁ ማለቅ መጣ በላዓቱ፤
ጧፈ ብርሃንሽን ለሌላው ስትላጭ፤
ባንቺ ነዶ ማለቅ ምንው አትቆጭ፤

የሚል ግጥም «እያወቁ ማለቅ» ከተሰኘ መጽሐፍ ማንበቤን አስታውላለሁ። ለአገራችን ኢኮኖሚያዊም ይኹን ፖለቲካዊ፣ ባህሳዊም ይኹን ዘመናዊ ትርምስ ቀጥተኛ ተጠያቂ ሊኾን የሚችለው ገበሬው ወይም የጉልት ቸርቻሪው፣ ወዘደሩ ወይም አርብቶ አደሩ አይደለም። ከ1966 ዓ.ም ጀምሮ የተጣበቅንበትን ፖለቲካዊ መተሳለቅ፣ ነጭ ሽብር እና ቀይ ሽብር ሳልተማረው ያስተማረው «የተማረው» ነይል ነው። ወደ መሬት ያልወረደ ዐሥራ ሁለት ዐይነት ፖሊሲ እና መመሪያ፣ የውስጥ ደንብ እና ቀላጤ፣ ዘመቻ እና ፓኬጅ እያቀያየረ ድኻውን የሐሳብ መሞከሪያ ያደረገው «የተማረው» ነው።

ይህ ያላንበት ስምን በአገራችን የግንቦት ልደታ ንፍር በየቦታው የሚቀቀልበት ስምን ነው። ባቂላው፣ ስንዴው፣ ሽንብራው፣ አተሩ ይቀቀላል። እሳት ግር ብሎ ነድዶ፣ ከላይ ከግራ ከቀኝ እየተገለበጠ ንፍሮው አስክደርሶ ...። ታዲያ በዚህ መካከል ብዙ መደቆ ይነጥላሉ። የሚል ይመስል፤ ከዚያ ሁሉ ባቂላ ተሳይቶ ውኃ ሳይገባው ብቅ የሚል ባቂላ አለ። የክርስትናን ትምህርት ከነባብ ቤት እስከ ዜማ ቤት፣ ከቅኔ ቤት እስከ ትርጓሜ ቤት፣ የእስልምናን ትምህርት ቁርዕን ከመቼራት የእነ ቡካሪን ሐዲት እና የሊቃውንቱን ይትበሃል እስከ መጠንቀቅ፤ የቀለምን ትምህርት ብሬደል እስከ ከፍተኛ ትምህርት» ተምሮ አንዳች ነገር ወደ ውስጡ ሳይዘልቅ እንደ ባቂላው «ፍንክቻ ያባ በላ ልጅ»

ያለ ገጥሟችኹ እያውቅም? ከሚድያን ተስፋዬ ካላ እንዳለው፤ «እንኳንና ትምህርት፤ ት/ቤት በላዩ ላይ ቢገነባ የማይለወጥ» - የአውራ ደሮ ዲግሪ!!

አልተማረም የምንለውን ወገንክ የሰፊሩን አድባር፤ የእጥቢያውን ታቦት፤ የጎጡን ዐዋቂ፤ የአባት የአያቱን አጥንት፤ የሚያምነውን አምላክ ጠርቶ በውግዘት እና በርግማን አሰሮ ማለታረቅ፤ ማግባባት፤ መሸምገል፤ ቂምን እንዲያወርድ፤ በቀልን እንዲያበርድ ማድረግ ይቻላል። ተማረ የሚባለውን ግን ምን ማድረግ ይቻላል። «በመርሕ አምናለኩ፤» ይላል ያለመርሕ ይጓዛል፤ «በሕግ የበላይነት ነው የማምነው፤» ይላል ያለሕግ ይጓዛል፤ «ዴሞክራሲያዊ ነኝ፤» ይላል ልዩነትን ጠላትነት አድርጎ ይቆጥረዋል፤ በታቦቱ፤ በውቃቤው፤ በእግዚር፤ በአላህ እንዳንለው ጌላ ቀርነት ነው ብሎ ትቶታል። አሁንክ ማለታረቅ፤ ማግባባት፤ ማለማማት፤ ያልተቻለው «የተማረ» የሚባለውን ነው።

«ማወቅ መለወጥ ነው፤» ብሏል ነቢይ መኮንን፤ «መማር የጠባይ ለውጥ ማምጣት ነው (education is change of behavior)፤» የመምህርነት ሞያ የሚማሩ ሁሉ መጀመሪያ የሚማሩት መርሕ ነው። መማር የሥነ ምግባር፤ የአመለካከት፤ የርእይ፤ የፍልስፍና ለውጥ ማምጣት ነው። ለራስ ከማለብ አልፎ ለሌሎች፤ ለዛሬ ብቻ ከማለብ ልቆ ለዘለዓለም ማሳብንም ይጨምራል፤ እንብላት ከማለት ወጥቶ እንዝራት፤ እናጥፋት ከማለት ወጥቶ እናልማት ማለትን ያስከትላል። ማወቅ ዕውቀት ማከማቸት ብቻ አይደለም፤ የምንማረው «ዳታ ቤዝ» ለመኾን አይደለምና። ማወቅ ሰርተፊኬት መስጠብ ብቻ አይደለም፤ የምንማረው ለግድግዳ ማስታወቂያ አይደለምና፤ ማወቅ ራስን ለመለወጥ እና ሌሎችንም ለመለወጥ መታገል ነው። ለሰናበት የደበበ ሰይፉን ግጥም ጋበገፎ ነው።

መስለውኝ ነበረ

የበቁ የነቁ

ያወቁ የረቀቁ

የለው ፍጡሮች

ለካ አነሱ ናቸው

ጥሬ ጨው... ጥሬ ጨው

ጥሬ ጨዋዎች

መፈጨት-መለለቅ-መደለዝ-መውቀጥ-መታሸት-መቀየጥ

ገና ሚቀራቸው

«አኔ የለኹበትም፤» ዘወትር ቋንቋቸው

«አለኹ መስሎሻል፤ ተበልተሽ አልቀሻል»

በአንድ የድኾች መንደር ውስጥ አንድ ጨካኝ አራጣ አበዳሪ ነበረ። ለመንደሯ ድኾች ከአቅማቸው በላይ በኾነ ወለድ ገንዘብ እያበደረ ያለ የሌላ ንብረታቸውን ይመዘብራቸው ነበር። ምሕረት የሚባል እያውቅም። በአንድ ወቅት መንደርዋ በድርቅ ተመታች እና እነዚያ ድኾች እንኳን በሚከፍሉት የሚልሱት የሚቀምሉት አጡ። ተሰብስበው ወደ አራጣ አበዳሪው በመምጣት ሲሆን የተበደሩትን ዕዳ እንዲሰርዝላቸው፤ ካልሆነ ወለዱን እንዲያነሣላቸው፤ ይህም የማይቻል ከሆነ ለዚያ ዓመት ከክፍያ ነጻ እንዲያደርጋቸው ለመነት።

አራጣ አበዳሪው ግን ከቀረበት አማራጮች ሁሉ አንዱንም ለመቀበል ፊቃ ደኛ አልኾነም። እንክፍልም ካሉ እነርሱን እና ልጆቻቸውን በባርነት ይዞ ከመሸጥ አንደማ ይመለስ ተናገረ። ቢባል - ቢሠራ አንዳች የምሕረት ጥፍጣፊ ሊገኝበት አልቻለም።

የመንደሩ ሰዎች ከአራጣ አበዳሪው ምሕረት እንዳላገኙ ሲረዱ በጉዳዩ ላይ ለመወያየት ተሰባሰቡ። «ንብረታችንን አጥተናል፤ አሁን ግን ራሳችንን ልናጣ ነው። ስለዚህም አንዳች መፍትሔ ማግኘት አለብን» ሲሉ መከሩ። በመጨረሻ አንድ እዛውንት። «ይህ ሰው ካልሞተ በሰተቀር መፍትሔ እናገኝም፤ የክፉ ሰው ዕድሜ ረዥም ነው፤ አንዲሱ ይህ ሰው ደግሞ በቀላሉ የሚሞት አልኾነም። አኛ ደግሞ አርሱ እስኪሞት መጠበቅ አንችልም፤ ስለሆነም ሞቷል ብለን መቅበር አለብን» ብለው የሰጡትን ሐሳብ መንደርተኛው ተቀበለው።

እናም ጉልበት ያላቸው የመንደሩ ነዋሪዎች ተመርጠው ወደ ቤቱ ሄዱና ለው ሳይሰማ እፍነው ይዘው የሬሳ ሣጥን ውስጥ ከተቱት። ከዚያም የዕድር ጡሩን ተነፋ። እራታው እና ልቅሶውም ቀለጠ። ያ አራጣ አበዳሪ ሣጥኑ ውስጥ ተጋድሞ ግራ ገባው። መሾ አውራጅ ተጠርቶ።

የኛማ አያ ጌታው የተገንጠለ፤

ሳይበላው ሳይጠጣው ለበይ አሰረከበ፤